

«En innblikk» i språklige trekk blant ungdommer i multietniske miljøer i Fredrikstad

Bahra Rashidi

Masteroppgave i nordisk, særlig norsk, språkvitenskap

60 studiepoeng

Institutt for lingvistiske og nordiske studier
Det humanistiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2022

© Bahra Rashidi

2022

«En innblikk» i språklige trekk blant ungdommer i multietniske miljøer i Fredrikstad

Bahra Rashidi

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

I denne oppgaven undersøkes noen grammatiske og leksikalske/diskursive særtrekk ved talespråket til et utvalg ungdom i multietniske miljøer i Fredrikstad. I tillegg beskrives det hvilke funksjoner den dokumenterte talemålsstilen kan ha. Oppgaven forsøker også å beskrive den lingvistiske og situasjonelle distribusjonen av V2-bruddene i materialet. I oppgaven anvendes termene *multietnolekt* og *multietnolektisk talestil* for å omtale den språklige varieteten. Trekkene som undersøkes, er brudd på V2-regelen i deklarativer innledet av ikke-subjekter, avvikende grammatisk markering av genus og bruk av lånord. Metodisk er oppgaven basert på Oslo-delen av Upus-prosjektet. Oppgaven bygger på data fra vennesamtaler, intervju og spørreskjema, og undersøker trekkene i lys av akkommodasjonsteorien, teorien om identitetshandlinger og om språkets indeksikalitet.

Jeg har funnet noen karakteristiske trekk både på (morfo-)syntaktisk og leksikalsk/diskursivt nivå. På det syntaktiske nivået viser resultatene at den språklige praksisen er kontekstuellet betinget på minst to nivåer: et interaksjonelt og et lingvistisk. V2-bruddet dukker opp hyppigere når ungdommene er i samtale med hverandre, mens trekket forekommer sjeldnere i intervju med en forsker. På det lingvistiske nivået viser dataene blant annet at foranstilte tunge ledd har en tendens til å hindre inversjon.

I oppgaven viser jeg tilfeller hvor V2-bruddene, samt neon av genusavvikene, kan knyttes til en solidaritetsstrategi. Jeg argumenterer også for at det å vise solidaritet med foreldregenerasjonen kan være en viktig motivasjon for bruken av multietnolektiske trekk. Solidaritetsaspektet kan samtidig knyttes til konvergens i forhold til andre brukere, og til divergens i forhold til ikke-brukere.

Analysene i denne oppgaven viser hvordan multietnolektiske språktrekk og ungdommenes metaspråklige kommentarer kan tolkes som uttrykk for minoritetsstatus og gruppetilhørighet. I oppgaven argumenterer jeg for at trekkene bærer preg av ulike meningsdimensjoner, som kan koples mot uttrykk for (gruppe)identitet. Et annet aspekt ved meningsdimensjonen som kan knyttes til talestilen, er maskuline identiteter. I oppgaven kopler jeg multietnolektiske språktrekk indeksikalsk mot minoritetsstatus, og tillegger trekkene rollen som identitetsmarkør blant ungdommer i multietniske miljøer i Fredrikstad.

«Forskning er bl.a. å sitte en hel dag fortvilet og stirre på en blank skjerm eller et tomt papirark, forskning er søvnløse netter hvor tankene sliter med en formulering [...]. Men forskning er også gleden over å få til ting, å se etter måneders slit at noe vekker interesse, at veilederen sier «dette var spennende, dette har jeg lært noe av». Og kanskje aller mest, gleden over å ha klart noe, å ha løst en oppgave du har satt deg.»

Even Hovdhaugen (1993: 10)

Forord

Fem års eventyr på Blindern avsluttes med denne masteroppgaven, mitt livs største prosjekt. Masterlesesalen, som før var fremmed for meg, har blitt mitt andre hjem i løpet av det siste året. Ett år med både feltarbeid i min gamle by, transkribering, lesing, skriving og søvnløse netter har vært både stressende og utrolig lærerikt. Det å se slutten av den lange og fabelaktige reisen, kjennes som både godt og vemodig. På gjensyn, Blindern! Det er mange som fortjener en takk:

En stor takk til informantene som har bidratt med data. Uten deres hjelp og tid ville dette prosjektet ha stoppet før det startet. Jeg blir aldri lei av å høre på samtalene deres. Takk for at dere møtte opp når jeg trengte språket deres. Jeg kommer aldri til å glemme hjelpen og samarbeidsviljen deres. Dere er mine superhelter!

Den aller største takken går til mine to dyktige veiledere, Toril Opsahl og Hans-Olav Enger. Tusen takk, Toril, for god oppfølging og nyttige tilbakemeldinger, og for ideer. Takk for ros, og ikke minst kritikk som har dyttet meg fremover. Takk for at du alltid har hatt døren åpen for en stresset student. En stor takk for at du alltid var tilgjengelig for en prat i forkant av prosjektet, før du ble tildelt rollen som min hovedveileder. Jeg er evig takknemlig for støtten du har gitt meg. Du er og forblir en inspirasjonskilde!

Tusen takk, Hans-Olav, for at du fulgte arbeidet mitt så tett og kom med utrolig mange gode innspill og innsiktsfull respons på oppgaven. Jeg er ubeskrivelig takknemlig for all hjelp, kritikk og ros jeg har fått fra deg. Takk for at du svarte på hver e-post umiddelbart. Med de hyggelige samtalene og lunsjpausene har du gjort dette året overkommelig. Uten deg og Toril hadde ikke denne oppgaven blitt fullført.

Takk til *MultiLing* (Senter for flerspråklighet) ved UiO for masterstipend, ILN for reisestøtte i forbindelse med feltarbeidet, og Rektor M. Nygaard og Hartvig Lassens legat for økonomisk støtte.

Tusen takk til min gamle norsklærer, Else Dahl, for at du satte meg i kontakt med de fantastiske ungdommene. Takk til Mona Mathisen. Takk til Kristin Hagen ved Tekstlaboratoriet for innføring i transkripsjon og god veiledning underveis. Takk til stipendiat Linn Iren Sjøanes Rødvand for opplæring av opptaksutstyrene. Takk til professor Sverre Stausland Johnsen som hadde døren åpen ved mine spørsmål om fonologi.

En særlig takk til mamma og pappa for moralsk støtte hver eneste dag. Takk for at dere alltid har hatt troa på meg. Takk til lillesøster, Sara, for å ha gjort meg oppmerksom på eksistensen av multietnolekten i Fredrikstad med sine kloke ord. Takk til deg, Alan, for oppmuntring når jeg trengte det mest.

Mange takker til lesesal-gjengen og venner på Blindern, for at dere har gjort lesesalen til et fantastisk sted å være. En ekstra takk til Emilija, Hedda og Stine, for å ha lyttet til og svart på spørsmål når jeg har vært i tvil. Takk til feiring etter hvert utkast, hyggelige samtaler og sene kvelder på Blindern. Takk til Amalie Sandemose for korrekturlesing. Listen er lang, men takk til alle som sørget for avkopling underveis.

Jeg takker for alle gode innspill og understreker samtidig at ev. feil og mangler er mitt ansvar.

Egentlig det er en opplevelse og en eventyr å forske på talespråket blant ungdommer i multietniske miljøer i Fredrikstad.

Blindern, mai 2022

Bahra Rashidi

Innholdsfortegnelse

1 Innledning.....	1
1.1 Formålet med oppgaven	1
1.2 Forskningsspørsmål.....	2
1.3 Empirisk og teoretisk grunnlag	3
1.4 Oppgavens oppbygning.....	4
1.5 Presentasjon av språksamfunnet.....	4
1.6 Forskningsobjektet	4
1.7 Tilnæringer til multietnolekt	7
1.7.1. Praksis versus varietet	7
1.7.2 Min tilnærming til multietnolekt i Fredrikstad.....	7
2 Overordnede teoretiske perspektiver	8
2.1 Det sosiolingvistiske perspektivet.....	8
2.1.1 Teoretisk rammeverk.....	9
2.1.2 Identitet.....	10
2.1.3 Språk og identitet.....	10
2.1.4 Akkomodasjonsteorien	11
2.1.5 Språkets indeksikalitet.....	12
3 Tidligere forskning på språk i multietniske miljøer	13
3.1 Fremveksten av nye varieteter.....	13
3.1.1 Grammatiske trekk	15
3.1.2 Leksikon	16
3.1.3 Fonologi/prosodi	17
3.1.4 Multietnolektens funksjoner.....	19
3.1.5 Oppsummering	19
3.2 Kodeveksling.....	20
4 Metode.....	21
4.1 Kvalitative og kvantitative metoder	21
4.2 Empirisk grunnlag	22
4.3 Reliabilitet og validitet	22
4.4 Ethiske overveielser – Å studere eget miljø	23
4.5 Rekruttering av informanter	26
4.6 Innsamling av data.....	28
4.6.1 Feltarbeid/ Deltakende observasjon	28
4.6.2 Vennesamtale	30

4.6.3 Spørreskjema	32
4.6.4 Intervjuet	33
4.6.5 Egenopptak	34
4.7 Metodiske utfordringer	34
4.7.1 Utfordringer ved vennesamtalene	36
4.7.2 Rapportert språkbruk	38
4.8 Transkripsjon	39
5 Hovedfunn	40
5.1 Syntaktiske trekk – «Egentlig det er en opplevelse!»	40
5.2 Morfosyntaktiske trekk – «Man får en eventyr»	42
5.3 Leksikalske/diskursive og fonologiske/prosodiske trekk	43
5.4 Presentasjon av intervjudata	44
5.5 Selvrapportering i spørreskjemaene	44
5.6 Hva kan spørreskjemaene fortelle?	46
5.7 Oppsummering av funnene	46
6 Analyse	48
6.1 Grammatiske trekk	48
6.1.1 En nærmere analyse av X-leddet	49
6.1.2 Oppsummering rundt X-leddet	58
6.2 Andre forhold som resulterer i en V3- struktur	59
6.2.1 Så-konstruksjoner	60
6.2.2 Så som innledende konjunksjon	61
6.2.3 «V3» ved diskursmarkører	62
6.3 Syntaktiske trekk i intervjuene	63
6.4 Kontekstuelle forutsetninger	66
6.5 Genusmarkering i materialet	69
6.5.1 «En innblikk» i avvikende genusmarkering i multietniske miljøer i Fredrikstad ...	70
6.5.2 Avvikende genusmarkering i intervjuene	72
6.5.3 Oppsummering av genusmarkering	74
6.6 Leksikalske/diskursive trekk	75
6.7 Integrering av lånord	79
6.8 Når ungdommene blander – Kodeveksling	80
6.9 Diskusjon av funnene – hvordan og hvorfor multietnolekt?	82
6.9.1 Fortolkninger av resultatene	83
6.9.2 Et resultat av språkkontakt?	83

6.9.3 En akkomodasjonsprosess	84
6.9.4 En solidaritetsstrategi	85
6.9.5 Identitet og tilhørighet	88
6.9.6 Kjønnets språk?.....	90
6.10 Supplerende analyse av intervju materialet	92
6.10.1 Hva annet tjener multietnolekten i Fredrikstad til?	92
6.10.2 Hvem bruker multietnolekt og hvem gjør ikke det?.....	93
6.10.3 Hva karakteriserer multietnolekten ifølge informantene?	95
6.10.4 «Jeg vil ikke kalle det kebabspråk»	96
6.10.5 «Hvem sier bilær og båtær?».....	96
7 Avslutning	98
Litteraturliste	103
Vedlegg 1: Antall personer fordelt etter bakgrunn i 2021 i Nedre Glomma og Trondheimsregionen.....	111
Vedlegg 2: Personer med innvandrerbakgrunn i Fredrikstad.....	112
Vedlegg 3: Transkripsjonsveiledning	113
Vedlegg 4: Samtykkeskjema	114
Vedlegg 5: Spørreskjema fra pilotundersøkelsen.....	118
Vedlegg 6: Hovedspørreskjema	120
Vedlegg 7: Intervjuguide.....	122
Vedlegg 8: Tema for samtale	123
Vedlegg 9: Registrerte ord og uttrykk fra tilfeldige ungdommer i Fredrikstad	124

Tabeller

Tabell 1. Oversikt over datatyper og informanter som har vært med på vennesamtale og/eller intervju. Alle informanter er mellom 18 og 20 år	26
Tabell 2. Oversikt over hovedinformanter som har vært med på vennesamtale og intervju	28
Tabell 3. Fordeling av XSV blant hovedinformantene i materialet	41
Tabell 4: Oversikt over normavvikende genusmarkering i materialet	42
Tabell 5. Oversikt over svarene fra spørreskjemaene (Spørsmål 4)	45
Tabell 5a: Oversikt over svarene fra spørreskjemaene (Spørsmål 7)	45
Tabell 6: Oversikt over type X-ledd i samtalematerialet	49
Tabell 6a: Oversikt over de mest frekvente adverbene i forfeltet	53
Tabell 7: Oversikt over typer X-ledd i intervjuene	64

1 Innledning

1.1 Formålet med oppgaven

Siktemålet med denne oppgaven er å beskrive noen grammatiske og leksikalske særtrekk ved talespråket til et utvalg ungdom i språklig og kulturelt heterogene miljøer i Fredrikstad. Det oppgaven undersøker, er det som i litteraturen beskrives som *multietnolekt*, *multietnolektisk stil*, *late modern urban youth style*, *kontakbasert talestil*, eller «kebabnorsk» (jf. 1.6), for å nevne noen betegnelser. Et annet viktig mål med oppgaven er å undersøke hvilke funksjoner talemålsstilen har. Tidligere har det blitt forsket på språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø i noen store byer i Norge og andre land (jf. 3), men vi mangler empirisk belegg for talespråket til multietniske ungdommer i Fredrikstad. Utgangspunktet for denne oppgaven blir dermed å beskrive språkbruken blant noen utvalgte ungdommer i noen språklig og kulturelt heterogene miljøer i plankebyen Fredrikstad.

Trekkene jeg tar for meg, er brudd på V2-regelen i deklarativer innledet av ikke-subjekter, avvikende genusmarkering og bruk av lånord og diskursmarkører i vennesamtaler og intervju. Blant motivene bak forskningsprosjektet står behovet for nye data sentralt, især i områder hvor det mangler språkvitenskapelig dokumentasjon. Så vidt meg bekjent, har ingen undersøkt talespråket blant multietniske ungdommer i Fredrikstad med samme formål. Med dette ønsker jeg samtidig å utvide forskningsområdet utenfor Oslo, Trondheim og Bergen. Fredrikstad skiller seg fra de storbyene som tidligere har vært undersøkt, ved å være et mye mindre byområde. Regionen Nedre Glomma, for eksempel – som består av kommunene Sarpsborg og Fredrikstad i Viken fylke¹ – er også nokså tett bebodd av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, klart mer enn for eksempel Trondheim, relativt sett² (se vedlegg 1).

I Norge har vi hatt det store nasjonale prosjektet *Upus – Utviklingsprosesser i urbane språkmiljø* (2006–2010) – som forsket på hvordan det talte språket i noen norske byer har utviklet seg. Målet med Oslo-delen av dette prosjektet var å gi en beskrivelse av språket til ungdommer i multietniske og flerspråklige miljø, og forklare nye språklige praksiser som utviklet seg etter de siste 30–40 årenes innvandring.³ Min studie er sterkt inspirert av Oslo-delen av Upus-prosjektet, noe som kommer frem gjennom liknende problemstillinger og

¹ Thorsnæs, G. 2021: Nedre Glomma. I *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Nedre_Glomma

² IMDI: Hentet fra [https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/N3004/befolkning/befolkning_hovedgruppe/enkeltaar/@\\$u=personer;\\$y=2021;\\$cmp=N3063;in nvkat5=innvandrere%2Cbef_u_innv_og_norskf%2Cnorskfodte_m_innvf;kjonn=alle](https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/N3004/befolkning/befolkning_hovedgruppe/enkeltaar/@$u=personer;$y=2021;$cmp=N3063;in nvkat5=innvandrere%2Cbef_u_innv_og_norskf%2Cnorskfodte_m_innvf;kjonn=alle)

³ Upus-Oslo: Hentet fra <https://www.hf.uio.no/iln/forskning/prosjekter/upus/>

metode. Bakgrunnen for mitt valg om å legge med tett opptil denne forskningen, henger sammen med a) et ønske om å skape grunnlag for sammenligning, b) et ønske om å forske på noen problemstillinger som har blitt foreslått av Upus-Oslo-forskerne, samt at c) metodene i Upus-prosjektet virket hensiktsmessige også for mitt prosjekt.

Selv om, så vidt meg bekjent, det ikke har blitt forsket på talespråket til to-/flerspråklige ungdommer i Fredrikstad tidligere med samme formål, finnes det en del omtaler om Fredrikstad-dialekten, blant annet hos Strømshaug (1995) og Lundeby (1995). En del masteroppgaver må heller ikke utelates: Christian Lund (2006) studerte tradisjonelle Fredrikstad-former. Lund (2006: 131) konkluderer med at tradisjonelle språktrekk blir «jevna ut til fordel for regionale og standardiserte former», noe som også dataene mine viser spor av (jf. 6.10.5). Både Vemund Imrik (2011) og Mona Mathisen (2016) undersøkte i hvilken grad ungdommene holdt på de tradisjonelle språktrekkene, og deres holdninger til egen dialekt.

1.2 Forskningsspørsmål

I oppgaven forsøker jeg å besvare følgende forskningsspørsmål:

1. Hvilke grammatiske og leksikalske trekk er karakteristiske for språkbruken blant ungdommer i multietniske miljøer i Fredrikstad?
2. Hvilke lingvistiske kontekster kan eventuelt knyttes til V2-bruddene?
3. Påvirker situasjonskonteksten forekomsten av trekkene?
4. Hvilke funksjoner har talemålsstilen?

Alle spørsmålene er formulert med utgangspunkt i Upus-Oslo-prosjektet (f.eks. Svendsen & Røyneland 2008; Opsahl 2009; Opsahl & Nistov 2010; Aarsæther 2010). Ved spørsmål 1 berører jeg grammatiske og til en viss grad leksikalske trekk, som også innebærer diskursmarkører (heretter leksikalske/diskursive trekk). Lydlige (altså fonologiske og fonetiske) trekk analyseres ikke i denne oppgaven, men der det er av betydning, vil noen observerte trekk nevnes kort. Denne ekskluderingen gjøres grunnet plasshensyn og tidsrammene for en MA-oppgave.

For å besvare spørsmålene tar jeg utgangspunkt i et samtalemateriale fra sju ungdommer, alle med to utenlandskfødte foreldre, som har bidratt med spontane muntlige data (jf. tabell 2). Her brukes også intervjudata med en forsker til stede, som står i kontrast til vennesamtalene. De syntaktiske resultatene fra spørsmål 1 brukes videre til å finne et svar på

spørsmål 2. Her frembringes noen viktige aspekter ved den lingvistiske konteksten, og X-leddet (dvs. et topikalisert element) peker seg ut som spesielt interessant. Jeg kommer ikke inn på subjeks- eller verbtyper, ikke minst på grunn av tidsrammene for denne oppgaven. Spørsmål 2 er valgt på bakgrunn av at brudd på V2-regelen er trukket frem som et karakteristisk trekk for den språkformen jeg studerer. Samtidig viser en del studier at brudd på V2-regelen kan knyttes til de lingvistiske kontekstene der strukturen forekommer.

Spørsmål 3 stilles også på grunnlag av funnene fra tidligere forskning om multietnolekter. Ungdommene i disse studiene varierte språkbruken når en voksen forsker var til stede under intervjusituasjonen. I min studie sammenlignes også samtaledata med intervjudata.

For å svare på spørsmål 4 brukes hovedsakelig intervjudata, hvor ungdommene får noen spørsmål om deres tanker og meninger om språket sitt. Her berøres *hvorfor*-spørsmålet for å få innsikt i talestilens funksjoner. Til grunn for denne analysen ligger uttalelser fra 15 ungdommer, både med to utenlandsk- og to norskfødte foreldre.

1.3 Empirisk og teoretisk grunnlag

Ettersom oppgavens hovedfokus er å gi en beskrivelse av grammatiske trekk, har jeg valgt metoder som er egnet til å fange opp muntlig og spontan tale, og slik gi en beskrivelse av eventuelle språklige variasjoner. Dette er altså fortrinnsvis en empirisk undersøkelse, men siden jeg hevder at variasjon kan være meningsbærende, kommer vi ikke helt utenom *hvorfor*-spørsmålet. I den forbindelse brukes intervjudata. Metodene i min studie er utarbeidet med utgangspunkt i Upus-Oslo-prosjektet. Jeg baserer mine analyser på flere datakilder, som feltarbeid, spørreskjema, vennesamtaler og intervjuer, selv om det helt klart er de to sistnevnte som får mest oppmerksomhet i analysene og drøftingene. Dette er først og fremst en kvalitativ studie, men oppgaven har også kvantitative trekk, som bruk av spørreskjema. Spørreskjemaet presenteres nærmere under 4.6.3. Materialet bygger på 7 ungdommer som har vært med på (minst én) vennesamtale, intervju med 15 ungdommer, og svar fra spørreskjema fra 52 ungdommer.

Oppgaven baserer seg på identitetsteorier av Lage Page og Tabouret-Keller (1985), samt andre teorier som har vært brukt som forklaring på språklig variasjon innenfor sosiolingvistikken, som akkommodasjonsteorien av Howard Giles og Philip Smith (1979) og teorien om språkets indeksikalitet av Penelope Eckert (2008).

1.4 Oppgavens oppbygning

Denne oppgaven er delt i 7 hovedkapitler. Hittil i innledningen har jeg kort gjort rede for formålet med oppgaven, forskningsspørsmålene, empirien og teoretisk bakgrunn. Kapitlet fortsetter først med å presentere språksamfunnet som har blitt studert. Deretter blir det gjort rede for forskningsobjektet og tilnærminger til fenomenet som er blitt undersøkt, og prosjektet blir plassert i et overordnet teoretisk perspektiv. I kapittel 2 går jeg grundigere inn på det teoretiske rammeverket. I kapittel 3 presenteres tidligere forskning. I kapittel 4 gjør jeg greie for metodene jeg har benyttet meg av. Her drøfter jeg også metodiske utfordringer, og ikke minst fordeler med å forske på folk fra ens egen kultur. I kapittel 5 presenteres funnene fra det empiriske materialet, før jeg analyserer og diskuterer dem i kapittel 6. I den siste delen (kap. 7) oppsummeres studien.

1.5 Presentasjon av språksamfunnet

Fredrikstad ligger ved utløpet av Norges lengste elv, Glomma. Byen ble grunnlagt i 1567 av Frederik II, etter at Sarpsborg var blitt brent under den nordiske sjuårskrig. Navnet Fredrikstad kommer av grunnleggeren, og det er den første byen i landet som fikk navn etter en konge. Byen grenser mot Råde i nordvest, Sarpsborg i nordøst og øst og Hvaler i sjøen i sør.⁴ Ved utgangen av 2021 hadde byen 83 892 innbyggere. Byen har en sammensatt befolkning med mange innbyggere med innvandrerbakgrunn, og ferske tall fra Statistisk Sentralbyrå viser at den største gruppa er fra Irak (2365 innbyggere) og den nest største gruppa er fra Somalia (1688 innbyggere).⁵ Det vil altså si at en god del innvandrerspråk lever side om side. Det at Fredrikstad er en mangfoldig by som består av innvandrere fra 133 ulike land, anser jeg som viktig bakgrunnsinformasjon som kan støtte fortolkningen av mine funn.

1.6 Forskningsobjektet

Diskusjonen omkring hva en skal kalle språkbruken blant ungdommer i flerspråklige bymiljøer, har pågått lenge (jf. f.eks. Kotsinas 1988; Quist 2000; Kulbrandstad 2004; Svendsen 2021). Hovedfagsstudenten Stine Cecilie Aasheim (1995) var den første som brukte navnet *kebabnorsk* i en vitenskapelig sammenheng i Norge, inspirert av *kebab-svenska*. Språkforskerne er ikke enige om hvilken faglig term som bør brukes som betegnelse for disse talestilene. I faglitteraturen har blant annet termen *multietnolekt* – som ble innført av Michael

⁴ Thorsnæs, G. 2022: Fredrikstad. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/Fredrikstad>

⁵ SSB: Hentet fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/fredrikstad>

Clyne (2000: 86–87) og Pia Quist (2000: 143) – blitt brukt, ved siden av *multietnisk ungdomsspråk* brukt av Bijvoet (2002: 56). Termen *multietnolekt* er en sammensetning av termene *multi* og *etnolekt*. Clyne (2000: 86) beskriver etnolekter som «varieties of language that mark speakers as members of ethnic groups who originally used another language or distinctive variety». Prefikset *multi-* kjennetegner heterogenitet og mangfold, og understreker at det ikke er snakk om kun ei gruppe. Dette indikerer dermed kontrasten til en «etnolekt» (Quist 2008: 44). Clyne (2000: 87) definerer multietnolekt slik:

several *minority groups* use it collectively to express their minority status and/or as a reaction to that status to upgrade it. In some cases, where members of the dominant (ethnic) group, *especially young people*, share it with the ethnic minorities in a «*language crossing*» situation. It is the expression of a new kind of *group identity*. (min utheving).

Tidligere studier har vist at multietnolekt oftest blir brukt av minoritetsgrupper i multietniske miljøer, og at det oftest er ungdommer som benytter denne talestilen (f.eks. Kotsinas 1998; Nortier 2001). Samtidig er det viktig å understreke at denne talemålsstilen også blir brukt av noen majoritetsungdommer (f.eks. Quist 2000; Svendsen & Røyneland 2008; Opsahl 2009). Ungdommene bruker både språkstrukturelle trekk og ord og uttrykk fra sentrale innvandrerspråk, og denne stilen er situasjonsbetinget. Opsahl & Nistov (2010) viser for eksempel hvordan de unge varierer språkbruken i ulike sammenhenger, som at de trekkene som assosieres med en multietnolektisk talestil, som for eksempel brudd på V2-regelen, benyttes mer i uformelle samtaler enn i formelle. Språklig praksis blir benyttet for å signalisere ulike identiteter (f.eks. Svendsen & Røyneland 2008; Opsahl 2009; Aarsæther 2010).

Termen *multietnolektisk stil* blir anvendt av Upus-forskerne (Svendsen & Røyneland 2008; Opsahl 2009). Toril Opsahl (2009) begrunner dette slik:

Gjennom å kalle det en multietnolekt-isk stil, prøver jeg både å innlemme de positive verdimeslige konnotasjonene et *lekt*-suffiks gjerne gir, samtidig som jeg til dels unngår de essensialistiske konnotasjonene som kan sies å være forbundet med det samme suffikset (Opsahl 2009: 22).

Gjennom bruken av lekt-suffikset vekkes imidlertid konnotasjoner til begreper som «dialekt» og «sosiolekt». Stilbegrepet er med på å understreke at ungdommene i multietniske miljøer har mer enn ett språklig repertoar, samt at det også kan «forstås som en samling språklige (eller

ikke-språklige) ressurser som assosieres med sosial betydning, og språklig variasjon kan ses på som en del av stilkonstruksjoner» (Opsahl 2009: 23). Dette betydningsaspektet til stilbegrepet fremhever det dynamiske ved denne måten å snakke norsk på, ifølge Opsahl.

En av dem som forkaster lekt-begrepet, er Madsen (2008) (jf. også Jaspers 2008; Møller 2010⁶). Madsen (2008: 146) foretrekker å bruke «late modern urban youth style» istedenfor «multietnolekt». Den nyeste termen på feltet, *kontaktbaserte talestiler*, brukes av Bente Ailin Svendsen (f.eks. 2021: 159). Svendsen begrunner bruken av dette med at «*stil* er en term som indikerer at man er i stand til å veksle mellom ulike måter å snakke på, og at det ikke er et fiksert språk eller en varietet med et definert sett av språklige trekk» (Svendsen 2021: 159). Som nevnt tidligere benytter noen unge den språklige praksisen mest med jevnaldrende i uformelle samtaler, og mindre i formelle samtaler (jf. referatet av Opsahl & Nistov 2010). Med andre ord er de unge i stand til å veksle mellom denne formen for norsk og et mer standardnært språk. Og det at talestilen er kontaktbasert, betyr at den er preget av språkkontakt, ifølge Svendsen (2021: 159). Dette vil bli diskutert nærmere i oppgavens diskusjonsdel (jf. 6.9.2).

Under mitt feltarbeid i Fredrikstad har jeg hørt flere forskjellige betegnelser blant unge, som *kebabnorsk*, *wolla-norsk*, *jalla-norsk*, *ghetto-norsk*. Noen av ungdommene hadde ikke noe imot disse termene, mens andre tok avstand fra dem. Ifølge Aarsæther (2010: 124) er «kebabnorsk» en betegnelse som ungdommer med minoritetsbakgrunn i flerspråklige miljø i Oslo ikke bruker eller identifiserer seg med, fordi de betrakter termen som stigmatiserende. Samtidig er «kebabnorsk» den mest frekvente betegnelsen på den nye måten å snakke norsk på i flerspråklige miljøer – i hvert fall i Oslo (jf. Ims 2013) og i Fredrikstad (jf. 5.5, 6.10.4).

Jeg velger, i likhet med Clyne (2000) og Quist (2000), å bruke termene *multietnolekt* og *multietnolektisk stil* (Opsahl 2009). Dette henger sammen med min tilnærming til multietnolekten i Fredrikstad (se 1.7.2 nedenfor). Termen *multietnolekt* anvendes i forbindelse med en varietetstilnærming, ettersom målet er å beskrive lingvistiske trekk. Termen *multietnolektisk stil* brukes fordi jeg benytter meg av en praksistilnærming, og nettopp fordi ungdommene i min studie er i stand til å veksle mellom nye måter å snakke norsk på og et mer «standardnært» språk. I faghistorien til sosiolingvistikken viser altså de to ulike tilnærmingene et interesseskifte fra en rein språkbeskrivelse til forholdet mellom språk og praksis i ulike sosiale sammenhenger.

⁶ Møller (2010: 127) foretrekker å bruke «sets of linguistic features».

1.7 Tilnærminger til multietnolekt

1.7.1. Praksis versus varietet

Quist (2008) skildrer to ulike tilnærminger til å studere språkbruk og variasjon i multietniske byområder; varietetstilnæringen og praksistilnæringen. Varietetstilnæringen har fokus på lingvistiske trekk. Den tar sikte på å gi en formell beskrivelse av talen til innvandrerungdom i forhold til et standardspråk, og den bidrar til beskrivelsen av variasjon i talesamfunnet (ibid.: 49). Varietetstilnæringen blir også kalt for et dialektologisk perspektiv (Quist 2008: 46).

Praksistilnæringen, derimot, fokuserer på hvordan minoritetsungdommer bruker talen som en ressurs for å posisjonere seg i et sosialt rom. Derfor blir tale sett på og analysert i et lokalt praksisfellesskap. Når en anvender dette perspektivet, undersøker en de sosiale betydningene, funksjonene og konsekvensene til multietnolekten (ibid.: 49). Praksistilnæringen blir altså anvendt når målet er å beskrive og forstå samspillet mellom språklig praksis og sosial mening. Dermed svarer de to tilnærmingene på ulike typer spørsmål, ifølge Quist (2008: 49).

Quist (2008: 44) hevder at det er hensiktsmessig å holde begge perspektivene åpne – selv om de karakteriseres av noen grunnleggende forskjeller – dersom målet er å beskrive og forstå bruken og de sosiale betydningene av lingvistisk variasjon i multietniske byområder. Om (multi)etnolekter blir sett på som språklige varianter eller stilistisk praksis, er et spørsmål om perspektiv (ibid.: 49).

Quist (2008: 50) definerer stilistisk praksis som «the process through which signs and differences become meaningful resources in daily enterprises and activities». Utgangspunktet for en praksistilnærming er altså *hvordan* og *hvorfor* stilen blir brukt.

1.7.2 Min tilnærming til multietnolekt i Fredrikstad

Valget av tilnærming handler om forskningsspørsmålene som blir stilt, og formålet med studien. Som det kommer frem av Quists (2008) beskrivelse ovenfor, vil en varietetstilnærming være hensiktsmessig dersom målet er å gi en beskrivelse av lingvistiske trekk. Som forskningsspørsmålene mine indikerer (jf. 1.2), vil en varietetstilnærming i første omgang være relevant, nettopp fordi målet er å undersøke *hvilke* trekk som karakteriserer ungdommens talespråk. Dette er lekt-perspektivet. Etter å ha kartlagt eventuelle variabler kan man benytte seg av en praksistilnærming for å finne ut av talemålsstilens funksjoner, og det er dette jeg ønsker å gjøre i mitt prosjekt gjennom semi-strukturerte intervjuer. Intervjuene vil kunne gi innsikt i hvilken mening ungdommene selv tilskriver språktrekkene. Dette er stil-perspektivet.

2 Overordnede teoretiske perspektiver

2.1 Det sosiolingvistiske perspektivet

Det er også viktig å klargjøre hvilken vitenskapelig forskningstradisjon studien min kan plassere seg i. Dette vil jeg komme nærmere inn på i dette avsnittet.

Sosiolingvistikkenes mål er å beskrive og forklare språklig struktur og atferd ved hjelp av sosiale faktorer og prosesser (Nordberg 2007: 14). Penelope Eckert (2012) beskriver utviklingen innenfor sosiolingvistikken som tre «bølger» for variasjonsstudier. Det er særlig den andre og den tredje bølgen som står sentralt, og er relevant, i denne oppgaven. Samtidig er det viktig å understreke at Eckerts (2012) «tre bølger»-metafor ikke skal forstås som epoker «som *avløser* hverandre, men som analytiske perspektiver som bygger på hverandre og sameksisterer» (Hårstad et al. 2017: 121).

Den «første bølgen» til Eckert (2012) kjennetegnes av den labovske tradisjonen. Studiene som kan plasseres innen denne «bølgen», benytter seg av kvantitative metoder for å undersøke sammenhengen mellom språklig variasjon og sosiale kategorier. Ettersom jeg ikke studerer språklig variasjon mellom ulike sosiale grupper, eller ser på korrelasjon mellom sosiale og språklige variabler, plasserer jeg ikke min studie innenfor denne forskningstradisjonen. Likevel plasserer studien min seg innenfor *sosiokulturell lingvistik*. Jeg ser på multietnolekt som et sosialt fenomen (jf. Hårstad et al. 2021: 33). I utgangspunktet har termen *sosiokulturell lingvistik* blitt tatt i bruk for å markere et tydelig skille fra det labovske paradigmet, der en primært var opptatt av forholdet mellom språk og sosiale bakgrunnsfaktorer som kjønn, utdanning og sosial klasse (Svendsen 2018: 79). Særlig fra 1990-tallet har sosial mening vært et hovedfokus innenfor sosiokulturell lingvistisk tradisjon (Hårstad et al. 2021: 33). Innenfor den sosiokulturelle språkforskningen finner vi flere sentrale teoretiske bærebjelker (ibid.: 36), men det er særlig to av dem som er av betydning for denne oppgaven, nemlig 1) språkets indeksikalitet og 2) forholdet mellom språk og identitet.

Den «andre bølgen» kaller Eckert (2012: 91) den etnografiske tilnærmingen, der etnografiske metoder blir benyttet for å finne forholdet mellom variasjon og lokale kategorier. En sentral forsker i den andre bølgen er Lesley Milroy (1980). I sin studie av fonologisk variasjon i sosiale nettverk i Belfast hevdet Milroy at tette multiplekse nettverk er viktige for å holde fast ved et tradisjonelt talemål, skriver Eckert (2012: 91). Ifølge Eckert ser studiene fra den første og andre bølgen på betydningen av varianter som identitetsmarkører knyttet til gruppene som bruker dem mest (Eckert 2015c). Både den første og andre sosiolingvistiske variasjonsbølgen fokuserte på statiske kategorier (Eckert 2012: 93).

Selv om jeg ikke velger en etnografisk praksistilnærming, kan studien min av språklig variasjon blant ungdom i Fredrikstad kanskje plasseres innenfor denne bølgen. Begrepet identitetsmarkør, som Eckert (2015c) peker på, er relevant i mitt tilfelle. Tidligere studier av multietnolekt har vist at bruken av en multietnolektisk talestil er en viktig identitetsmarkør (jf. f.eks. Kotsinas 1988, 1994; Quist 2000; Bijvoet 2002; Emanuelsson 2005; Svendsen & Røyneland 2008; Opsahl 2009; Aarsæther 2010). Ettersom teorien om språklig akkommodasjon, som jeg skal omtale nærmere under 2.1.4, kan forstås som en del av dette perspektivet (jf. Hårstad et al. 2017: 121), kan min studie plassere seg innen denne bølgen.

Den «tredje bølgen» blir av Eckert (2012: 93) kalt for det stilistiske perspektivet. I denne bølgen ser en på variasjon som en refleksjon av sosiale identiteter, og språkbrukerne plasserer seg i det sosiale landskapet gjennom stilistisk praksis (ibid.: 94). I den tredje bølgen, og i min studie, står altså stilbegrepet sentralt. Den språklige variasjonen som jeg finner hos informantene i denne studien, kan knyttes til ulike sosiale identiteter, og dette er noe deltakerne bidrar til aktivt, gjennom ulike språklige praksiser. Tidligere studier av multietnolekt har vist at de språkstrukturelle trekkene er uttrykk for gruppeidentitet, noe som også resultatene fra min undersøkelse indikerer (jf. f.eks. Quist 2000; Bijvoet 2002; Opsahl 2009; Aarsæther 2010; Hårstad 2010). Her kan vi også trekke inn *identitetshandlinger* (Le Page & Tabouret-Keller 1985) (jf. 2.1.3)), som et sentralt begrep (jf. Hårstad et al. 2017: 123).

Teorien om identitetshandlinger er også relevant i min studie (dette skriver jeg mer om under 2.1.3), og slik kan min studie plasseres i den tredje bølgen også. Den tredje bølgens perspektiver på forholdet mellom språk, identitet og språklig variasjon på mikro- og makronivå, ligger altså til grunn i denne undersøkelsen.

Ifølge Eckert (2012: 94) blir språklig variasjon sett på som sosialt meningsbærende i den tredje bølgen, noe som står i kontrast til den første og andre bølgen, der språket i større grad bare avspeilet eller reflekterte eksisterende kategorier. Studier innenfor den tredje bølgen «[...] begin with styles, seeking out what makes them distinctive, in an attempt to fill out the kinds of resources and meanings that give language its social life» (Eckert 2012: 96). Det er dette jeg gjør i min studie: Jeg undersøker først om det eksisterer en «lekt» i noen multietniske miljøer i Fredrikstad, deretter utforsker jeg hvilke funksjoner en eventuell stil kan ha i de undersøkte miljøene.

2.1.1 Teoretisk rammeverk

Dette og de neste avsnittene handler om det teoretiske rammeverket som er ment til å svare på *hvorfor*-spørsmålet (jf. forskningsspørsmål 4, (jf. 1.2)). Jeg tar utgangspunkt i identitetsteorier

basert på studier av Le Page og Tabouret-Keller (1985). I tillegg til teorier om identitet, benytter jeg meg av tre andre teorier som har vært brukt som forklaring på språklig variasjon innenfor sosiolingvistikken, og som mer eller mindre eksplisitt har med identitet å gjøre (jf. Røyneland 2005: 119), nemlig akkomodasjonsteorien (Giles & Smith 1979), og teorien om språkets indeksikalitet (Eckert 2008). Grunnen til at jeg griper tilbake til klassisk sosiolingvistisk teori, er blant annet at tidligere studier av multietnolekter (f.eks. Quist 2000; Opsahl 2009; Ganuza 2008; Hårstad 2010) bruker akkomodasjonsteorien som forklaring på unges språklige praksiser, særlig når det gjelder forekomsten av brudd på V2-regelen.

2.1.2 Identitet

Mæhlum (2008: 109) skisserer to hovedstrømninger av identitetsteori, en essensialistisk og en konstruktivistisk identitetsoppfatning. Den essensialistiske oppfatningen betrakter identitet som en permanent, evig og uforanderlig størrelse, som er upåvirkelig mot ytre påvirkning og sosiale impulser. Her blir identitet sett på som en medfødt størrelse. Den konstruktivistiske identitetsoppfatningen, derimot, anser identitet som dynamisk, heterogent og sammensatt, som noe som kan forandres over tid. Karakteristisk for en essensialistisk identitetsoppfatning vil være en dominerende oppfatning av at hvert individ har én varietet som sitt «egentlige» og «genuine» språk, og denne varieteten er en form for *avspeiling* av personens identitet. Den konstruktivistiske identitetsoppfatningen, derimot, oppfatter språket som individet til enhver tid bruker, som et uttrykk for personens identitet.

Man må imidlertid ikke kun forholde seg til én av oppfatningene. Et tredje alternativ som kompromiss, ifølge Mæhlum, er derfor en *syntese* som handler om å «unngå å fokusere på kontrastene i alle disse motsetningsparene og i stedet legge vekt på vekselvirkningene på de ulike nivåene» (Mæhlum 2008: 110). Her blir identitet sett på som noe som er både stabilt, men også foranderlig.

2.1.3 Språk og identitet

En ganske vanlig oppfatning er å forstå språk og identitet som forbundet med hverandre. Språk er et viktig middel for å bygge opp selvbildet og for å uttrykke tanker og følelser. Slik er også språket med på å skape identiteten (Venås 1991: 106).

For å forstå sammenhengen mellom språk og identiteter bedre, kan vi trekke frem teorien om *identitetshandlinger* (eng. *Acts of identity*) av Robert Le Page og Andrée Tabouret-Keller (1985). Med identitetshandlinger menes hvordan vi uttrykker vår identitet og søken etter

sosiale roller gjennom språket (ibid.: 14). De mener at individet bruker språket for å likne på andre som man vil identifisere seg med:

The individual creates for himself the patterns of his linguistic behaviour so as to resemble those of the group or groups with which from time to time he wishes to be identified, or so as to be unlike those from whom he wishes to be distinguished (Le Page & Tabouret-Keller 1985: 181).

Dette likner på de to strategiene i akkommodasjonsteorien, som vi skal se på i neste avsnitt. Gjennom identitetshandlinger kan ungdommene bruke en multietnolektisk talestil for å uttrykke sin identitet, og på den måten signaliserer de gruppetilhørighet.

Teorien om identitetshandlinger viser seg å være relevant for min studie, ettersom en multietnolektisk talestil blir benyttet for å uttrykke identitet, og som nevnt tidligere, henger bruken av multietnolektisk talestil sammen med ønsket om gruppetilhørighet. Multietnolektiske språktrekk kan knyttes «til ulike former for uttrykk for gruppeidentitet og posisjonering, både innad i ungdomsmiljøer og utad overfor majoritetskulturer» (Opsahl 2009: 13).

2.1.4 Akkomodasjonsteorien

Noen tidligere multietnolekt-studier har også benyttet akkommodasjonsteorien (Giles & Smith 1979), eller språklig tilpasningsteori, som en forklaring på unges språklige praksiser (jf. f.eks. Quist 2000; Opsahl 2009; Hårstad 2010). Dette er en sosialpsykologisk teori som ble utviklet av Howard Giles og Philip Smith (1979). Teorien forsøker å forstå og forklare de språklige valgene vi som språkbrukere foretar i ulike sosiale sammenhenger. Språkbrukere varierer språket sitt avhengig av samtalepartneren og temaet for samtalen (Giles & Smith 1979: 45). Her er det snakk om to ulike strategier: *konvergens* og *divergens*. Det førstnevnte er «[...] the processes whereby individuals shift their speech styles to become more like that of those with whom they are interacting» (Giles & Smith 1979: 46).

Divergens, på den andre siden, betyr at språkbrukeren skaper lingvistisk avstand til samtalepartneren (Giles & Smith 1979: 52). Disse to strategiene dreier seg om hvem en vil identifisere eller ikke identifisere seg med. Gjennom konvergens kan individet vise et ønske om å bli en del av den gruppa som samtalepartneren tilhører. En av motivasjonene bak konvergens kan dermed sies å være individets ønske om å uttrykke solidaritet med samtalepartneren. Motsatt kan divergens være et uttrykk for å ta avstand fra ei bestemt gruppe ved hjelp av språket.

Akkommodasjonsteorien kan vise seg å være nyttig i diskusjonen av mine funn. De to ulike strategiene kan hjelpe oss med å forstå og forklare de språklige valgene informantene i min studie foretar. Det er særlig relevant i diskusjonen av utbredelsen og bruken av en multietnolektisk talestil i Fredrikstad.

2.1.5 Språkets indeksikalitet

Eckert (2008: 454) bygger på Silversteins (2003) begrep «indexical order», men utvikler dette til et indeksikalsk felt. Ifølge teorien om språkets indeksikalitet er språklig variasjon meningsbærende, den *betyr* noe. Språklige trekk kan ifølge denne teorien uttrykke sosial informasjon, som blant annet lokalitet, kjønn og etnisitet. Ifølge Eckert (ibid.) bør betydningen av variabler ikke ses på som presise eller faste, men snarere som komponenter i et felt av *potensielle* betydninger – et indeksikalsk felt ('indexical field'). Sentrale spørsmål i studiet av mening i variabler er ifølge Eckert «what kinds of meanings can variables have, and how do they combine to yield the larger meaning of styles?» (Eckert 2008: 458).

Gjennom bruk av blant annet teorien om språkets indeksikalitet viser Ims (2019) for eksempel hvordan unge språkbrukere i multietniske miljøer i Oslo benytter seg av morfologiske trekk som uttrykk for både lokal identitet og tilhørighet (jf. 6.9). Ved å anvende teorien om språkets indeksikalitet undersøker jeg hvordan ulike språktrekk anvendes av informantene i min studie for å indeksere ulike sosiale kategorier. I diskusjonsdelen skal jeg prøve å finne svar på hvilke meningspotensiale noen grammatiske og diskursive mønstre har i multietniske miljøer i Fredrikstad.

3 Tidligere forskning på språk i multietniske miljøer

3.1 Fremveksten av nye varieteter

I dette kapitlet presenteres et utvalg tidligere forskning på feltet språkbruk blant ungdom i multietniske miljøer, særlig i Skandinavia. Noen av disse studiene, blant annet Kotsinas (1988), Quist (2000) og Opsahl (2009), fungerer som et aktuelt rammeverk for mitt prosjekt, og det skal derfor vies plass til deres hovedfunn i de neste avsnittene.

De språkstrukturelle trekkene ved en multietnolektisk talestil som skal presenteres i de påfølgende avsnittene, har blitt dokumentert og beskrevet i den tidligere litteraturen i Skandinavia og i deler av Europa, blant annet i England (jf. Rampton 1995) og Tyskland (jf. Auer & Dirim 2003). Jeg vil legge hovedvekt på studier som er mest nærliggende min studie, særlig studier fra Skandinavia, ettersom jeg vil sammenligne mine funn med disse. Kapitlet er disponert etter momenter, hvor jeg først trekker inn studier som handler om grammatiske trekk, deretter leksikalske, og til slutt fonologiske/prosodiske trekk. Aller sist skriver jeg om talestilens funksjoner, slik de har blitt dokumentert av andre forskere.

Stockholm: Kotsinas 1988

Forskning på ungdomsspråk i flerspråklige miljø i Skandinavia startet med Ulla-Britt Kotsinas' (1988) studie. Kotsinas' beskrivelser av «Rinkebysvenskan» ses på som banebrytende forskning på ungdomsspråk i Norden. Begrepet «rinkebysvenska» bruker Kotsinas (1988: 265) for å beskrive «avvikende variant», med andre ord for å beskrive språktrekkene hun finner, i stockholmsforstaden Rinkeby. Flere forskere har blitt inspirert av Kotsinas' forskning, og det hun kaller for *forenklende* og *ekspanderende* trekk har blitt funnet i noen andre studier også (f.eks. Aasheim 1995; Quist 2000; Drange 2002; Ganuza 2008; Opsahl 2009). De *forenklende* trekkene består i «en tendens till användning av mindre markerade strukturer, där svanskan har mere markerade» (Kotsinas 1988: 267). Her trekker hun frem blant annet usikkerhet i genusvalg, manglende eller feilaktig kongruensbøyning, avvikende preposisjonsbruk og manglende inversjon, i tillegg til redusering av skillet mellom lang-kort stavelse (ibid.).

Til Kotsinas' ekspanderende trekk hører «vissa inslag i ordförrådet, främst ord av slangkaraktär och svordomar» (ibid.: 268). Kotsinas argumenterer for at rinkebysvensken kan betraktes som en ny svensk dialekt, og at det ikke er tale om innlærerfeil, men snarere uttrykk for gruppeidentitet. Dette begrunner hun med blant annet at det forekommer en klar variasjon i materialet, og også at ungdommene i hennes studie er i stand til å veksle mellom «rinkebysvenske» og «standard» svenske varianter når de selv ønsker det. Både situasjon og

samtalepartner har mye å si for forekomsten av trekkene. Trekkene forekommer mer i samtaler mellom ungdommene selv enn mellom ungdommer og voksne, og mer hos gutter enn hos jenter.

København: Quist 2000, 2005

I Danmark står Pia Quists (2000) beskrivelser av multietnolekt sentralt. I perioden 1998–2000 gjennomførte hun en pilotundersøkelse, hvor målet var å «undersøge om de meget blandede, flersprogede miljøer i København har ført til nye varieteter af dansk talesprog som man har set det i eksempelvis Sverige med rinkebysvensk» (Quist 2000: 143). Quist registrerer «standardafvigende sprogbruk» som ikke kan forklares som manglende danskkunnskaper, men som heller bør beskrives som en ny dansk varietet, en multietnolekt (ibid.). I tillegg til å avdekke eventuelle nye varieteter, var målet til Quist å finne ut av hvorfor de unge prater som de gjør.

I likhet med Kotsinas (1988) skiller Quist (2000) mellom forenklende og ekspanderende trekk i beskrivelsen av multietnolekt i København. Trekk som ifølge Quist (2000: 152) kan kategoriseres som forenklende i hennes data, er manglende inversjon, overgeneralisering av felleskjønn, utelatelse av stød og avvikende trykkfordeling. Ekspanderende trekk består av innlånte ord og uttrykk fra flere forskjellige språk, og disse orda blir brukt sammen med danske ord og får dansk bøyingsmorfologi (ibid.: 156). Ved å ta utgangspunkt i en etnografisk tilnærming, inspirert av Eckert, forsker Quist videre på fenomenet gjennom doktoravhandlingen i 2005. Hun undersøker språklig variasjon som en del av stilistiske praksiser hos elever ved et gymnasium i København. Analysene hennes viser blant annet at «variationen bruges i udøvelser og forhandlinger af identiteter» (Quist 2005: 295).

Oslo: Opsahl 2009

Gjennom sin doktoravhandling undersøker Toril Opsahl (2009) språkbruken blant 22 ungdommer i multietniske miljøer i Oslo. Korpuset hun tar utgangspunkt i, er hentet fra Upus-Oslo-materialet, hvor det ble samlet inn muntlig data fra ungdommer med ulik bakgrunn. Opsahl undersøker primært syntaktiske og morfologiske trekk, samt en rekke diskursmarkører. Funnene hennes viser at det eksisterer særtrekk både på et frasenivå, et syntaktisk og et diskursivt nivå. På det syntaktiske nivået finner Opsahl og Upus-kolleagaene hennes (jf. f.eks. Svendsen & Røynealand 2008) at ungdommene, både med minoritets- og majoritetsbakgrunn, benytter seg av setninger med manglende inversjon. Bruddene forekommer hovedsakelig i vennesamtalene og mindre i intervju situasjonen med en forsker til stede. På frasenivået er *sånn* utbredt, og har fått funksjon som en ubestemt artikkel. På det morfologiske nivået finner hun

forenkling i genussystemet, der maskulinumsformer dominerer, og noen nøytrumsfraser behandles som maskuliner. Opsahl knytter bruken av en multietnolektisk talestil til en identitetsmarkør for ungdommene i Oslo øst. Noen av punktene som hun foreslår for videre forskning, skal jeg prøve å besvare i denne oppgaven. Derfor vil det bli gitt mer plass til hennes hovedfunn i analysekapitlet.

3.1.1 Grammatiske trekk

Avvikende grammatisk markering av genus er ett av trekkene som er dokumentert og beskrevet av forskere som har studert språkbruken blant ungdommer i multietniske språkmiljøer. I Oslo viser Opsahl (2009: 27) at genussystemet i multietniske miljøer er preget av forenkling, hvor maskulinum dominerer i de ulike frasene, og noen nøytrumsord behandles som om de er maskuliner. Eksempler som «*er dette min glass*» (ibid.: 91) viser at genuskongruensen er svekket. Videre dokumenterer Opsahl og Nistov (2010: 57) tilfeller av normavvikende genusmarkering, som for eksempel «**den** kroppsspråket». I Bergen dokumenterer Ellingsen (2015: 73–74) tilsvarende tendenser. Liknende funn er også gjort i Sverige av Kotsinas (1988: 267): «Osäkerhet i genusval, utebliven eller felaktig kongruensböjning» er trekk hun beskriver for rinkebysvensk, der maskulin anvendes som et slags standardgenus. Quist (2000) finner, som nevnt ovenfor, en tilsvarende tendens i København. Bruk av felleskjønn istedenfor intetkjønn, spesielt i demonstrativer, viser seg å være utbredt (ibid.: 153). I Nederland finner Nortier (2001) det hun kaller *Straattaal* (ibid.: 61), liknende trekk i flerspråklige miljøer i Amsterdam. Her ser man også en tendens til bruk av felleskjønn istedenfor intetkjønn (Nortier 2001: 65).

Et syntaktisk trekk ved de unges språk er manglende inversjon (også kalt brudd på V2-regelen) i deklarativer innledet av ikke-subjekter, som resulterer i en XSV-struktur (topikalisert ledd, subjekt, finitt verb) (se f.eks. Hilditch & Aarsæther 2008: 51–52). Et eksempel fra Upus-Oslo-korpuset er «Hvis en av oss vinner **vi deler** halvparten» (Svendsen & Røynealand 2008: 75). Dette grammatiske trekket finner forskere i både Norge, Sverige og Danmark. I Oslo finner for eksempel Upus-forskere en tendens til at unge har XSV-struktur i kontekster der en kunne forvente inversjon (jf. f.eks. Opsahl & Nistov 2010: 54). Opsahl (2009) finner brudd på V2-regelen i deklarativer innledet av ikke-subjekter hos ungdommer med både norskfødte og utenlandsfødte foreldre. Bruddene forekommer mest i vennesamtaler og mindre i intervjuer. Brudd på V2-regelen har også blitt funnet i andre studier fra Oslo (jf. Røynesdal 2007: 67), og i multietniske ungdomsmiljøer i Bergen (Ellingsen 2015: 72) og Trondheim (Strandheim 2018: 43).

Disse funnene likner på funnene til Kotsinas (1988). Som vi så under 3.1, blir «felaktig ordfølj» løftet frem som et såkalt *forenklende trekk* ved rinkebysvenskan: «Sen dom blir lite rik» (Kotsinas 1998: 267). En annen studie fra Sverige er gjort av Ganuza (2008) som en del av det svenske forskningsprosjektet *Språk och språkbruk bland ungdomar i flerspråkliga storstadsmiljøer* (SUF) 2001–2006. Ved å ta utgangspunkt i Kotsinas' studier av rinkebysvenska, undersøker Ganuza syntaktisk variasjon i flerspråklige miljøer i tre svenske storbyer (Stockholm, Göteborg og Malmö). Hennes hovedfunn viser at ungdommene bryter mindre med V2-regelen enn forventet på bakgrunn av Kotsinas' studier (ibid.: 158), og at «ungdommarna avviker från standardsvenskans regler i de mindre styrda situationerna jämfört med de mer styrda situationerna. Flest raka ordföljder produceras i kontexter där ungdomarna pratar mer eller mindre fritt med varandra om vad de vill utan någon vuxens närvaro» (Ganuza 2008: 158). Brudd på V2-regelen, som nevnt, finner Quist (2000: 152) også i Danmark, i det hun kaller en ny københavnsk multietnolekt.

Felles for disse studiene er at V2-bruddene forekommer systematisk, og at det ikke er tegn på manglende språkkompetanse. Bruddene forekommer i hovedsak i vennesamtaler, og sjeldnere i intervjuer. Dette gjelder også normavvikende genusmarkering. Ganuza (2008: 152) forklarer bruken av XSV-strukturene ved hjelp av akkommodasjonsteori. De fleste tilfellene av manglende inversjon ble produsert i samtale med jevnaldrende, samt når de var svært engasjert i et tema og ved lengre taleturer. Både Ganuza (2008: 146) og Opsahl (2009: 153) kaller XSV-strukturen for en identitetsmarkør.

V2-bruddet har i de siste årene også blitt brukt som et litterært grep i ny norsk, svensk og dansk litteratur.⁷

3.1.2 Leksikon

Et annet karakteristisk trekk ved de unges språk i flerspråklige byområder er bruken av lånord og slang. Ikke bare grammatikken, men også ordforrådet, har blitt påvirket av de sentrale minoritetsspråkene som er representert i miljøet. Det er ikke helt overraskende at ordforrådet blir påvirket, ettersom det er mer utsatt for påvirkning og endring enn grammatikken. Kotsinas (1988: 268) løfter frem lånord og slang som eksempler på «expanderande» trekk, ettersom de kan betraktes som utvidelser av ordforrådet. De mest frekvente orda Kotsinas (ibid.) beskriver,

⁷ I de norske romanene *Alle utlendinger har lukka gardiner* (Skaranger 2015), deler av romanen *Tante Ulrikkes vei* (Shakar 2017), og i den svenske romanen *Ett öga rött* av Jonas Hassen Khemiri (2003), samt i diktsamlingen til Yahya Hassan (2013) finner vi variasjon i V2-regelen hos de ulike stemmene i disse romanene. Se Källström (2010) for en mer detaljert analyse av manglende inversjon i litterære tekster i svensk.

er fra arabisk (f.eks. *abou* ‘troll’) og tyrkisk (f.eks. *para* ‘penger’). I Danmark dokumenterer Quist (2000) at ord fra de sentrale minoritetsspråkene i multietniske miljøer i København, blant annet arabisk, kurdisk og tyrkisk, er en del av de unges tale. I norsk sammenheng har vi Aasheims (1995) hovedoppgave – den første studien som handlet om ungdomsspråk i flerspråklige miljø i Oslo – som gir en god oversikt over ord og uttrykk som er hentet inn fra ulike språk, ved siden av Østbys *kebab-norsk ordbok* (2005). Også Drange (2002) behandler ord som kommer fra fremmedspråk, som en del av prosjektet *Språkkontakt og ungdomsspråk i Norden* – UNO (1997–2001). En annen studie som undersøker ord og uttrykk fra multietnolekten i Oslo, er gjort av Helene Benýšková (2007). Som en del av Upus-Oslo-prosjektet undersøker i tillegg Opsahl, Røyneland og Svendsen (2008) fremmedspråklige leksikalske ord i talespråket til osloundommer. Forfatterne finner at unge gutter i Oslo øst bruker mest slang og lånord fra andre språk enn engelsk. Felles for de nevnte undersøkelsene er, blant annet, at de viser at det arabiske ordet *wallah* (eller *vollah/wolla*) brukes av unge i flerspråklige miljøer både i Norge og Danmark, og ikke minst i Nederland (Aasheim 1995; Svendsen & Røyneland 2008; Opsahl 2009; Hårstad 2010; Ellingsen 2015; Strandheim 2018; Quist 2000; Madsen 2008; Nortier 2001). *Wallah* betyr ‘ved Allah’ eller ‘jeg sverger ved Allah’, og brukes i betydningen ‘jeg sverger det er sant (det jeg sier)’ (Quist & Svendsen 2015: 165). Ordet kan blant annet fungere som en forsterker i samtaler for å understreke noe, men det fungerer også som en symbolsk markør for talere som snakker multietnolektisk norsk (Svendsen & Røyneland 2008). Det har også blitt dokumentert at det er lånt inn en rekke substantiv og verb fra kurdisk, tyrkisk, arabisk og urdu, og disse orda brukes sammen med norske, svenske og danske ord (jf. Aasheim 1995; Kotsinas 1988; Quist 2000).

3.1.3 Fonologi/prosodi

Fonologisk sett kan uttalen til de unge i flerspråklige byrom skille seg fra «vanlig» uttale. Sammenlignet med studier av syntaktiske og leksikalske trekk, finnes det færre studier fra multietniske miljøer som handler om fonologiske trekk. Til Kotsinas’ (1988) forenklede trekk hører også fonologiske trekk, som hun beskriver som «en tendens hos mange talere att reducera skillnaden lång-kort stavelse. Tillsammans med vissa prosodiska fenomen och ibland också en tydligare markering av ordgränser än normalt gör detta att infödda svenskar ibland upplever talet som «stötigt»» (ibid.: 267). Som en del av SUF-prosjektet studerer Bodén (2010) uttalen hos flerspråklige ungdommer i Malmö, Göteborg og Stockholm, og beskriver uttalen som en «foreign accent» blant de unge. Bodén viser at uttalen til de unge ikke kan betegnes som

transfer, altså som påvirkning fra talernes førstespråk. Hun viser også at de unge varierer språkbruken sin avhengig av situasjon, men i mindre grad enn forventet (ibid.: 77).

I Danmark finner Quist (2000) at de unge utelater stød i kontekster der standard-dansk vanligvis har stød (se også Quist 2005: 225). En nyere dansk studie gjort av Hansen og Pharao (2010) viser at det er forskjell på lengden av korte og lange vokaler når de sammenligner multietnolekt med standardspråket i København (ibid.: 93).

I Oslo beskriver Upus-forskere de fonologiske/prosodiske forholdene slik: «It is reported to sound more staccato, harder, faster, and more aggressive than «normal» Norwegian» (Svendsen & Røyneland 2008: 71). Forfatterne finner en tendens til at tonelagsskillet oppheves (ibid.: 73). Et annet fonologisk trekk som Upus-forskerne finner i sitt materiale, er sammenfallet mellom *kj*- og *skj*-lyden. Dataene viser at denne endringen er mest utbredt blant gutter i øst, og i mindre grad blant jenter (Opsahl 2009: 222). Samtidig er det viktig å minne om at denne siste endringen på ingen måte er spesiell for multietniske miljøer, men at den ser ut til å akselerere der (jf. Opsahl & Røyneland 2009: 107). Røynesdal (2007: 66) observerer prosodiske avvik knyttet til både tonelags- og trykkforhold hos ungdommer på Holmlia i Oslo. I Bergen nevner Ellingsen (2015) kort de prosodiske trekkene, der hun hos informantene observerer endring av tonefall, som resulterer i en mer «stakkato» rytme. I Trondheim beskriver Strandheim (2018: 49) uttalen til de unge på samme måte, og i prosodien finner man «en rapportert tilknytning til kurdisk språk» (ibid.: 56).

I Nederland beskriver Nortier de fonologiske forholdene i flerspråklige bymiljøer som «foreign pronunciation and intonation of Dutch in the first place» (Nortier 2001: 65). De skandinaviske studiene kan sies å ha fellestrekk når det gjelder fonologiske trekk. De unges uttale kan skille seg fra uttalen til et mer standardnært språk. Både norsk og svensk er tonespråk der leksikalske toner skiller betydning i flerstavellesord, mens dansk har stød. Stød-opposisjonen er på et vis det danske motstykket til den norske og svenske tonelagsopposisjonen.

Nordenstam & Wallin (2002) beskriver prosodien til varieteten «hjällbospråk» i Göteborg. Forfatterne gir følgende fonetisk forklaring i beskrivelsen av det som karakteriseres som «stötigt»:

Det innebär att fördelningen av betoning på både ord- och satsnivån skiljer sig från standardspråket, tonaccenter omfördelas eller upphävs och vokallängder förkortas. Dessa drag kan tillsammans ge ett främmande, ibland entonigt intryck (Nordenstam & Wallin 2002: 145).

Merkelapper som blir benyttet for å beskrive de unges uttale, som «stakkato», «harder, faster, more aggressive», kan etter mitt syn problematiseres. Disse termene er mer folkelige merkelapper, og slike etiketter kunne en neppe finne i ei vanlig dialektbok. Å beskrive de flerspråklige varietetenes uttale som et «nytt intonasjonsmønster i norsk», er mer passende etter mitt skjønn.

3.1.4 Multietnolektens funksjoner

De fleste forskerne som har studert språkstrukturelle trekk, har også prøvd å finne talestilens funksjoner ved å forklare *hvorfor* ungdommene benytter seg av en multietnolektisk talestil. Én faktor som går igjen, er *identitet*. Tidligere studier av multietnolekt har vist at multietnolektiske språktrekk blir brukt av ungdommene for å signalisere en egen identitet, og en gruppeidentitet (jf. f.eks. Kotsinas 1988; Aasheim 1995; Nortier 2001; Bijvoet 2002; Emanuelsson 2005; Svendsen & Røynealand 2008; Opsahl 2009; Aarsæther 2010). En annen faktor som har blitt beskrevet som forklaring, er tøffhet (jf. f.eks. Opsahl 2009; Hårstad 2010; Emanuelsson 2005). I østlige bydeler blir multietnolektiske trekk brukt for å skape distanse til Oslo-vest (jf. Opsahl 2009; Aarsæther 2010).

3.1.5 Oppsummering

Blant trekkene som ble presentert i de foregående avsnittene, finner vi systematisk brudd på V2-regelen, som forekommer mer i uformelle samtaler de unge imellom enn i formelle intervjuer med en forsker til stede. På det morfosyntaktiske nivået dokumenteres tendenser til en forenkling av genussystemet. I de fleste tilfellene dominerer maskulinum/felleskjønn i de ulike frasene, hvor felleskjønn blir brukt istedenfor intetkjønn. På det leksikalske nivået finner forskerne bruk av lånord fra de sentrale minoritetsspråkene som er representert i miljøet. Det er først og fremst ordet *wallah* som er felles for de unges talespråk på tvers av de skandinaviske landene. Noen ord fra arabisk, kurdisk, tyrkisk og urdu blir brukt sammen med norske, svenske og danske ord. Fonologisk sett kan uttalen til de unge i flerspråklige byrom skille seg fra «vanlig» uttale, da den kjennetegnes av avvikende intonasjon og trykkfordeling, som beskrives som «stakkato» av mange.

Identitet er en av hovedfunksjonene bak fremveksten av en multietnolektisk talestil i språklig heterogene miljøer, samt tøffhet og stedstilhørighet. Flere av disse trekkene assosieres tradisjonelt med innlærere av et andrespråk, og med varieteter som oppstår under språkkontaktsituasjoner. I neste avsnitt vil jeg se på et annet forhold som har vært relevant i

studier av ungdommers språkpraksiser, nemlig *kodeveksling*. Ved siden av kodeveksling har også Ramptons (1995) *crossing*-begrep vært relevant. Crossing betegner ungdommers språklige praksis og bruken av ord og uttrykk og/eller andre språklige trekk som i utgangspunktet «tilhører» andre språk enn ens eget. Crossing-begrepet er imidlertid ikke relevant for min studie. Dersom de språktrekkene jeg undersøker, er en inngruppestil, er det problematisk å snakke om trekk som tilhører noen andre (jf. også Svendsen & Røyneland 2008: 77; Opsahl 2009: 143).

3.2 Kodeveksling

Det finnes mange definisjoner av kodeveksling. Svendsen (2021: 64) definerer kodeveksling som «bruken av to eller flere språk (dialekter eller talestiler) i én og samme ytring eller samtale». «Koder» trenger altså ikke å være ulike språk; veksling mellom ulike dialekter eller multietnolekter er også kodeveksling (Svendsen 2009: 46). Det sistnevnte er ikke kodeveksling i det som tradisjonelt regnes som en flerspråklig sammenheng (Opsahl & Aarsæther 2015: 125).

Kodevekslingsstrategier blir brukt bevisst eller ubevisst. Det er ulike grunner til at folk kodeveksler. Det kan være fordi taleren ikke kan, eller ikke finner det aktuelle uttrykket på ett av språkene. Kodeveksling kan også finne sted i sammenhenger der man ønsker å inkludere eller ekskludere andre fra forståelse. Det kan også være med å understreke, fremheve eller klargjøre et poeng (Svendsen 2021: 72). Tidligere studier viser også hvordan kodeveksling fungerer som en del av sosial posisjonering innad i ei gruppe (se f.eks. Svendsen 2004).

Kodeveksling gjør seg gjeldende også i de miljøene jeg har besøkt gjennom mitt feltarbeid. Ungdommene veksler mellom ulike språktrekk (som f.eks. mellom XSV- og XVS-strukturen), men også mellom ulike språk som arabisk, kurdisk og/eller engelsk når de samhandler med hverandre.

4 Metode

Valg av metode er avhengig av forskningsspørsmålet og formålet med undersøkelsen (Eckert 2013: 14). Som nevnt innledningsvis er hovedmålet med min studie å gi en beskrivelse av noen grammatiske trekk ved talemålet til ungdom i multietniske miljø i Fredrikstad. Disse trekkene blir undersøkt med henblikk på å avdekke eksistensen av en egen talestil. I tillegg til de grammatiske språktrekkene er målet mitt å undersøke talestilens funksjoner. I dette kapitlet vil jeg først redegjøre for kvalitative og kvantitative metoder (4.1). Deretter skriver jeg om det empiriske grunnlaget (4.2), om datakvalitet (4.3) og om etiske retningslinjer (4.4).

Under 4.5 vil jeg skrive om utvalg og rekruttering av informantene. Jeg presenterer også hovedinformantene i form av en tabell. Deretter gjør jeg rede for datainnsamling og går detaljert inn på hver metode som jeg har benyttet meg av i min søken etter en multietnolektisk talestil i Fredrikstad (4.6). Jeg tar opp metodiske utfordringer under 4.7. Til slutt skriver jeg om transkribering av dataene (4.8).

4.1 Kvalitative og kvantitative metoder

Som nevnt tidligere tar jeg utgangspunkt i de samme metodene som har blitt benyttet i Upus-Oslo-prosjektet, nemlig vennesamtale, intervju og spørreskjema (se 4.2 nedenfor), med en del justeringer når det gjelder spørreskjemaet, tema for samtale og intervjuguiden. I tillegg til de nevnte metodene, er feltarbeid/deltakende observasjon en primær metode i dette prosjektet (jf. 4.6.1). Mine analyser er først og fremst kvalitative, men oppgaven har også kvantitative trekk, ved bruk av et spørreskjema. Jeg har også brukt en annen metode som ikke har blitt brukt av Upus-forskerne, som går ut på å registrere ord og uttrykk fra noen tilfeldige ungdommer som jeg gikk bort til i Fredrikstad-sentrum (jf. 4.6).

I kvalitative metoder legges vekten på kvalitativ variasjon, og karakteristisk for tilnærmingen er at den innebærer store informasjonsmengder om få studieobjekter (Hårstad 2010: 107). Mitt metodiske valg henger tett sammen med forskningsspørsmålene mine (jf. 1.2). Etter mitt syn vil en kvalitativ tilnærming til studie av språklig variasjon i streng forstand være nødvendig. Jeg er avhengig av spontandata, som for eksempel samtaler (jf. Bower 2005: 131), ikke minst fordi språklig variasjon kommer til syne når man er i interaksjon med andre. Det er først og fremst samtalematerialet som anvendes for å beskrive karakteristikk ved språkbruken til informantene i denne studien (jf. forskningsspørsmål 1 (1.2)), men her er det nødvendig å også trekke inn intervjudata, slik at vi har et sammenligningsgrunnlag.

Ikke bare for å beskrive eventuelle variasjoner, men også for å få innsikt i språkbrukernes tanker og meninger om språket sitt, er det nødvendig å anvende et kvalitativt forskningsintervju. Dessuten er målet å se om det vil forekomme situasjonelt betinget variasjon (jf. forskningsspørsmål 3 (under 1.2)). Kvantitative tilnærminger vil kanskje ikke være like nyttige når man prøver å *forstå* syntaktisk og morfologisk variasjon.

Selv om jeg i utgangspunktet anser min tilnærming til analysen som kvalitativ, vil også kvantitative analyser bli trukket inn i deler av analysen. I kvantitative metoder i språkforskinga blir det «lagt vekt på å få en form for *oversikt* over språksituasjonen i et gitt område» (Akselberg & Mæhlum 2008: 77). Spørreskjemaene brukes som en slags støtte for å få et helhetlig bilde av språkbruken blant multietniske ungdommer i Fredrikstad. Eksisterer det i det hele tatt en «spesiell» form for norsk i de undersøkte miljøene? Selv om det blir tatt hensyn til rapportert språkbruk i undersøkelsen, har jeg i tillegg observert data som er med på å styrke troverdigheten til resultatet.

4.2 Empirisk grunnlag

Som nevnt baserer jeg mine konklusjoner på flere datakilder som er grunnlaget for det empiriske materialet. Vennesamtalene, som utgjør den største datamengden, får størst plass og oppmerksomhet i drøftingene. Disse vennesamtalene blir kombinert med semi-strukturerte intervjuer og eventuelle andre utsagn som har betydning for forskningsspørsmålene, for å få en dypere forståelse av språkbruken. Intervjuene er en viktig datakilde for å svare på forskningsspørsmålet om talestilens funksjoner, samt for å sammenligne språkbruken mellom to ulike samtalsituasjoner. Spørreskjemaet blir brukt som en sekundær datakilde, men svarene herfra diskuteres og sammenlignes med dataene fra samtaler og intervjuer.

4.3 Reliabilitet og validitet

Det er to grunnleggende forhold som en skal være oppmerksom på ved vitenskapelige undersøkelser, nemlig reliabilitet og validitet (Thurén 2009: 31). Reliabilitet innebærer at målingene er korrekt utført, og at målingene er stabile. Undersøkelsen må ta utgangspunkt i et utvalg av personer, slik at tilfeldigheter ikke påvirker resultatet. Ifølge Thurén (2009: 32) har en undersøkelse høy reliabilitet hvis den gir samme resultat når den blir gjentatt av ulike personer som bruker samme metode.

Det er som nevnt kvalitative metoder som danner grunnlaget for analysen i denne oppgaven, men metodene suppleres med en kvantitativ metode. Kombinasjonen av de to ulike

metodene fører til at de utfyller hverandre og øker forskningens reliabilitet (Creswell & Plano-Clark 2006: 62). Dessuten kan min undersøkelse sammenlignes med prosjektet fra Upus-Oslo, som jeg baserer mine fremgangsmåter på. Hvis undersøkelsen synliggjør liknende trekk som er kartlagt i Oslo, Bergen og Trondheim, er dette med på å sannsynliggjøre at vi har å gjøre med en egen talestil, i visse kontekster.

Når det gjelder informantenes egne vurderinger i spørreskjemaene og intervjuene, må de tas med en klype salt. Spørreundersøkelser kan gi «feil» data (jf. 4.7.2), blant annet ved at informanter svarer det de tror forskeren vil høre (Ryen 2002: 19). Det kan også handle om informanters bevissthet om sin språkbruk.⁸ Men at jeg i tillegg har observerte data, samt feltsamtaler, er med på å styrke resultatenes troverdighet. Dette bidrar til å gjøre funnene mer pålitelige og etterprøvbare.

4.4 Etiske overveielser – Å studere eget miljø

Et viktig grunnlag i etisk forskningspraksis, særlig når det er mennesker vi forsker med og på, er samtykke (Eckert 2013: 14). Samtykke og informantenes konfidensialitet har derfor vært viktig i løpet av prosjektet. All informasjon om ungdommene som har deltatt i prosjektet, har blitt behandlet konfidensielt, og dataene er beskyttet med passord. Ungdommene fikk også «dekknavn», som assosieres med deres bakgrunn. Deltakerne ble informert om prosjektet både muntlig og skriftlig. Prosjektet fikk tillatelse fra Norsk senter for forskningsdata (NSD) før jeg begynte å samle inn data. I informasjonsbrosjyre (se vedlegg 4) som ungdommene skulle signere før en eventuell deltakelse, ble de informert om at dette var et masteroppgaveprosjekt som handlet om språk og språkutvikling blant ungdom i Fredrikstad, og at jeg i den forbindelse skulle gjennomføre en språkundersøkelse. Som et forsøk på å dempe «observatørens paradoks» (jf. Labov 1972), lot jeg det ikke komme frem at jeg er interessert i talespråket blant multietniske ungdommer i flerspråklige miljøer i Fredrikstad, eller at det nettopp er en multietnolektisk talestil jeg vil forske på. Dette begrunnes med at jeg var interessert i «naturlig» tale, og «åpenheten omkring hva som er forskningsmessig interessant, kan bidra til å framprovosere en bestemt språklig atferd» (Opsahl 2009: 42). Denne fremgangsmåten ble også brukt av Upus-Oslo-forskerne. Jeg bestemte meg likevel for å være åpen om målet med prosjektet mot slutten av feltarbeidet. Informantene kunne når som helst trekke seg fra prosjektet uten å gi en begrunnelse, noe som også gikk frem av informasjonsbrosjyren. Selv om

⁸ Jorunn Hannaas (1999, omtalt i Akselberg 2008: 141) viser for eksempel at informantene hennes rapporterer at de alltid realiserer *kj* som /ç/, mens de realiserer *kj* som /ʃ/ i de fleste tilfellene.

jeg først utelot å fortelle informantene om det *egentlige* målet med prosjektet, var det interessant å bevitne at «kebabnorsk» og «naturlig tale» (jf. 4.7.1) ble samtaletema allerede i første opptak. Dette var noe ungdommene naturlig forbandt med «språk og språkutvikling blant ungdom». Vi ser på følgende utdrag fra Akam og Karim, som ble oppringt av Hassan under en av opptaksituasjonene:

- (I) (a) Karim: Bare ikke vær sånn helt for formell # som vi pleier å være mot læreren og sånt.
(b) Akam: Du er på recording.
(c) Karim: Hun skal se på språket og sånt # så bare snakk vanlig mann. Hva pleier du å si, hva er ordet ditt?
(d) Hassan: {uforståelig}
(e) Karim: Wallah vi lyver ikke. Vi snakker om ee hva heter det ee hvordan språket vårt er # så bare snakk og ## ja.
(f) Akam: Ja kebabnorsk. Er det sånn du snakker # snakk bare snakk.⁹

Selv om ungdommene ikke visste det «egentlige» målet med prosjektet, assosierte de «språket deres» med «kebabnorsk», og omtalte det som «vårt språk». I det følgende vil jeg reflektere over min egen posisjon som forsker i «eget» språkmiljø, altså som 'insider'.

Å studere «eget» språkmiljø bestående av informanter med samme språk- og kulturbakgrunn som meg, hadde både fordeler og ulemper gjennom feltarbeidet. For noen var jeg en forsker, mens for andre med samme språkbakgrunn opplevde jeg også at jeg ble tildelt status som venn. I feltarbeid er det vanlig at feltarbeideren tildeles andre roller enn forskerrollen av sine informanter (Wadel 2014: 29). Denne rollekonflikten har bydd på etiske dilemmaer. Ungdommene kunne snakke med meg om temaer som jeg anså som sensitive. Vi hadde en del felles bekjente, og i opptakssituasjonene hendte det at ungdommene snakket om disse. Jeg kunne få spørsmål om tredjepersoner som jeg anså som vanskelige, og som ikke ønsket å svare på. Siden de så på meg som en venn, forventet de at jeg skulle dele informasjon som jeg ikke ønsket å dele med dem. Å ikke svare på spørsmålene var heller ikke løsningen, ettersom jeg fortsatt kunne få en del informasjon som ikke var ønskelig og/eller aktuell, verken for meg eller for forskningsprosjektet. Jeg kunne heller ikke hindre dem fra å snakke om disse temaene mens opptaket foregikk og jeg ikke var i opptaksrommet. Sensitive opplysninger er ikke transkribert.

⁹ Se vedlegg 3 for transkripsjonsveiledning.

Dessuten forventet noen av informantene at vi skulle møtes for å spise middag sammen, de ville legge meg til i sosiale medier og spurte om mitt privatliv. Samtidig som jeg opplevde dette som noe grenseoverskridende, ønsket jeg at de skulle være åpne med meg slik at jeg kunne besvare problemstillingen min på en god måte, samt for å dempe observatørrollen, siden jeg ønsket at de skulle prate slik som de pleier å gjøre i en ikke-forskningsammenheng. På forhånd var jeg klar over at «forskerrollen vanligvis ikke er den rollen som gir lettest adgang» (Wadel 2014: 35), men samtidig gjorde venn-rollen noen av opptaksituasjonene utfordrende. Dette gjelder særlig to jenteinformantene (jf. tabell 2), som var søskenbarn med hverandre. De var veldig ivrige etter å prate med meg mens jeg var i rommet som observatør, noe som førte til at de pratet mindre med hverandre. I opptaksituasjonene kunne flere temaer handle om meg, og flere samtaler indikerer at de ikke ser på meg som en forsker.¹⁰

Under intervjuet med de to jentene opplevde jeg færre utfordringer, noe som kanskje henger sammen med at i intervjusammenheng var rollen min som forsker klarere definert. Ungdommene snakket roligere og svarte på spørsmålene på en mer seriøs måte. Samtidig har jeg opplevd at *insider*-rollen også kan ha mange positive sider. Blant guttene hadde Akam samme kulturbakgrunn som meg som kurder, og mye av datamaterialet fikk jeg samlet takket være hans samarbeidsvilje. Av de første fire ungdommene jeg møtte via min gamle norsklærer, var det kun han og hans venn, Karim, som møtte opp til vår første avtale. Han hjalp meg med å komme i kontakt med alle de andre guttene (jf. tabell 2), arrangerte vennesamtalene og svarte umiddelbart på hver melding jeg sendte ham, både under og etter feltarbeidet. Liknende fordeler har jeg også opplevd med de to jentene, Nadia og Avin. De var villige til å delta på prosjektet den aller første gangen jeg møtte dem, uten at de kjente meg fra før. Jeg har fått inntrykk av at det var på grunn av at vi kom fra samme land. Jeg kunne selv velge dag for å gjennomføre vennesamtalene med dem, og de hadde ikke noe imot å bruke fritiden sin på prosjektet mitt. Rollen som insider førte også til at disse ungdommene kunne dele sine tanker og meninger om språket sitt med meg på en åpen og ærlig måte. Jeg kunne kanskje ikke ha fått denne informasjonen som en utenforstående. Ikke bare Akam, Nadia og Avin, men også Sara, som var bekjent av meg fra før, og Hana (jf. tabell 1), som jeg kom i kontakt med under feltarbeidet, har bidratt med materiale til dette prosjektet, takket være deres samarbeidsvilje. Hana var også villig til å finne flere informanter om jeg hadde behov for det. Det å ha felles språkbakgrunn med noen av dem, gjorde dessuten transkriberingsjobben mye enklere, ettersom det er mange

¹⁰ Nadia: «Hun er så søtt menneske liksom {snakker kurdisk} [...]». Og dette sier hun til meg når jeg kommer inn i rommet der opptaket foregår: «Jeg er så glad i deg jeg vil bli deg <leende>».

forekomster av kodeveksling i materialet. Insiderposisjonen har følgelig hatt flere fordeler enn ulemper.

4.5 Rekruttering av informanter

I det videre skal jeg først gi en oversikt over deltakerne som har bidratt med samtale- og intervjudata til undersøkelsen (tabell 1 nedenfor), før jeg kort gjør greie for kriteriene for informantutvalg. Deretter beskriver jeg hvordan de ble rekruttert. Avslutningsvis presenterer jeg mine hovedinformanter gjennom en tabell (jf. tabell 2). Med hovedinformant(er) siktes det til de informantene som har vært med på en eller flere vennesamtaler, samt intervju.

Undersøkelsen er basert på 7 ungdommer som har vært med på vennesamtale, 15 som har vært med på intervju og 52 ungdommer som har svart på spørreskjema.

Tabell 1: Oversikt over datatyper og informanter som har vært med på vennesamtale og/eller intervju. Alle informanter er mellom 18 og 20 år.

	To utenlandskfødte foreldre	Én utenlandskfødt forelder	To norskfødte foreldre
Vennesamtale	Akam, Karim, Hassan, Ahmed, Amir, Avin, Nadia	—	—
Intervju	Akam, Karim, Hassan, Ahmed, Amir, Avin, Nadia, Sara, Hana	Amanda	Kari, Frida, Anders, Filip, Henrik

Det første utvalgsriteriet for informanter fra flerspråklige miljø er at de ikke skulle være innlærere av norsk. Upus-Oslo-forskerne hadde et kriterium om at ungdommene måtte ha kommet til Norge innen fylte to år. Alle mine hovedinformanter som var med på vennesamtalene er født i Norge, bortsett fra to av dem, som var fire år gamle da de flyttet til Norge. Jeg inkluderte dem i vennesamtalene og dermed i analysen også. De har bodd i Norge i 14 år, og basert på mine observasjoner er det vanskelig å hevde at de er innlærere av norsk.¹¹ Dessuten ser jeg ikke noen vesentlig forskjell på de to ungdommene og resten av deltakerne, som er født og oppvokst i Norge. Etter mitt syn er ikke forskjellen mellom 2 år (Upus-forskernes kriterium) og 4 år av stor betydning i den tidlige språktilegnelsesprosessen. Dataene viser at disse ungdommene blant annet behersker V2-regelen. Når det gjelder morfosyntaktiske avvik, vil det bli tatt hensyn til det i analysen. Dessuten ønsket jeg ikke å ekskludere dem fra vennesamtalene hver gang de møtte opp med de andre ungdommene.

¹¹ Det forekommer en tydelig variasjon som kan knyttes til situasjonskonteksten, som diskuteres under 6.3 og 6.4.

Det andre utvalgsriteriet var alder. I begynnelsen av feltarbeidet hadde jeg satt aldersramma 13–20 år, men dette har blitt endret etter hvert. Grunnen til mitt første valg var bekjentskapet til mi søsters nettverk: Alle hennes venner var 13 år, og alle har sagt *ja* til å delta i prosjektet. Dette bygget imidlertid på en del metodiske utfordringer, noe som jeg diskuterer nærmere under 4.7. Disse utfordringene førte til at jeg begynte å lete etter ungdommer som var over 15 år, ettersom NSD ikke krever foreldresamtykke fra denne aldersgruppa. Jeg endte opp med aldersgruppa 18–20 år. Disse var ungdommer fra to ulike videregående skoler i Fredrikstad. En annen informant (og hennes andre venninner, jf. 4.7) som hadde sagt *ja* til deltakelse lenge før feltarbeidet startet, var 20 år gammel og var student. Dermed bestemte jeg meg for aldersgruppa 18–20 år.

En faktor som hjalp meg med å rekruttere og holde fast på hovedinformantene mine (jf. tabell 2 nedenfor), var nok min bakgrunn som kurder. De som hadde samme språk- og kulturbakgrunn som meg, var de mest hjelpsomme. De hjalp meg med å komme i kontakt med andre informanter, arrangerte vennsamtalene og ikke minst intervjuene. Min opplevelse av dette samsvarer med Lanza (2008: 75), som sier at forskerens identitet i stor grad vil påvirke forskningen. (jf. også 4.4).

Til rekruttering av informanter ble snøballmetoden, eller *snowball sampling*, gjennom mitt private nettverk, brukt (Buchstaller & Khattab 2013: 80). Jeg har kommet i kontakt med noen elever gjennom min gamle norsklærer, og disse ungdommene har seinere introdusert meg for andre venner av dem. Videre har jeg selv kommet i kontakt med flere informanter på den samme skolen (*random sampling*) (ibid.: 76). Jeg spurte dem personlig om de ønsket å være med på prosjektet, og svaret var *ja* fra alle disse ungdommene jeg spurte selv. Siden ingen av disse utvalgte ungdommene hadde fylt ut spørreskjemaet i forkant, innebar denne rekrutteringsmetoden en risiko for at ikke alle benyttet en multietnolektisk talestil, som jeg var interessert i, men en slik risiko vil alltid være til stede. Resultatet har allikevel vært vellykket, i den forstand at jeg har fått et utvalg deltakere som har gjort meg i stand til å belyse forskningsspørsmålene mine.

Tabell 2: oversikt over hovedinformanter som har vært med på vennesamtale og intervju.¹²

Navn	Alder/morsmål	Født i:	Deltakelse
Akam	18/ kurdisk	Fredrikstad	4 vennesamtaler og intervju
Karim	18/ algerisk	Fredrikstad	3 vennesamtaler og intervju
Hassan	18/ somalisk	Somalia (har bodd i Norge siden han var 4 år)	2 vennesamtaler og intervju
Avin	19/ kurdisk	Fredrikstad	2 vennesamtaler og intervju
Nadia	18/ kurdisk	Fredrikstad	2 vennesamtaler og intervju
Ahmed	18/ arabisk	Jemen (har bodd i Norge siden han var 4 år)	2 vennesamtaler og intervju
Amir	18/ somalisk	Norge (bodd i Fredrikstad siden han var 6 år)	1 vennesamtale og intervju

Tabell 2 viser hovedinformantene mine, fem gutter og to jenter, Nadia og Avin. Hver av disse har deltatt på ett intervju, i tillegg til vennesamtaler. Alle ungdommene i tabellen har to utenlandskfødte foreldre. Alle deltakerne kommer fra en og samme videregående skole.

4.6 Innsamling av data

I denne delen av oppgaven presenterer jeg feltarbeidet. Videre går jeg nærmere inn på de ulike metodene som ble brukt for å samle inn data.

4.6.1 Feltarbeid/ Deltakende observasjon

Jeg har gjennomført feltarbeidet i de områdene hvor datainnsamlingen har foregått. Feltarbeidet startet en god stund før den mer systematiske innsamlingen av språkdata og selve skriveprosessen. Dette hang sammen med to forhold: Usikkerheten rundt eksistensen av multietnolekten i Fredrikstad, og å finne brukere av multietnolekten. Den tidlige starten av feltarbeidet bidro til å kartlegge de flerspråklige miljøene i byen. Jeg har hatt uformelle samtaler både med informantene, folk jeg kjenner fra før, og andre folk som jeg møtte i butikker, på bussen mens jeg var på vei til felten og i ulike sosiale samlinger der temaet var multietnolekten i Fredrikstad. Mange interessante samtaler dukket opp, som ble loggført i såkalte feltnoter (jf. Quist & Maegaard 2005: 50). Slik ble jeg en deltakende part i forskningssituasjonen (jf. Fangen

¹² I tabellen ekskluderes opptakene som gikk tapt enten av tekniske eller etiske årsaker. Det inkluderer to egenopptak og ett opptak som jeg selv var ansvarlig for under opptakssituasjonen. I tabellen har jeg heller ikke tatt med det ene opptaket som foregikk mellom fem informanter, ettersom dette ikke har blitt transkribert (jf. 4.6.2). Hvert resterende opptak varer primært mellom 25 og 35 minutter.

2014: 29). Dermed kan en si at metoden bar preg av deltakende observasjon. Denne tidlige starten på feltarbeidet gav en pekepinn om at multietnolektisk talestil er å finne i Fredrikstad, hvis en oppsøker «riktig» miljø. Dessuten var utbredelsen mye større enn jeg forventet før jeg satte i gang med feltarbeidet. I en del av samtalene med folk jeg kjente fra før, ble det sagt at «kebabnorsken» har fått mange nye ord og uttrykk, og at den har endret seg betydelig fra «kebabnorsken» som folk snakket for noen år siden. De kom med eksempler, og nevnte noen fra vennekretsen som «snakker ekstremt kebabnorsk». Da jeg prøvde å oppsøke de nevnte ungdommene gjennom en venn, var ingen villige til å delta, verken på vennesamtale eller intervju. Hårstad (2010) rapporterer også liknende erfaringer og vanskeligheter med å komme «innenfor» i multietniske miljøer i Trondheim, der svært få ungdommer var «villige til å demonstrere eller eksemplifisere» språkbruken (ibid.: 225). I mitt tilfelle ble dette begrunnet med blant annet at «de var flauere for å snakke om dette» med meg, og pekte på mitt kjønn som en årsak til det. En mulig årsak til dette har den tidligere forskningen belyst allerede, hvor det påpekes at noen trekk typisk forbindes med en prototypisk maskulin stil, som blant annet konnoterer «det å spille tøff», stereotypien som Hårstad (2010: 233) beskriver blant sine informanter i Trondheim.

Gjennom korte reiser til Fredrikstad har jeg skaffet meg en del informanter og informert dem muntlig om prosjektet. Ikke alle jeg har snakket med, kunne eller ønsket å delta i prosjektet, men de hadde ikke noe imot å snakke om fenomenet jeg ville forske på. En del av dataene ble samlet i sommerferien, men det viste seg å gå saktere enn planlagt, siden de fleste var på ferie eller jobb. Etter hvert valgte jeg i stedet å gjøre feltarbeidet etter sommerferien 2021. Feltarbeidet foregikk i et halvt år; i utgangspunktet reiste jeg til Fredrikstad de fleste helgene, men etter hvert foregikk datainnsamlingen på torsdager og fredager, ettersom det passet best for informantene.

Den største delen av datainnsamlingen har foregått på en videregående skole i Fredrikstad. Selv om jeg har prøvd å finne informanter også fra en annen videregående skole til vennesamtaler og intervju, har forsøket mislyktes. Jeg forsøkte å skaffe informanter via skolens administrasjon, men ingen svar var å få på spørsmål om det var noen ungdommer som kunne være med på vennesamtale/intervju. Jeg hadde heller ingen kontakter her. Likevel har jeg klart å få noen ungdommer fra denne videregående skolen til å svare på spørreskjema og én informant til å delta på intervju. Den andre videregående skolen, der opptakene har foregått, var den skolen jeg selv gikk på da jeg bodde i Fredrikstad. Jeg hadde altså kontakter som kunne hjelpe meg med å komme i kontakt med ungdommer der.

I begynnelsen av mitt feltarbeid benyttet jeg en metode som skiller seg fra metodene i Upus-Oslo-prosjektet. Metoden ble brukt for å registrere noen leksikalske trekk ved den talestilen jeg var interessert i, nemlig multietnolekten. Jeg gjennomførte metoden i Fredrikstad sentrum, der jeg vandret rundt med penn og papir i hånda. Jeg gikk bort til tre ulike grupper, som bestod av både majoritets- og minoritetsungdommer, og spurte om de hadde hørt termen «kebabnorsk»¹³ før, og eventuelt om det var noen som snakket denne formen for norsk i Fredrikstad. Den ene gruppa bestod av to majoritetsungdommer, den andre gruppa var fem ungdommer med både minoritets- og majoritetsbakgrunn, og den tredje gruppa bestod av fem ungdommer med minoritetsbakgrunn. Svaret til alle ungdommene var *ja* på det første spørsmålet. Sju av de tolv jeg møtte, sa at de brukte denne språkformen selv. Etter hvert spurte jeg om de hadde noen eksempler på ord og uttrykk som de selv brukte, eller kjente noen andre som brukte de orda. Jeg registrerte svarene (se vedlegg 9). I tillegg spurte jeg ungdommene som rapporterte at de selv brukte en slik talemålsstil, om hvorfor de gjør det. Svarene var varierende:

II. «Du får mer respekt» («Stine», 18 år)

«Lettere enn vanlig norsk» («Ali» 18 år)

Andre som ikke brukte denne talemålsstilen selv, svarte følgende:

«De gjør det for å leke kul»

«For å leke deilig» (Minoritetsgutt om andre gutter)

Metoden skiller seg også fra de øvrige metodene ved at ingen båndopptaker ble brukt. Likevel har jeg feltnotatene mine, og denne kombinasjonen av ulike datakilder er med på å styrke etterprøvbareheten til (deler av) mine funn.

4.6.2 Vennesamtale

Vennesamtalene, som er nevnt under 4.2, utgjør den største datamengden, og var metoden jeg startet med. Jeg var interessert i «naturlig» tale (det Labov (1972: 208) kaller «the vernacular»: «[T]he style in which the minimum attention is given to the monitoring of speech»), og den mest innlysende måten å skaffe det på, var etter mitt skjønn å observere dagligdagse samtaler ungdommene imellom. At de skulle kjenne hverandre fra før, var derfor et viktig kriterium her.

¹³ Selv om termen «kebabnorsk» er uheldig (f.eks. Aarsæther 2010), brukte jeg den for at ungdommene skulle forstå hvilken talestil jeg mente, siden termen er den mest frekvente betegnelsen på folkemunne (jf. Ims 2013).

Vennesamtaler blir også foreslått av Labov (1972) for å minimere observatøreffekten. Bowers (2005: 131) peker også på samtale som en måte å skaffe naturlig data på. Når en bruker en båndopptaker for å samle inn «naturlig» talespråk, som i mitt tilfelle, kan det føre til at «språkbrukeren snakker mer formelt, og dermed oppstår observatørens paradoks» (Sollid 2002: 176) (jf. 4.7.1), som ifølge Labov (1972: 209) er: «the aim of linguistic research in the community must be to find out how people talk when they are not being systematically observed; yet we can only obtain these data by systematic observation». Basert på mine observasjoner og de temaene som dukket opp i vennesamtalene, indikerer dataene at opptakeren blir «glemte» etter hvert. I starten av en av opptakssituasjonene sier Akam følgende om opptakeren: «Vi gutta er ikke sånn, tenker ikke så mye på kamera, om vi blir tatt opp eller ikke. Gjør som du vil»¹⁴. Igjen kan en stille spørsmålet om hvilken vekt man kan tillegge enkeltstående informantutsagn og rapporterte data.

For å være på den sikre siden i størst mulig grad overfor observatørens paradoks, bestemte jeg meg for å ikke være til stede under vennesamtalene. Ungdommene fikk beskjed om å snakke om hva de ville. I den første opptakssituasjonen fikk de et par forslag til temaer for samtalen (noen av de samme temaene som er beskrevet i Upus-Oslo-prosjektet, se vedlegg 8). Ungdommene viste ikke stor interesse for disse temaene; de hadde ikke så mye å si om dem. Mer interessant for dem var å snakke om aktuelle hendelser fra deres egne liv og vante temaer relatert til både skolen og fritiden, som fotballkamper, skoleprøver og ting som hadde skjedd med hver enkelt av dem når de ikke var sammen. Andre temaer som de prøvde å finne på når de ikke hadde noe å snakke om, var blant annet tanker om homofili, abort og favorittmatrett. I de andre opptakssituasjonene har de derfor ikke fått noe temaforslag for samtalen.

Samtalene foregikk mellom to og to ungdommer, noen ganger tre og én gang mellom fem ungdommer. Denne ene gangen var det mine to hovedinformanter som hadde tatt med seg tre nye informanter den dagen vi skulle møtes for å ta opptak. Jeg ville ikke nekte dem å være med, men det gjorde at akkurat den samtalen ble nærmest umulig å transkribere. Samtalene varte i alt fra tjue til trettifem minutter, med unntak av to samtaler som varte i tolv minutter hver, ettersom vi måtte avbryte opptaket av etiske grunner. Jeg fikk gjennomført åtte vennesamtaler og to egenopptak, men én vennesamtale og ett egenopptak gikk tapt grunnet tekniske problemer. Selv om det var mulig å høre opptaket på opptakeren, var det ingen lyd på transkriberingsprogrammet ELAN. Den ene vennesamtalen mellom fem ungdommer var som nevnt svært tidskrevende å transkribere, især med tanke på tidsrammen for en masteroppgave.

¹⁴ Dette sitatet er fra mine feltnoter, og ble nedskrevet noen minutter etter samtalen med Akam.

Derfor inkluderer jeg ikke den i analysen. To av de åtte samtalene ble gjennomført hjemme hos mine foreldre, uten at de var til stede, ettersom ungdommene ikke hadde noe imot det. Resten av samtalene fant sted på den videregående skolen ungdommene selv gikk på. Ungdommene fikk brus og snacks under samtalene. Samtalene ble tatt opp på bånd, men jeg har forsøkt å unngå filming (med unntak av én gang med de fem informantene, for å kunne skille stemmene fra hverandre), for tilstedeværelsen av to opptakere samtidig kunne ha ført til mindre produksjon av «naturlig» tale (jf. 4.7.1). I de øvrige samtalene kunne jeg skille stemmene fra hverandre.

4.6.3 Spørreskjema

Tanken bak spørreskjemaet var som nevnt at det skulle gi en innsikt i hvorvidt en multietnolektisk talestil i Fredrikstad eksisterer gjennom spørsmålet «Er det noe som er typisk eller spesielt med den norsken som blir snakket av ungdommer i flerspråklige miljøer i Fredrikstad?». I Upus-Oslo-prosjektet, derimot, var tanken bak spørreskjemaet noe annet enn i mitt prosjekt: «[E]t spørreskjema som tematiserer en rekke trekk ved det å vokse opp i et multietnisk ungdomsmiljø» (Opsahl 2009: 19). Det kunne ha vært interessant å anvende det samme spørreskjemaet fra Upus-Oslo også i de undersøkte multietniske miljøene i Fredrikstad. Men grunnet tidsrammen for oppgaven og spørreskjemaets lengde var det etter mitt skjønn lite relevant å anvende det samme spørreskjemaet i min studie.

Siden jeg ikke kunne intervju mange ungdommer – både med tanke på å finne informanter som var villige til å delta i intervju og med tanke på den tidkrevende transkriberingsjobben innenfor tidsrammene for oppgaven – valgte jeg å lage et spørreskjema som kunne hjelpe meg med å finne ut av om en multietnolektisk talemålsstil eksisterer i Fredrikstad. På den måten har jeg opparbeidet meg et datagrunnlag fra flere ungdommer enn om jeg kun skulle spørre ungdommene som var med på intervjuene. Denne fremgangsmåten har imidlertid visse svakheter. Selv om vi ved hjelp av en slik metode kan samle inn data som er klare til analyse, går vi glipp av eventuelle variasjoner og interessante utsagn som kunne dukke opp i intervjuene. Forskeren får ikke muligheten til å stille tilleggsspørsmål. Dessuten kan vi ikke stole ukritisk på rapportert språkbruk, selv om folks holdninger også forteller noe. Likevel har det vært nyttig i mitt tilfelle for oppsamling av data fra flere ungdommer, og sammenligning av rapportert og observert språkbruk.

I spørreskjemaet ble det også stilt spørsmål om ungdommene bruker en multietnolektisk talestil og hva som er karakteristisk ved denne talestilen, om hvilke(t) språk som påvirker den, samt grunnen til at de veksler språkbruken. Selv om det sistnevnte kanskje var vanskelig å svare

på, kunne informantene bidra med interessante utsagn som kan sammenlignes med både tidligere studier av multietnolekter og med intervjumaterialet.

4.6.4 Intervjuet

Intervjuene har vist seg å være en svært viktig datakilde for å få en dypere forståelse av informantenes tanker og meninger om språket sitt, og for å forstå og beskrive talestilens funksjoner (jf. 1.2). Jeg startet med intervjuene etter vennesamtalene. Grunnlaget for samtalene skilte seg fra hverandre ved at i intervjuene fikk informantene vite det *egentlige* målet med prosjektet, mens i forkant av vennesamtalene var det kun snakk om «en språkundersøkelse om språkutvikling blant ungdom i Fredrikstad» (jf. 4.4).

Et annet mål med intervjuene var å få en samtalesituasjon som skilte seg fra gruppesamtalene ved at en voksen forsker var samtalepartner, for å kunne sammenligne språkbruken i forhold til samtaletype og formalitetsgrad (jf. også Opsahl 2009: 46). I begynnelsen av feltarbeidet var ikke dette det sentrale målet med intervjuene mine, men under datagjennomgangen oppdaget jeg store forskjeller mellom språkbruken i gruppesamtalene og intervjuene. Et sekundært mål med intervjuene mine ble derfor å sammenligne språkbruken i de to ulike samtalesituasjonene, ikke minst for å kunne fastslå at de språktrekkene jeg finner i samtalene, er karakteristiske for en multietnolektisk talestil som kun brukes i vennesamtale, og ikke i intervjuene med en voksen forsker.

To av informantene ble intervjuet én og én, mens andre ble intervjuet i grupper på to, og ei gruppe på tre. Intervjuene varte i alt fra 6 til 17 minutter, avhengig av informantenes engasjement for emnet. Med unntatt av ett intervju som ble gjennomført hos en informant som jeg kjente fra før, foregikk intervjuene på ungdommenes videregående skole, altså stedet hvor også de fleste vennesamtalene foregikk. Intervjuene var semistrukturerte, som vil si at man på forhånd setter opp hovedspørsmål eller tema¹⁵, men detaljene og rekkefølgen på spørsmålene trenger ikke følges slavisk. Slike intervju likner mer på vanlig samtale, men intervjueren har spørsmål som den intervjuede skal svare på (Ryen 2002: 99). Denne type intervju gir muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål og gå i dybden av enkelte utsagn, noe som ikke er mulig ved bruk av spørreskjema. Før hvert intervju ble det understreket at ungdommene skulle si det de tenkte og mente, og at jeg ikke hadde et negativt syn på denne språkformen, men at målet heller var å *forstå* bruken av den.

¹⁵ Se vedlegg 7 for intervjuguiden.

4.6.5 Egenopptak

Egenopptak er en annen metode som jeg har forsøkt å anvende i prosjektet mitt, en metode som også ble anvendt i Upus-Oslo-prosjektet. Egenopptak (eller eng. *non-participant observation*) er en vanlig metode i sosiolingvistisk forskning. Ved egenopptak er ikke forskeren til stede, og det innebærer å gi informanten(e) en opptaker og be dem om å ta opp noen samtaler i visse sammenhenger (Levon 2013: 210). Tanken bak denne metoden var å få tilgang til flere vennesamtaler, samt å skape en samtalsituasjon uten forsker i nærheten.

Hovedinformanten min, Akam, som var den jeg hadde mest kontakt med, fikk levert en båndopptaker av meg etter hvert. Han var også den som samlet ungdommene og tok med seg flere ungdommer til vennesamtalene. Han fikk bare gjennomført to egenopptak, og dette begrunnet han med «lite tid på grunn av treninger og kamper. Noen ganger kunne vi ikke, siden noen hadde andre planer osv.»¹⁶. Liknende erfaringer har også Upus-forskerne. Det var heller ikke lett å få tak i ungdommene hver gang jeg var i felten. Flere vennesamtaler ble avlyst i løpet av perioden datainnsamlingen foregikk. Egenopptakene foregikk på et grupperom på skolen deres. Dessverre gikk ett egenopptak tapt av tekniske grunner, og det andre ble slettet av etiske årsaker, ettersom én av ungdommene i samtalen ikke hadde signert samtykkeskjemaet. Dessuten var temaet i den samme samtalen nokså sensitivt.

4.7 Metodiske utfordringer

Noen av de metodiske utfordringene som gjorde seg gjeldende under feltarbeidet, har jeg allerede nevnt (jf. 4.4, 4.5, 4.6.1, 4.6.3). Derfor skal jeg ikke gjenta dem her.

Som nevnt tidligere var aldersutvalget 13 år og oppover i begynnelsen av feltarbeidet. Jeg var i kontakt med fire jenter og to gutter gjennom nettverket til mi lillesøster. Alle disse ungdommene hadde to utenlandskfødte foreldre, og ble født i Norge, unntatt mi lillesøster, som var fem år gammel ved ankomst til Norge. I løpet av sommeren samlet disse ungdommene seg flere ganger hjemme hos mine foreldre. Opptaksstedet var kjent for dem. Ved aller første opptak møtte ungdommene opp uten å ha med seg signert foreldresamtykke som de hadde fått med seg første gang vi møttes. Samme utfordring møtte jeg på de neste tre gangene også. Etter hvert klarte vi å gjennomføre fire opptak som varte mellom 25 og 40 minutter hver. I noen av opptakssituasjonene var jentene stille mens de spilte på mobilen sin, mens de andre ganger ikke satt stille mens opptaket foregikk. Båndopptakeren var også noe fascinerende for dem. Å være i samme rom som dem var heller ikke løsningen på problemet. Da var ikke informantene villige

¹⁶ Dette skrev Akam på en personlig melding.

til å prate sammen. Når fem jenter synger, skriker, leker med opptaksutstyrene og det forekommer muntlige overlappinger mens de går rundt i rommet, er det ikke lett å forstå det som blir sagt eller fange opp språklige trekk jeg er interessert i, for å ikke nevne transkriberingen som blir nærmest umulig. Dette førte til massevis av tapt tid, både til datainnsamlingen og transkripsjonen av en del data. Likevel kan jeg si følgende om disse samtaleene, selv om jeg ikke har tatt vare på opptakene: Brudd på V2-regelen var å finne i samtaleene, men ikke hos alle informantene. Så vidt jeg husker, forekom det ingen eksempler på normavvikende genusmarkering.¹⁷ Bruken av engelsk, både i form av ord og uttrykk, enkle fraser og helsetninger, er utbredt blant disse ungdommene. I tillegg til engelsk ser spansk til å være et dominerende språk i disse samtaleene, og det arabiske ordet «wallah» blir brukt hyppig av alle informantene. «Bismilla», et annet arabisk ord, blir anvendt som en reaksjon på ting de blir overrasket over.

Da jeg seinere innså at jeg ikke kunne bruke disse ungdommene som informanter, møtte jeg på en annen utfordring, nemlig det å finne jenteinformanter som kunne være med på vennesamtale. En bekjent av meg, som jeg velger å kalle for Sara i oppgaven, viste stor interesse for deltakelse i starten. Dessuten mente hun at hun kunne ta med flere av hennes venner som benyttet den talestilen jeg var interessert i, og at de allerede hadde sagt *ja* til å være informanter. Men da søknaden fra NSD var godkjent, mente hun at ingen av dem, inkludert henne selv, hadde tid til prosjektet likevel. At noen ungdommer ikke vil bruke fritiden sin på et forskningsprosjekt, blir også påpekt av Aasheim (1995: 147) som en mulig årsak til lav oppslutning. Mot slutten av feltarbeidet var Sara likevel villig til å delta, men *kun* på intervju. Andre jenter som jeg var i kontakt med, oppfylte ikke kriteriene for deltakelse eller valgte å trekke seg. Til slutt endte jeg opp med to jenter som var med på to vennesamtaler og ett intervju, og fem gutter som var med på vennesamtaler og intervju.¹⁸

Ved fire anledninger prøvde jeg å finne informanter uten å bruke mitt private nettverk i Fredrikstad; to av dem mislyktes. Den ene gangen gikk jeg bort til en guttegjeng i Fredrikstad sentrum, pratet med dem og informerte dem muntlig om prosjektet. De syntes at det var interessant og ville gjerne delta. Jeg fikk deres telefonnummer for å avtale et tidspunkt i løpet av de nærmeste dagene, men ingen svar var å få når tiden kom. Også to av jentene jeg møtte i Fredrikstad sentrum da jeg registrerte ord og uttrykk fra den særegne talestilen, var villige til å delta på prosjektet etter at vi hadde snakket sammen en stund. Svarene deres virket nok så

¹⁷ Dette avsnittet er skrevet basert på mine feltnoter, ettersom opptakene har blitt slettet etter hvert.

¹⁸ To ungdommer som var med på den vennesamtalen som foregikk mellom fem ungdommer, er ikke tatt med i beregningen her, ettersom jeg ekskluderer det ene opptaket fra analysen (jf. 4.6.2).

relevante for oppgaven og jeg ønsket å ha det på bånd.¹⁹ Jeg inviterte dem på middag dagen etter, men de hadde sannsynligvis allerede blokkert nummeret mitt. Det tredje forsøket var å ta kontakt med en annen videregående skole i Fredrikstad. Det gikk flere uker uten at jeg fikk respons fra skolen. Til slutt dro jeg dit og snakket med dem personlig, og kom i kontakt med Mona Mathisen, som har skrevet masteroppgave om Fredrikstad-dialekten (jf. 1.1), og hun hjalp meg med å samle inn data fra denne skolen.

Det er viktig å understreke at både vennesamtalene – om ikke alle (jf. 4.6.2) – og intervjuene er tatt opp på skolen, og noen av dem i skoletida. Ettersom den «skolske» konteksten ikke nødvendigvis er der man vil forvente å finne en talestil brukt i nære vennerelasjoner, kan man kritisere fremgangsmåten av den grunn. Jeg vil likevel hevde at den «skolske» konteksten ikke var der under vennesamtalene. Selv om noen temaer handler om fag og prøver, går samtalene i andre retninger etter hvert. Blant guttene, for eksempel, tas opp temaer som homofili/homofilt ekteskap, abort, jenter, favorittmat, fotballtrening og ferieplaner. Blant jentene finner vi temaer som klær, fremtidsplaner, deres familierelasjoner og forhold til gutter.

En metodisk utfordring møtte jeg ved utfyllingen av spørreskjemaene. Selv om jeg – unntatt én gang – var til stede under utfyllingen for å svare på spørsmål som måtte dukke opp underveis, kom ikke mange av ungdommene med spørsmål. Det viste seg at noen av spørsmålene i skjemaet måtte bli formulert på en annen måte etter første runde. Den første runden kan dermed ses på som en pilotundersøkelse. Noen av spørsmålene, som for eksempel «*vil du si at ungdom i flerspråklige miljø i Fredrikstad bruker en spesiell form for norsk?*», viste seg å være vanskelige å forstå for ungdommene. Noen av ungdommene har ikke svart på dette spørsmålet (og enkelte andre spørsmål), mens andre tolket spørsmålet som om det handlet om Fredrikstad-dialekten. Blant disse var svarene varierende; noen svarte at ingen/få ungdommer bruker Fredrikstad-dialekten, mens andre svarte med å gi eksempler på verb fra dialekten. Siden dette hovedspørsmålet ikke fungerte helt etter hensikten, ekskluderes disse svarene fra oppgaven. Vedlegg 5 viser spørreskjemaet fra pilotundersøkelsen, og vedlegg 6 viser spørreskjemaet som ble besvart av flest ungdommer.

4.7.1 Utfordringer ved vennesamtalene

De fleste metodiske utfordringene jeg møtte på, er knyttet til vennesamtalene. Det handler i utgangspunktet om de reinte praktiske utfordringene med vennesamtalene, som at de ble avlyst

¹⁹ Jf. «Stine», under 4.6.1: «Du får mer respekt».

flere ganger, eller at færre enn avtalt møtte opp. Etter å ha fått litt erfaring, innså jeg at jo færre informanter, jo bedre. Dette påpeker også Buchstaller og Khattab (2013: 83), ved å si at språklig forskning ikke er avhengig av flest mulig informanter, men at det er å samle mange observasjoner fra informantgruppa som er viktigst, noe som jeg har etterstreba gjennom mitt feltarbeid.

Vennesamtalene var vanskeligst å gjennomføre med de to jentene, Nadia og Avin, som var søskenbarn. Disse jentene var veldig ivrige etter å prate med meg, noe som gjorde det vanskelig å få de to til å prate sammen mens jeg var i rommet (jf. 4.4). Å forlate dem i rommet med opptaker var heller ikke en god løsning. Jentene, som var 18 og 19 år gamle, var veldig glade i å synge sammen på kurdisk og danse, så opptakene bestod mer av synging enn av prating. Ikke minst var testing av opptaksutstyret sentralt i samtalene deres. Denne erfaringa står i motsetning til det Opsahl (2009: 47) møter i opptakssituasjonene med jentene fra Upus-Oslo-prosjektet: «Jentene ser ut til å ha et nokså uproblematisk forhold til ‘det å bare snakke sammen’ som en legitim aktivitet», noe som jeg opplevde med guttene, og ikke jentene. Guttene var nokså flinke på å komme med forslag til temaer og starte en diskusjon rundt det. I den ene vennesamtalen der fem ungdommer prater sammen, er det en god del overlapping og skriking. Denne samtalen var derfor vanskelig, om ikke umulig, å transkribere. Som nevnt tidligere gikk to opptak (ett av dem var egenopptak) tapt av tekniske årsaker, og ett egenopptak ble slettet av etiske årsaker.

En annen utfordring ved vennesamtalene er, som påpekt under 4.6.2, Labovs (1972: 209) «Observer's Paradox». Lingvister er opptatt av å finne hvordan språket blir brukt i dagligdagse, uformelle situasjoner. Dette kaller Labov (1972: 208) «the vernacular» (jf. 4.6.2). Om en går ut fra tanken om at det finnes en type språkbruk som er «naturlig» eller «ekte», vil det også si at det finnes «unaturlig» og «uekte» språk. På den andre siden skriver Schilling (2013) følgende om forholdet mellom naturlig tale og observatøreffekten:

We should note that even if the research context can be made to fade into the background, we can never truly remove observer effects on speech – nor do we necessarily want to, since speech is always being observed by some listener, in both research and non-research contexts. [...] there is no such thing as non-observed language data [...] (Schilling 2013: 112).

Jeg er enig med Schilling i at tale alltid blir observert av andre og at det ikke finnes noe som heter ikke-observerte språkdata. I en kontrastiv analyse av språkformen i de to ulike

opptakssituasjonene viser det seg at observatørens paradoks kanskje fremstår som mindre relevant under vennesamtalene. Samtidig er det et faktum at ungdommene oppfører seg «annerledes» og snakker annerledes i de første minuttene etter å ha trykket på start-knappen på opptakeren. Starten av samtalen bærer preg av formalitet: Ungdommene «later som» de er på et TV/radio-program hvor de begynner med å presentere hverandre til «lytterne»:

- (III) (a) Akam: ((ait)) den starta ? # okey {uforståelig}
(b) Hassan: God dag folkens # i dag er vi med # Karim ...
(c) Karim: <leende> bare snakk vanlig < felles latter>

Utdraget er interessant. Etter å ha startet opptaket, begynner Hassan å late som han er en slags «programleder» som introduserer gjestene til lytterne. Stemmen hans bærer preg av formalitet; han prater som en voksen person. Når han er «den voksne programlederen», bryter han ikke med V2-regelen (linje b), som han gjør ellers i de andre samtalene med sine venner. Når Karim avbryter ham ved å si «bare snakk *vanlig*» (linje c), gir han uttrykk for at måten Hassan snakker på, ikke er den «vanlige» måten. Dette kan også knyttes til ulike aktivitetstyper, som jeg kommer tilbake til under 6.4.

4.7.2 Rapportert språkbruk

Et sentralt spørsmål som er relevant i mitt tilfelle, er hvorvidt vi kan stole på rapportert språkbruk, eller om det er samsvar mellom informantenes rapporterte språkbruk og faktiske språkbruk. Det at man kan finne et misforhold mellom rapportert og faktisk bruk av ulike variabler, har flere sosiolingvistiske studier vist (Opsahl 2009: 36). I både intervjuene og spørreskjemaet har jeg vært bevisst på at informantene kan rapportere «feil», men ettersom jeg i tillegg har observert data, kan jeg sammenligne rapporterte data med observert data og se på det ungdommene ikke rapporterer. Dette påpeker også Akselberg (2008: 163), som kommenterer kombinasjonen: «Rapporterte språkdata er verdifulle supplement til registrert språkbruk, og gjev nyttig innsikt i tilhøvet mellom opplevd språk og reell språkbruk». Det sentrale spørsmålet i dette prosjektet blir likevel i hvilken grad det informantene rapporterer åpent om i intervjuer, er den eneste og beste måten å kartlegge funksjoner på. Etter mitt syn er det to forhold som bidrar til å løse denne problemstillingen. Det ene er oppfølgingsspørsmålene i intervjuene, som åpner for diskusjon og refleksjon og består av både direkte og indirekte spørsmål som ungdommene ikke er forberedt på. I tillegg til informantenes metaspråklige kommentarer trekker jeg inn samtalematerialet, hvor jeg prøver å innlemme en

meningsdimensjon i forklaringen av bruken, nettopp ved å analysere ulike språktrekk i to ulikesamtalsituasjoner – men også i én og samme samtale.

4.8 Transkripsjon

Som nevnt tidligere ble det gjennomført 10 vennesamtaler til sammen, hvorav to av dem var egenopptak. Vennesamtalene som ikke gikk tapt/ble slettet, utgjør til sammen omtrent 3 timer (2 timer og 58 minutter). Jeg hadde også åtte intervju på til sammen 1 time og 13 minutter, og dermed hadde jeg totalt 4 timer og 11 minutter med data som skulle transkriberes.

Transkriberingen var en tidkrevende prosess, og ble gjennomført nøye. Transkripsjonen av dataene ble gjort ved hjelp av dataprogrammet *ELAN*. I transkriberingen har jeg markert pauselengde, men ikke overlappende tale, ettersom jeg ikke foretar interaksjonsanalyser, men heller beskriver språktrekk. Pauselengder, derimot, er et viktig element å markere når man, som i mitt tilfelle, foretar en analyse av syntaktiske trekk, som brudd på V2-regelen. Transkriberingen er lagt nært opp til bokmålsrettskrivingen, der *Bokmålsordboka* ligger til grunn, av hensyn til graden av søkbarhet. For å gjøre søkearbeidet enklere, ble ulike tagger brukt for å markere manglende inversjon, feil genus og ord og uttrykk som ikke er tilgjengelige i *Bokmålsordboka*.

En metodisk utfordring ved transkriberingen var knyttet til «pauseproblematikken». Det var ikke alltid lett å høre om det var pause eller ikke etter et topikalisert element. Dette gjaldt særlig enkeltstående adverb i forfeltet. Å få andre til å lytte på disse sekvensene, var en metodisk styrke i dette tilfellet. Kort pause inntil ett sekund ble markert med tegnet #, mens ## står for alle de andre pausene.

En annen metodisk utfordring var knyttet til inndelingen av X-leddet til de ulike gruppene (jf. tabell 6 & 7). Det var ikke alltid lett å bestemme hvilken gruppe de ulike X-leddene skulle bli plassert i, og det finnes heller ikke noen fasitsvar på dette. De ulike X-leddene kan tolkes på visse måter. Ved tvil har jeg derfor diskutert det med mine veiledere.

Når det gjelder tallene under de fem gruppene i tabell 6 og 7, måtte jeg telle setningene med og uten inversjon flere ganger, slik at tallene stemte med summen på ELAN. Enda flere ganger har jeg fått ulike resultater ved tellingen. Men jeg *tror* disse tallene er riktige. Hovedresultatet er uansett den totale summen som vi ser under tabell 3 (jf. 5.1).

5 Hovedfunn

I dette kapitlet gir jeg en oversikt over resultatene fra undersøkelsen, som skal analyseres og kommenteres grundigere i analysen i kapittel 6. Først presenterer jeg dataene fra vennesamtalene, som er ment å gi svar på spørsmålet jeg stilte innledningsvis, nemlig: *Hvilke grammatiske og leksikalske trekk er karakteristiske for språkbruken blant ungdommer i multietniske miljøer i Fredrikstad?* (jf. 1.2). Jeg begynner med å presentere grammatiske trekk, for så å vise til leksikalske og noen få fonologiske trekk²⁰. Deretter presenterer jeg dataene fra intervjuene, der målet først og fremst er å si noe om den angivelige talestilens funksjoner, før jeg til sist presenterer resultatene fra spørreskjemaene.

5.1 Syntaktiske trekk – «Egentlig det er en opplevelse!»

På det syntaktiske nivået finner jeg brudd på V2-regelen i deklarativer innledet av ikke-subjekter, slik at resultatet blir en XSV-struktur (Topikalisert element, Subjekt, Verb) (jf. 3.1.1). I omtrent tre timers samtalemateriale har jeg talt opp 145 mulige X-kontekster (dvs. setninger innledet av et ikke-subjekt), og jeg finner brudd i 95 av dem (jf. tabell 3). Det er først og fremst etter topikalisererte enkeltstående adverb vi finner brudd på V2-regelen (39 tilfeller), deretter etter topikalisererte leddsetninger (25), i gruppe tre har vi preposisjonsfraser (12), og den fjerde gruppa består av (konj.)+så (12). I den siste gruppa med 7 tilfeller har vi en (sideordnet) konjunksjon (*entenSV*) og fraser som *sist gang* og *hver lørdag*. Grunnen til at disse frasene blir plassert under gruppa «andre» (jf. tabell 6), er for å kunne si noe om X-leddets lengde (se 6.1.1). For å illustrere de fem nevnte gruppene, presenterer jeg et utvalg eksempler fra samtalematerialet:

- (IV) (a) Akam: *Endelig du kommer* tilbake til livet.
- (b) Amir: *Selv om du har negativ, du må* gjøre ferdig karantenen som er satt fra be- begynnelsen.
- (c) Avin: *Du vet # etter denne oppgaven hun kommer* til å blokke oss <latter>.
- (d) Nadia: Tenk på nordmenn som bare hører på hvordan vi {uforståelig} og snakker # og så *de skjønner* ingenting og de er sånn det er derfor vi vil ha dere ut av landet ((vårt)) <latter>.
- (e) Karim: *Hver lørdag det er* elleve til sytten.

²⁰ Selv om jeg ikke kommer inn på fonologiske/prosodiske trekk i analysen av plassomsyn, nevner jeg det veldig kort, av den grunn at noen interessante kjennetegn dukket opp i materialet. Studiene som danner sammenligningsgrunnlaget med min studie, har heller ikke trukket inn fonologiske trekk systematisk.

Som det fremgår av tabell 3, er det forskjeller mellom informantenes deltakelse i de to ulike samtalsituasjonene. Fordelingen av antall tilgjengelige X-kontekster kan nok forklares ved hjelp av ungdommenes engasjementnivå og lengden på de to opptakssituasjonene. I intervjuene har jeg talt 75 tilgjengelige X-kontekster, og ungdommene bryter med V2-regelen i 15 av dem. Tallene viser at XSV-strukturen er situasjonsbetinget. Bruddene er systematiske og dukker opp hyppigere når ungdommene samtaler med hverandre, samt når de er engasjert i et tema, mens bruddene forekommer mye sjeldnere eller er fraværende hos noen av ungdommene i intervju med meg. I analysekapitlet skal vi se hvordan strukturen kan tolkes som en gruppemarkør blant disse ungdommene. Tabell 3 viser XSV-forekomster blant de sju ungdommene i materialet:²¹

Tabell 3: Fordeling av XSV blant hovedinformantene i materialet.

	Samtale		Intervju	
	Tilgjengelige X-kontekster	Andel XSV	Tilgjengelige X-kontekster	Andel XSV
Akam	46	39	13	3
Karim	22	12	5	0
Hassan	19	11	1	1
Amir	2	2	4	0
Ahmed	1	0	16	6
Avin	25	17	7	2
Nadia	30	14	29	3
Totalt	145	95	75	15

Fordelingen av XSV-strukturene i de to ulike samtalsituasjonene sier noe om at ungdommene ikke kan betraktes som innlærere av norsk, og at de behersker reglene for norsk setningsoppbygging i majoriteten av tilfellene. XSV-strukturen – sammen med leksikalske/diskursive trekk – ser ut til å kunne knyttes til en inngruppestil, noe som både brukere og ikke-brukere av talemålsstilen peker på; det er noe som benyttes kun med venner innad i ungdomsgruppa og ikke med voksne. Disse funnene peker i retning av det ungdommene selv påpeker, og i retning av det som har blitt dokumentert tidligere av andre forskere i andre multietniske miljøer; at multietnolektisk talestil hovedsakelig brukes med jevnaldrende i uformelle samtaler, og ikke med voksne (jf. f.eks. Kotsinas 1988; Bijvoet 2002; Ganuza 2008;

²¹ Selv om vennesamtalene utgjør den største datamengden, og inneholder mer språkproduksjon, vil jeg si at de er sammenlignbare med intervjuene. Dette mener jeg fordi jeg, blant annet, tar utgangspunkt i antall tilgjengelige X-kontekster i de to ulike samtalsituasjonene (jf. 6.3).

Svendsen & Røynealand 2008; Opsahl 2009; Opsahl & Nistov 2010). Ikke bare situasjonskonteksten, men også den språklige konteksten er avgjørende for V2-bruddene, noe som vil bli analysert grundigere i kapittel 6 (jf. 6.1.1). Vi skal se at manglende inversjon forekommer hyppigere etter et topikalisert adverb og etter en innledende leddsetning, mens det er sjeldnere etter de konnektive adverbene *da* og *så* (jf. tabell 6 & 6a).

5.2 Morfosyntaktiske trekk – «Man får en eventyr»

På det morfosyntaktiske nivået finner jeg noen få eksempler på normavvikende genusmarkering. Selv om det er vanskelig å sammenligne forekomsten av dette trekket med brudd på V2-regelen, er inntrykket at V2-brudd forekommer mer hyppig enn genusavvik. Fordi avvikende genusmarkering er et salient trekk, og fordi dette trekket er blitt løftet frem som et karakteristisk trekk i tidligere studier av multietnolekt, velger jeg å ha det med i analysen. Det er bare 12 tilfeller av normavvikende genusmarkering i materialet, hvorav 7 forekommer i vennesamtalene og 5 i intervjuene. Tallet på avvikende genusmarkering er nesten identisk i de to samtalsituasjonene. Informanten Sara, som bare deltok i intervju (ingen vennesamtaler), står bak 2 av tilfellene (jf. tabell 4 nedenfor).

Tabell 4 illustrerer tilfellene av genusmarkering som bryter med en tradisjonell norm. I alle tilfellene, unntatt ett, vinner den maskuline formen over nøytrumsformen. Jeg finner altså maskulinum som defaultkategori (jf. f.eks. Trosterud 2001) i dataene mine.

Tabell 4: Oversikt over normavvikende genusmarkering i materialet.

	Informant	Eksempel	Kontekst
1	Hassan	annen opplegg	«Dere får annen opplegg mann».
2	Hassan	god lag	«Liksom hvis du god-har vært på god lag nå».
3	Hassan	sin valg	«Liksom det jeg tenker er liksom det er dama sin valg».
4	Nadia	den var [...] fint	«Quran den var skikkelig fint».
5	Nadia	det er stygg	«For det er stygg».
6	Nadia	en stor tegn	«Det er egentlig en veldig stor tegn på respekt».
7	Avin	det var så fin	«Den grønne t-skjorten hennes. Det var så fin».
8	Akam	si valg	«Jeg tenker det er dama si valg».
9	Karim	et annet type språk	«[...] så bruker jeg et annet type språk».
10	Karim	en eventyr	«[...] såne steder hvor man får # en # eventyr»
11	Sara	den blikken	«Det er den der bitchblikken dems».
12	Sara	en innblikk	«Så det er på en måte en innblikk vi får det derfra».

Spørsmålet om hvorvidt vi kan regne genusavvik som et karakteristisk trekk også ved talemålet til ungdommene i Fredrikstad, skal jeg diskutere under 6.5.1–6.5.2.

5.3 Leksikalske/diskursive og fonologiske/prosodiske trekk

Ettersom oppgavens hovedfokus først og fremst er grammatiske trekk (jf. 1.2), gis det til en viss grad mindre plass til fonologiske og leksikalske/diskursive trekk. Disse trekkene behandles sammen.

Noen av de orda jeg finner i materialet mitt, som *wallah*, *sverg*, *mann* og *duvet* (av *du vet*), har tidligere blitt behandlet som diskursmarkører (f.eks. Quist 2000; Opsahl 2009; Svensson 2009), men i min studie ser jeg ikke på detaljerte interaksjonelle funksjoner. Diskursmarkørene inngår altså under leksikalske trekk i denne studien (jf. 1.2). Det er særlig diskursmarkørene *wallah* og *duvet* (av *du vet*), ved siden av *sverg* og *liksom*, som blir brukt hyppig av hovedinformantene (jf. tabell 2) i vennesamtalene, og disse forekommer sammen med XSV-strukturen og normavvikende genusmarkering i noen av tilfellene.

Jeg finner hyppig bruk av lånord fra de minoritetsspråkene som er representert i miljøet, kurdisk og arabisk, og disse forekommer kun i vennesamtalene. De mest frekvente lånorda som dukker opp, er *mæbe* og *jette*.²² Diskursmarkørene *wallah*, *mann* og *duvet*, og til en viss grad *sverg*, er også utbredt blant ungdommene i samtalematerialet. Av disse dominerer *wallah* ('jeg sverger ved Gud'), et ord som ofte blir kombinert med et annet ord: *Koran*. Det er både jentene og guttene som bruker diskursmarkøren *wallah*. Et nokså interessant funn fra jentesamtalene er at både *wallah* og *si wallah* blir oversatt til kurdisk av de kurdiske jenteinformantene, og har funksjonen som både spørrende og bekreftende. Ordet *baxwa* (også *xude*) er kurdisk og har samme betydning som det arabiske ordet *wallah*. Også den kurdiske frasen *bije xude*, som oversettes til *si wallah*, blir brukt av de kurdiske informantene (se 6.6). Både *wallah* og *si wallah* finner vi i beskrivelsen av de unges talestil fra tidligere studier av multietnolekt (jf. f.eks. Aasheim 1995; Svendsen & Røyneland 2008; Opsahl 2009; Hårstad 2010; Ellingsen 2015; Strandheim 2018; Quist 2000, 2005; Nortier 2001).

I tillegg til lånord fra minoritetsspråk finner jeg en god del bruk av engelsk, både enkeltord og fraser. Disse orda blir brukt sammen med norske ord, og noen av dem får norsk bøyning og avledning, som for eksempel «la oss først *rate performancen*». Dette er ikke

²² Det arabiske eller berberske ordet *mæbe* betyr «prostituert», men i dag brukes ordet i betydningen av jente/kvinne (jf. f.eks. Opsahl et al. 2008: 38). *Jette* er et verb og betyr 'stikke', ifølge ungdommene.

nødvendigvis et trekk ved multietnolekten i Fredrikstad, eller multietnolektisk talestil generelt, ettersom bruken av engelske ord og uttrykk stadig øker, blant ungdom spesielt.

Det første iørefallende fonologiske trekket er uttalen av trille *-r* (vibrant), særlig hos guttene. Dette er nokså hørbart i ord som *bror*. Et annet trekk ved uttalen til de unge er at de snakker fort (jf. også Svendsen & Røyneland 2008). Det er imidlertid vanskelig å hevde at dette er spesifikt for multietniske ungdommer i Fredrikstad. Hos de kurdiske jentene kan vi høre at /k/ blir realisert som [q], en lyd som finnes i kurdisk. Nadia uttaler det arabiske ordet *Koran* som /quran/, med en sterkt hørbar kurdisk uvular plosiv [q]. Dette kan eventuelt beskrives som at hun håndterer det som et lånord. Nadia uttaler også den siste lyden i den engelske frasen *what the fuck* (/faq/) med samme fonem. Det er vanskelig å si noe sikkert, men en mulig tanke kan være at det er påvirkning fra hennes morsmål, kurdisk.

5.4 Presentasjon av intervjudata

Målet med intervjuene, som nevnt (jf. 4.6.4), var å få innsikt i ungdommenes tanker og meninger om språket sitt, å svare på forskningsspørsmålet om talestilens funksjoner, samt å sammenligne språklige trekk med data fra vennesamtalene. Det ble gjennomført intervju med femten informanter. Fem av ungdommene har to norskfødte foreldre, mens en av dem har én norskfødt forelder, og resten, ni ungdommer, har minoritetsbakgrunn (jf. tabell 1 under 4.5). Åtte av de ni ungdommene med minoritetsbakgrunn, og to av de seks ungdommene med majoritetsbakgrunn, karakteriserer seg selv som brukere av en multietnolektisk talestil. Funnene antyder at bruken av en multietnolektisk talestil kan henge sammen med gruppeidentitet og gruppesolidaritet. Blant disse ungdommene kan denne språkformen tolkes som en gruppemarkør – i hvert fall for noen – i Fredrikstad. Det at de språkstrukturelle trekkene som kan forbindes med en multietnolektisk talestil, forekommer mindre i intervjuene, kan være med på å støtte denne tanken. Resultatene mine har mange likhetstrekk med tidligere studier av multietnolektisk talestil i urbane miljøer (jf. f.eks. Kotsinas 1988, 1994; Quist 2000; Bijvoet 2002; Emanuelsson 2005; Svendsen & Røyneland 2008; Opsahl 2009; Aarsæther 2010; Hårstad 2010).

5.5 Selvrapporing i spørreskjemaene

Selv om jeg i hovedsak baserer analysen på dataene fra de kvalitative metodene, presenteres resultatene fra spørreskjemaet her veldig kort. Resultatene kan være interessante når de suppleres med vennesamtale- og intervjudata.

58 ungdommer fra to ulike videregående skoler har svart på spørreskjemaet, og blant dem fantes både brukere og ikke-brukere av talemålsstilen. 6 av svarene, som hører til pilotundersøkelsen, ble ekskludert fra analysen, ettersom spørsmålene ble knyttet til trekk fra Fredrikstad-dialekten eller kun til engelske ord (jf. 4.7). Til slutt satt jeg igjen med 52 spørreskjema. På spørsmål om 1) «*Er det noe som er typisk eller spesielt med den norsken som blir snakket av ungdommer i flerspråklige miljøer i Fredrikstad?*», og 2) «*Bruker du en slik språkform selv?*», svarte de 52 ungdommene som følger:

Tabell 5: Oversikt over svarene fra spørreskjemaene (Spørsmål 4).

<i>Er det noe som er typisk eller spesielt med den norsken som blir snakket av ungdommer i flerspråklige miljøer i Fredrikstad?</i>		
Ja	Nei	Vet ikke/kanskje/andre
24	4	8

Tabell 5a: Oversikt over svarene fra spørreskjemaene (Spørsmål 7).

<i>Bruker du en slik språkform selv? I så fall: Når, med hvem og hvorfor?</i>		
Ja/bare med venner	Nei	Vet ikke/kanskje
26	17	2

I stedet for å svare «ja» eller «nei» på spørsmålet om det er «noe som er typisk» (spørsmål 4), svarer de fleste «kebabnorsk» (29), «ghetto-språk» (5), «har ikke navn på det»/«vet ikke» (8), mens noen ikke svarer på det spørsmålet. De fleste av de 29 ungdommene som svarer «kebabnorsk», kombinerer det med «ja» noen ganger. På spørsmålet «*bruker du en slik språkform selv?*», som det fremgår av tabell 5a, svarer de fleste (26 ungdommer) «ja», mens andre ikke svarer på dette spørsmålet. 2 av ungdommene er usikre på om de bruker talemålsstilen eller ikke, mens 17 av dem svarer «nei». Når de blir bedt om å beskrive den språklige praksisen, oppgir noen av dem at de bruker ord fra andre språk, som arabisk og/eller engelsk, men få av dem kommer med spesifikke eksempler.

På spørsmålet «*bruker de denne språkformen for norsk hele tiden, eller veksler mellom dette og mer «vanlig» norsk?*» svarer 36 ungdommer omtrent likt: «Vi/de veksler/tilpasser», «vi/de gjør det bare med venner, ikke med voksne», mens 6 ungdommer svarer «vet ikke» og 2 ungdommer svarer «hele tiden» (se spørreskjemaene i vedlegg 6). Resultatene gir et klart bilde av at ungdommene har en forestilling om at multietnolektisk talestil eksisterer i Fredrikstad, noe som dataene fra vennesamtalene og intervjuene er med på å bekrefte. Svarene fra spørreskjemaene diskuterer jeg i neste avsnitt.

5.6 Hva kan spørreskjemaene fortelle?

Før jeg analyserer dataene, vil jeg diskutere svarene fra spørreskjemaet, som kan fungere som en bakgrunn og et bidrag til analysen i kapittel 6, og som kan styrke analysen på to måter: a) De er med på å støtte påstanden om at det eksisterer en multietnolektisk talestil i Fredrikstad, og b) at talemålsstilen kan tolkes som en inngruppestil. Spørreskjemaene har verdi i seg selv i og med at det var ungdommer fra ulike miljøer som fylte dem ut.

Vi har sett at de 52 ungdommene som har svart på spørreskjemaet ((jf. 5.5) se vedlegg 6) har en oppfatning om at det eksisterer en «spesiell» form for norsk i multietniske miljøer i Fredrikstad. De fleste ungdommene svarer *ja* eller «*kebabnorsk*» på spørsmålet «*Er det noe som er typisk eller spesielt med den norsken som blir snakket av ungdommer i flerspråklige miljøer i Fredrikstad?*». Svarene indikerer med andre ord at de fleste ungdommene mener at det er *noe* «spesielt» med den norsken som blir snakket av flerspråklige ungdommer, men hva som legges i det, kan ikke tas for gitt. For noen kan det handle kun om ordforråd, mens for andre kan det bety noe mer. Dette skal vi se på i analysekapitlet.

Svarene fra spørreskjemaene kan også være med på å peke ut noen mulige funksjoner. 26 av de 52 ungdommene svarer *ja* på spørsmål om de er brukere av talemålsstilen, men de fleste legger også til «bare med venner», ikke hjemme eller med læreren. På spørsmål om hvilke(t) språk som påvirker «denne norsken», svarer de fleste arabisk, kurdisk og engelsk, og til en viss grad somalisk. Dette stemmer overens med befolkningsbakgrunnen i Fredrikstad, der vi finner flest folk med minoritetsbakgrunn fra Irak – der kurdisk og arabisk er offisielle språk – og Somalia (jf. vedlegg 2).

5.7 Oppsummering av funnene

Både data fra vennesamtalene og fra intervjuene er med på å gi oss et svar på forskningsspørsmålet jeg stilte innledningsvis: 1) Hvilke grammatiske og leksikalske trekk er karakteristiske for språkbruken blant ungdommer i multietniske miljøer i Fredrikstad? og 2) Hvilke funksjoner har talemålsstilen? Når det gjelder det første spørsmålet, har vi sett at brudd på V2-regelen, først og fremst i vennesamtalene, normavvikende genusmarkering, bruk av ord og uttrykk fra de sentrale minoritetsspråkene, bruk av diskursmarkører, og uttalen som kan beskrives som et nytt intonasjonsmønster i norsk, kan være et svar på det første forskningsspørsmålet. Det eksisterer altså noen karakteristiske trekk på (morfo-)syntaktisk, leksikalsk/diskursivt og fonologisk/prosodisk nivå.

De fleste språktrekkene jeg finner i mitt materiale, har også blitt dokumentert og beskrevet av andre forskere i Skandinavia og andre land (jf. 3.1.1).

Oppgaven bidrar med noe nytt og interessant, og ikke minst ny empiri på feltet. I tillegg forsøker den å besvare noen spørsmål knyttet til X-leddet som ble foreslått i tidligere forskning (f.eks. Opsahl 2009). Oppgaven viser også en tydelig sammenheng mellom kontekstuelle forutsetninger for forekomsten av både XSV og XVS-strukturene, og avvikende genusmarkering.

6 Analyse

I dette kapitlet skal dataene fra kapittel 5 gjennomgås og analyseres. I den første delen av kapitlet skal det foretas en analyse av grammatiske trekk. Dette henger sammen med min varietetstilnærming til multietnolekten i Fredrikstad (jf. 1.7.2). For å gjøre dette tar jeg utgangspunkt i vennesamtalene, hvor dataene diskuteres og analyseres. Under 6.1.1 forsøker jeg å besvare det andre forskningsspørsmålet: *Hvilke lingvistiske kontekster kan eventuelt knyttes til V2-bruddene?*

Deretter blir det gitt plass til intervjudata, hvor jeg analyserer syntaktiske trekk i kontrast til vennesamtaledata. Den kontrastive analysen er med på å gi svar på følgende, tredje forskningsspørsmål: *Påvirker situasjonskonteksten forekomsten av trekkene?* Til slutt ser jeg på genusmarkering i materialet (jf. 6.5) og leksikalske trekk (jf. 6.6) i lys av det samme forskningsspørsmålet.

I den andre delen av kapitlet benytter jeg meg av en praksistilnærming (jf. 6.9) i forsøket på å besvare forskningsspørsmålet om talestilens funksjoner. Avslutningsvis oppsummerer jeg analyseresultatene i sin helhet.

6.1 Grammatiske trekk

Vi har allerede sett at vi finner noen karakteristiske trekk både på (morfo-)syntaktisk og leksikalsk/diskursivt nivå (jf. 5). Dataene viser at brudd på V2-regelen er mer slående og forekommer oftere enn andre trekk som har blitt forbundet med en multietnolektisk stil. Forenkling av genussystemet, i likhet med brudd på V2-regelen, er blitt løftet frem som karakteristisk ved unges tale i tidligere studier av multietnolektiske miljøer, både i Skandinavia og i andre land i Europa (jf. 3.1.1). Selv om det er vanskelig å hevde at forenklet genus er et av trekkene også hos ungdommer multietniske miljøer i Fredrikstad ut fra mine data – blant annet fordi det er snakk om små tall her (jf. tabell 4) – blir dette trekket benyttet av seks ulike talere. Om det hadde vært kun én informant som hadde stått bak alle eksemplene, hadde det vært utfordrende å hevde ukritisk at også forenklet genus er et trekk ved disse ungdommenes talestil. Som vi skal se seinere i oppgaven, er det også et tydelig samspill mellom dette og andre trekk som kan regnes som karakteristiske ved en multietnolektisk talestil.

I det foregående har jeg hevdet at brudd på V2-regelen er ett av særtrekkene ved talemålet til ungdommer i multietniske miljøer Fredrikstad. Støtte for denne påstanden henter jeg fra intervjudataene, som viser at ungdommene behersker den tradisjonelle strukturen med verbet på andre plass. Også i vennesamtalene finner vi variasjon mellom XSV- og XVS-

struktur, noe som kan knyttes til både den lingvistiske og den situasjonelle konteksten, som jeg diskuterer nærmere under 6.1.1 & 6.3–6.4. Også leksikalske trekk, som blant annet *mæbe* og *jette*, og diskursmarkørene *wallah*, *mann*, *sverg* og *duvet*, forekommer kun i vennesamtalene, og ikke i intervjuene. Liknende trekk er også dokumentert i andre multietniske miljøer i andre land (jf. 3.1.1–3.1.2).

Basert på mine observasjoner forekommer både brudd på V2-regelen og normavvikende genusmarkering også blant (etnisk) norske talere, særlig i muntlig tale. Disse trekkene er imidlertid mer utbredt blant multietniske ungdommer, og henger sammen med identitetshandlinger. Den foreløpige konklusjonen om disse trekkene kan være at trekkene er en gruppemarkør, som ungdommene benytter for å identifisere seg selv som flerspråklige ungdommer. Dette kommer jeg tilbake til under 6.9.5.

6.1.1 En nærmere analyse av X-leddet

I dette avsnittet skal jeg foreta en nærmere analyse av X-leddet i deklarativsetningene i vennesamtalene. Dette er ment til å gi et svar på forskningsspørsmålet: *Hvilke lingvistiske kontekster kan eventuelt knyttes til V2-bruddene?* Når det blir gitt mest plass til syntaktiske forhold i analysen min, henger det sammen med den hyppige forekomsten av V2-brudd. Morfologiske og leksikalske trekk, derimot, er det mindre av i materialet. Vi skal også se på andre kontekster som utløser V3-strukturen, altså verbet på tredjeplass. Tabell 6 gir en oversikt over type X-ledd rangert etter hvor hyppig de forekommer:

Tabell 6: Oversikt over typer X-ledd i samtalematerialet.

Type X-ledd	XSV-struktur	XVS-struktur
I. Adverb	39	22
II. Topikalisert leddsetning	25	7
III. Preposisjonsfraser	12	3
IV. (konj.) + <i>så</i>	12	16
V. Andre	7	2

Det tabellen viser, er at den *strukturelingvistiske* konteksten påvirker forekomsten av XSV-strukturene. Typen X-ledd har mye å si for hvor ofte bruddene dukker opp. Det er først og fremst etter et topikalisert (enkelstående) adverb, inkludert tids- og stedsadverb, at vi finner

XSV-strukturen (39 tilfeller), men ikke alltid med *da* som innleder, noe jeg skal komme tilbake til nedenfor. I noen setninger hører vi en tydelig pause etter X-leddet, og disse setningene krever ikke inversjon. Derfor har ikke disse blitt tatt med i beregningen. En metodisk utfordring her var at det ikke alltid var lett å avgjøre om det var pause eller ikke etter X-leddet (jf. 4.8). Disse ytringene fra Nadia nedenfor er tydelige eksempler på at det er pause mellom X-leddet og subjektet:

- (1) Nadia: Egentlig ## jeg vet ikke hva vi skal snakke om <leende> [...] Egentlig #
jeg og du har så forskjellige guttesmak [...] Men i år ## revurderinga hjalp
heller ikke.

Den nest største gruppa består av topikalisererte leddsetninger (25 tilfeller). De siste tre gruppene som utløser manglende inversjon, er preposisjonsfraser (12), (konj.) + *så* (12) og andre (7 tilfeller), som for eksempel korte fraser som består av to ord. Følgende setninger illustrerer typen X-ledd i forfeltet, basert på de ovennevnte gruppene:

- (I) Avin: *Egentlig **jeg er** skikkelig usikker.* (*AdvSV*)
(II) Amir: *Om han ikke har hatt korona, **han hadde** fått svar med engang.*
(*Topikaliseret leddsetningSV*)
(III) Akam: *I Kurdistan **vi spiser** vannmelon med brød.* (*Prep.fraseSV*)
(IV) Hassan: *Og så **jeg gjorde** sånn.* ((konj.) + *såSV*)
(V) Karim: *Akkurat nå **Sellebakk er** dårlig på å miste laget sitt.*

Hvis vi ser bort fra gruppe I, som består av (enkeltstående) adverb, tyder tabell 6 på at X-leddets lengde kan ha noe å si for hvorvidt XVS-strukturene skal dukke opp. Vi får da et mønster som viser at jo kortere X-leddet er, desto oftere dukker XVS-strukturen opp. Dette påpeker også Opsahl (2009: 138) på bakgrunn av sine resultater fra Oslo, samt Hagen (1992). Hagen har undersøkt inversjon i skriftlige tekster hos fremmedspråklige studenter, og viser at egenskaper ved det foranstilte leddet (X-leddet), i tillegg til subjektet og verbalet, kan ha følger for inversjon. Tyngden av X-leddet og graden av tekstbinding mellom X-leddet og foregående kontekst påvirker inversjon. Tunge førsteledd og sterk tekstbinding hindrer inversjon, mens korte førsteledd favoriserer korrekt inversjon (ibid.: 33–35).

En forklaring på hvorfor det skulle være slik, kan tenkes å være kognitive prosesser: Dersom vi har et «langt» topikaliserert element i forfeltet, kan det være lettere å miste av syne at

dette bare er ett ledd i forfeltet. Den overordnede syntaktiske strukturen går altså tapt. Noe liknende blir også påpekt av Hagen (1992), som på bakgrunn av sine funn skriver: «Det underinverterte setninger tenderer mot å ha felles, synes å være at de inneholder trekk som belaster språkbrukernes informasjonsbehandlings-kapasitet i sterkere grad enn de korrekte inverterte setningene han får til» (ibid.: 34).

Gruppe I: Adverb+S+V

Det er variasjon i type adverb, og noen dukker opp hyppigere enn andre. Denne gruppa består kun av enkeltstående adverb. Her er også inkludert tidsadverb (f.eks. *nå, før, etterpå*) og stedsadverb (f.eks. *her, der*). Jeg velger også å plassere lånordet *basically* i denne gruppa. Tids- og stedsadverbialer, som eksempelvis *i går* og *i Kurdistan*, behandles som preposisjonsfraser, altså ut ifra deres *form*, og ikke *funksjon*. Og *neste gang, sist gang* og *hver lørdag*, plasseres under «andre» (gruppe V). Dette er for å kunne si noe om betydningen av X-leddets lengde. Adverbene som forekommer hyppigst, er *egentlig* (17) og *da* (17) (jf. tabell 6a nedenfor), og de to adverbene antyder interessante implikasjoner. Adverbet *egentlig* ser ut til å utløse XSV-strukturen i alle tilfellene, unntatt én gang. Det er kun ett tilfelle av *egentligVS* i samtalematerialet. Dette funnet er likt det Opsahl (2009: 133) finner i Upus-materialet fra Oslo.²³ Adverbet *egentlig* i X-leddet, som utløste XSV-strukturen, forekom hyppigst i hennes materiale også. En mulig tolkning av forekomstene av *egentlig*, men også *selvfølgelig, plutselig, etterpå*, kan etter mitt syn henge sammen med deres lengde. Dataene mine viser at inversjon er vanligere etter kortere X-ledd, som for eksempel ved *så* og *da* (se nedenfor). Om adverbene *egentlig, plutselig* og *etterpå* skriver Opsahl (2009: 137 i fotnote 37) følgende: «Ett [...] fellestrekk er knyttet til stavelsesstrukturen; [...] alle [har] en trestavelser daktylos-rytme». Videre mener Opsahl at det er utfordrende å undersøke betydningen av dette reint empirisk basert på dataene hun har til rådighet. Dataene mine kan – i mer eller mindre grad – støtte opp under en slik tolkning. Samforekomsten av *egentlig* og manglende inversjon i mitt materiale kan henge sammen med «tunge» X-ledd, som har en tendens til å hindre inversjon (jf. også Hagen 1992). Forekomsten av inversjon ved adverbet *da* fra gruppe I, som vi skal se nedenfor, kan støtte opp under en slik tolkning.

²³ Verken Ellingsen (2015) fra Bergen eller Strandheim (2018) fra Trondheim nevner spesifikke adverbtyper, som f.eks. *egentlig* i mitt materiale, som kan knyttes til den lingvistiske konteksten. Dette kan muligens knyttes til størrelsen på deres materiale. Rønnesdal (2007: 67) viser frem noen utvalgte eksempler fra materialet sitt i multietniske miljøer på Holmlia, hvor to av eksemplene innledes med adverbet *etterpå*. Hun går imidlertid ikke nærmere inn på den lingvistiske konteksten som kan knyttes til bruddene.

En annen mulig årsak ved *egentlig* og manglende inversjon kan være at *egentlig* kan tolkes som et fokuserende adverb, en tolkning som jeg ikke umiddelbart kan se at har vært berørt av tidligere forskning. Denne tanken kan støttes opp ved å sammenligne *egentlig* med adverbet *bare*. Faarlund et al. (1997: 821) behandler *bare* som et fokuserende adverbial som fremhever deler av setningen. I eksempelet «Berre Petter fekk komme» står *bare* til subjektet, og subjektet er da bindingsområdet for adverbet (ibid.). Ifølge Faarlund et al. (1997: 915) har fokuserende adverb mer kompliserte regler for plassering sammenlignet med andre adverbialer. Opsahl & Svennevig (2007) skriver om funksjonene ved diskursmarkøren *bare*, som blant annet kan fungere som forsterker: «*Bare* fungerer da som fokusadverbial som forsterker det evaluerende elementet i det etterfølgende leddet» (Opsahl & Svennevig 2007: 42). *Bare* kan også fungere som forsterker i narrative ytringer, hvor det «bidrar til å konstituere et dramatisk forløp, eller forsterke en eller annen form for dramatisk effekt» (ibid.: 43). Denne likheten mellom adverbet *bare* og *egentlig* finner vi for eksempel i dette sitatet fra materialet mitt: «Egentlig vi ødelegger gruppeoppgaven hennes». Her er poenget forsterket med fokusadverbet *egentlig*. I likhet med *bare* dukker også *egentlig* opp – i de fleste tilfellene – i forbindelse med vurderingsdelen av narrativer, slik som i disse eksemplene: «Egentlig jeg skåret mål jeg også da», «Egentlig det er en opplevelse» og «Egentlig vi er ganske solid lag». Når taleren fokuserer, knyttes subjektet tett sammen med adverbet *egentlig*, hvor subjektet blir stående sammen med adverbet, og slik hindrer det inversjon. Dette skaper et grunnlag for sterkere kontekstbinding mellom adverbet *egentlig* og det påfølgende subjektet (jf. Faarlund et al. 1997: 821). Dette stemmer samtidig overens med Hagens (1992: 33) funn og tolkninger om at graden av (kon)tekstbinding øker sannsynligheten for manglende inversjon.

Et overraskende funn i undersøkelsen er adverbtypen som kan knyttes til forekomsten av XVS-strukturene, fordi forskjellen mellom adverbene *egentlig* og *da* er så markant (jf. tabell 6a). Et nokså interessant resultat fra materialet er knyttet til adverbet *da*, som dukker opp 17 ganger i forfeltet. Vi finner inversjon i 11 av disse 17 tilfellene. I tillegg kommer fire forekomster som inngår i kombinasjoner med *da*, som for eksempel med konjunksjonene *for* og *og*, som resulterer i XVS. Her er det viktig å understreke at *da* i disse eksemplene fungerer som adverbial, som uttrykker et tidsforhold og kan blant annet stå i forfeltet (X-plassen) i setningsskjemaet (jf. Faarlund et al. 1997: 803–804, 1068), og ikke som innleder i tidssetninger/leddsetninger, som i eksempelet «Da far endeleg kom heim, hadde mor reist sin veg» (ibid.: 1066, 1068). Tabell 6a er med på å oppsummere forskjellen mellom de to adverbene og verbplassering:

Tabell 6a: Oversikt over de mest frekvente adverbene i forfeltet.

Type adverb	XSV	XVS
<i>Egentlig</i>	16	1
<i>Da</i>	6	11

Akam, som bryter med V2-regelen oftest (39 av 46 tilfeller), har alltid inversjon når han innleder setningen med *da*. 7 av de 5 setningene hans med inversjon innledes med adverbet *da* (jf. tabell 3). Konteksten tyder tydelig på at det er snakk om adverbet *da* som uttrykk for et tidsforhold, og det er trykktungt. Akam innleder 7 setninger med *egentlig*, og han har manglende inversjon i 6 av dem. I ett av tilfellene inverterer han: «Egentlig *da je- liker jeg* meg på høyreving». Det eneste eksempelet med *egentlig* og inversjon fra Akams setning kan henge sammen med det påfølgende adverbet *da*, som ser ut til å favorisere inversjon i de fleste tilfellene.

Både hos Hassan, Karim, Nadia og Avin finner vi variasjon når X-leddet er adverbet *da*, hvor de noen ganger inverterer, noen ganger ikke. Som det fremgår av tabell 6a, er det flest tilfeller av XVS enn XSV med *da* som innledende ord. Både i det nederlandske materialet – der forskere har funnet få V2-brudd knyttet til adverbet *da* ('toen') (Freywald et al. 2015: 86) – og i det svenske materialet (jf. Ganuza 2008: 98) forekommer manglende inversjon ved *da*. Ganuza (2008: 98) viser at XSV forekommer oftere ved blant annet adverbet *då* 'da' (og ved *sen* 'så') enn ved andre topikalisererte elementer. I motsetning til Ganuza finner jeg flest tilfeller av inversjon ved *da* og *så*. I mitt materiale henger inversjonen etter de to adverbene etter min tolkning sammen med både like pragmatiske egenskaper mellom *da* og *så*, og med deres lengde (jf. også Hagen 1992). Adverbet *da*, i likhet med (og) *så*, er et svært frekvent ord å innlede setninger med i enkle fortellinger, for kronologi er et av de enkleste prinsippene å strukturere en fortelling etter. Det er altså mulig å tolke *da* som *så*, ettersom begge adverbene fungerer som konnektiver. Også Ganuza (2008: 147) knytter de konnektive adverbene *så* og *da* sammen, da disse dukker opp i forbindelse med gjenfortellinger også i dataene hennes. Dette er enda et godt argument for å støtte opp under påstanden om at *da* fungerer som *så*. Dessuten er både *da* og *så* kortere X-ledd enn *egentlig*, *selvfølgelig* og *plutselig*. Enstavelses-rytmen kan altså være en annen mulig årsak til inversjon ved *da* og *så*. Fordi *da* har nesten samme funksjon/betydning som *så*, kan Opsahls (2009: 136) tolkning av det konnektive adverbet (og) *så* overføres til samspillet mellom *da* og inversjon i mitt materiale. Derfor vil jeg, inspirert av Opsahl (2009), si at *da* favoriserer inversjon snarere enn å hindre det.

Utenom adverbene *egentlig* og *da* finner vi en rekke andre enkeltstående adverb i forfeltet som gir *advSV*, som *selvfølgelig* (2) *endelig* (1), *plutselig* (1), *uansett* (2), *ellers* (1), *der* (1), *her* (1) og tidsadverb (14). Noen eksempler på tidsadverb er *nå* (7), *før* og *etterpå*, som dukker opp kun én gang hver i forfeltet. Én gang ved adverbet *ellers* og én gang ved tidsadverbet *nå* finner vi inversjon, og i begge tilfellene finner vi et innskutt *så* (se 6.2.1).

Adverb i forfeltet som fremkaller V2-bruddet, har også blitt dokumentert i andre land enn Norge, som i flerspråklige bymiljøer i Tyskland, Sverige, og til en viss grad i Nederland²⁴ (Freywald et al. 2015: 87). Interessant nok er dette et mønster som også er beskrevet i andre undersøkelser av multietnolekt både i Oslo (f.eks. Opsahl 2009; Opsahl & Nistov 2010; Røynesdal 2007), Bergen (Ellingsen 2015: 72) og Trondheim (Strandheim 2018: 44)²⁵.

Gruppe II: Leddsetning+S+V

Den nest største gruppa er topikaliserede leddsetninger (jf. tabell 6). 12 av 25 tilfeller er eksempler på vilkårssetninger. Manglende inversjon ved topikaliserede leddsetninger finner vi hos alle informantene, unntatt Ahmed, som ikke har noen ytringer som starter med en topikaliseret leddsetning. Amir har to setninger der X-leddet er en leddsetning, og han har manglende inversjon i begge tilfellene. Nå må det tas to forbehold når det gjelder de to informantene Ahmed og Amir: Ahmed var bare med på to vennesamtaler, og i den ene samtalen følte han seg dårlig og snakket veldig lite. Og jeg har kun én vennesamtale med Amir, siden det andre opptaket ble ødelagt av tekniske årsaker. Akam står for majoriteten av topikaliserede leddsetninger med manglende inversjon, noe som kanskje kan knyttes til hans tilstedeværelse i alle vennesamtalene. Dette gir naturligvis mer språkproduksjon og dermed flere mulige kontekster for inversjon. Han har kun ett eksempel (av 7) med inversjon hvor det topikaliserede elementet er en leddsetning: «Hadde jeg vært faren din, hadde jeg kasta ut nå».

En nærmere analyse av topikaliserede leddsetninger i forfeltet viser at det er en sammenheng mellom innskutt *så* og inversjon. Av de 25 tilfellene med topikaliseret leddsetning er det kun 7 eksempler med inversjon, 6 av dem med *så*-innskudd, som for eksempel:

²⁴ Det skal bemerkes at det er få forekomster av V2-brudd i nederlandske data. Det er blant annet eksempler på «adverbial – subjekt – verb». Bruddene er ganske få sammenlignet med de norske, svenske og tyske dataene. Det blir pekt på tre faktorer: 1) at nederlandsk er et strengere V2-språk enn de øvrige språkene, 2) størrelsen på de nederlandske korpusene, som var mindre enn de skandinaviske korpusene, og 3) metode: at «(...) interview settings in Utrecht and classical Labovian in- and out-group settings in Amsterdam/Nijmegen are not the optimal settings in which to elicit V2 deviation» (Freywald et al. 2015: 86, 88).

²⁵ Et viktig poeng å understreke her er at både Ellingsen (2015: 72) og Strandheim (2018: 44) behandler «i dag» og «i morgen» som *tidsadverbialer*, mens Røynesdal (2007: 67) behandler uttrykkene som adverbial, altså ut ifra funksjonen til leddene. Derfor nevnes disse under gruppe I (adverb). Jeg på min side behandler liknende X-ledd ut ifra deres form, og plasserer disse under preposisjonsfraser.

(II)

(a) Hassan: *Hvis du er vant til det så er det ait, men hvis du er nybegynner så er det ikke bra for deg [...]. [...] når vi starta, så var det slåsskamp.*

(b) Avin: *Ee jeg tenkte ## siden Nadia gikk og du trenger noen som fortsatt kan snakke, så kan jeg ## snakke # med meg selv.*

Inversjonen i disse setningene ser ut til å kunne ha sammenheng med *så*-innskudd. Dette er abstrakt bruk av *så*, som fungerer som pro-ord for det foranstilte leddet (Faarlund et al. 1997: 817). Samspillet mellom *så*-innskudd og inversjon i disse setningene er i tråd med både Opsahls funn i Oslo (jf. Opsahl 2009: 140) og Ganuza i svensk (jf. Ganuza 2008: 100–101). Manglende inversjon etter en topikalisert leddsetning, særlig ved vilkårssetninger, er blitt funnet i andre multietniske miljøer, som i Oslo (Opsahl 2009: 133–134), Bergen (Ellingsen 2015: 72) og Sverige (Ganuza 2008: 100), samt i Berlin (Freywald et al. 2015: 85).

Gruppe III: PP+S+V

I gruppe III finner vi 12 forekomster av manglende inversjon som innledes med en preposisjonsfrase. Noen eksempler fra samtalematerialet er som følger:

(III)

(a) Akam: *I det siste jeg har ikke spilt mye men # {uforståelig}*

(b) Karim: *For min del det er ## Rush Hour mann.*

(c) Nadia: *På den der chatten jeg tok det ikke med men jeg bare sånn ((der)) # se her.*

Som de utvalgte sitatene viser, er det variasjon i typen preposisjonsfraser. Med andre ord er det ikke en bestemt type preposisjonsfrase som går igjen. Et iøynefallende mønster her er lange X-ledd, som kan sies å være årsaken til manglende subjekt-verb-inversjon i denne gruppa. I gruppa finner vi kun 3 inverterte setninger, hvor 2 av dem innledes med *i dag*, og én med *til syvende og sist*, men her med *så*-innskudd. Det er altså mulig at det er *så*-innskudd som fremmer inversjonen i den sistnevnte setningen. De to setningene med *i dag* som vi finner hos Hassan, er som følger: «God dag folkens. I dag er vi med Karim», «God dag aften. I dag har vi ee Ahmed med grov stil». Inversjonen i disse *i dag*-konstruksjonene henger etter min tolkning sammen med den konkrete aktiviteten ungdommene deltar i (jf. 6.4).

Gruppe IV: (Konj.)+ *så* + SV

Den andre, konkrete *så* er et kontekstbindende setningsadverbial og betyr da ‘etterpå, deretter’. Det står nesten alltid i forfeltet (Faarlund et al. 1997: 816). Det er flere eksempler på dette i mitt materiale. *Så* har funksjonen som temporalt konnektiv i dataene mine, og brukes av ungdommene i forbindelse med fortellinger (jf. også Ganuza 2008: 147, ovenfor). I disse eksemplene kombineres *så* ofte med konjunksjonen *og*. Det temporale adverbet *så* er vanlig i fortellinger, som er en utbredt sjanger blant ungdommer, især jenter (Opsahl 2001: 63, 68; Svennevig 2009: 254–255), noe som også er tilfellet i materialet mitt. Dataene viser at det er flere tilfeller av *så* og subjekt-verb-inversjon enn tilfeller av manglende inversjon (jf. tabell 6). Opsahl (2009: 136), som finner det samme i sitt materiale fra Oslo, skriver følgende om *så*-setninger med inversjon:

[Derfor] kan det tenkes at ungdommene fra et tidlig tidspunkt behersker den konvensjonelle strukturen med inversjon, i disse tilfellene. [...] En mulig tolkning av distribusjonen til disse konnektivene er altså motsatt av den innledende prediksjonen: De *favoriserer* inversjon snarere enn å hindre den (Opsahl 2009: 136).

Opsahls (2009) tolkning av det temporale konnektivet *så* og forekomsten av XVS-strukturene kan sies å gjelde mine resultater også. Det er en tydelig sammenheng mellom (*og*) *så* og inversjon i mitt materiale. Tallene fra tabell 6 (og 7) støtter opp om denne antakelsen: Det er totalt 28 forekomster av (*og*) *så* i samtalematerialet, og 16 av disse utløser XVS-strukturen. Det er altså den eneste gruppa som har flere tilfeller av XVS enn XSV (jf. tabell 6). (*Og*) *så*-konstruksjoner med inversjon – som forekommer i hovedsak blant jentene i samtalematerialet – viser samsvar med Opsahls (2009) resultater og konklusjoner om disse. Derfor vil jeg, i likhet med Opsahl (ibid.), si at (*og*) *så*-konstruksjonene «favoriserer inversjon snarere enn å hindre den» (ibid.: 136). Et illustrerende eksempel har vi fra Nadia:

(IV) (a) Og duvet det er sånn jeg ser- jeg ser liksom en sora²⁶ jeg sier ## hei hvor er ee er liksom **og så begynner** vi å snakke **og så sier de** etternavnet sitt **og så er det** (etternavn) ja.

Vi finner også parallelle strukturer som eksisterer side om side, som hos Avin:

²⁶ *Sora* er en forkortelse for «sorani», en av de kurdiske dialektene (sørkurdisk), og brukes også tidvis om soranitalende personer. Det er det sistnevnte som Nadia refererer til i denne setningen.

(b) Duvet hu-først jeg skulle jo ((ha fremføring)), *så putta alle* spørsmålene **og så** *vi skulle* ha en samtale og jeg bare «hva»!

Et nokså interessant aspekt her er knyttet til kjønnsforskjeller. I tabell 6 så vi at det er 16 forekomster av (*og*) *så* og subjekt-verb-inversjon, og alle disse, unntatt ett²⁷, er eksempler fra Nadia og Avin. De fem guttene (jf. tabell 3), derimot, står for majoriteten av XSV-tilfellene som innledes med (*og*) *så*. Dette kan henge sammen med indeksikalitet (jf. 6.9.6).

Om vi beveger oss fra mitt materiale over til det svenske materialet, finner vi også en forskjell når det gjelder *så*-konstruksjonene. I Ganuzas (2008: 96–98) materiale dukket manglende inversjon opp etter *sen* i flertallet av tilfellene. Ifølge Ganuza (2008: 146) kan *sen* ha de samme egenskapene som det konnektive adverbet *så*, som også finnes i svensk og har mange forskjellige funksjoner i likhet med norsk *så*. Også i svensk krever setninger med *så* subjekt-verb-inversjon i noen sammenhenger, men ikke i alle (ibid.: 146). Videre antyder Ganuza at sammenhengen mellom *sen* og manglende inversjon kan være at «*sen* often functions more like a coordinating conjunction like *och* ‘and’ rather than a connective adverb that indicates temporal succession in language production» (Ganuza 2008: 146). Ifølge Opsahl (2009: 136) vil *så* på norsk «i mange tilfeller utgjøre ekvivalenten til svensk *sen*». Videre skriver Opsahl (ibid.) at *siden*, samt *etterpå* og *deretter*, kan være andre mulige ekvivalenter til *sen*. Men både i hennes og i mitt materiale forekommer *siden* svært sjelden, kun én gang i mitt materiale, og da er det ikke i rollen som temporal konnektiv. *Etterpå* som innledende temporal konnektiv forekommer kun én gang i mitt materiale, hvor resultatet er en XSV-struktur. Ifølge Ganuza kan den hyppige forekomsten av *sen*-SV-konstruksjonene tenkes å være et innlærertrekk som ungdommene plukker opp for å bruke som en markør, for eksempel for deres identitet som flerspråklige ungdommer (Ganuza 2008: 146). Her kan man spekulere i den tydelige forskjellen mellom mine og Ganuzas funn, fordi hun finner flest tilfeller av manglende inversjon etterfulgt av *sen* og *då*, mens jeg finner flest inverterte setninger ved akkurat de to konnektive adverbene. Manglende inversjon etter de to konnektive adverbene i Ganuzas materiale kan etter mitt syn tolkes som et andrespråksfenomen. Det er altså ikke utenkelig at

²⁷ Ett eksempel finner vi hos Karim: «Si et par ord, så skal vi forklare det til lytterne», og jeg mener at det henger tett sammen med den foregående aktiviteten ungdommene deltar i (jf. 6.4), hvor temaet for samtalen var «kebabnorske ord». Bevisstheten rundt opptakssituasjonen (lytterne, som kan tolkes som opptakeren) kan også være en mulig tolkning her.

informantene hennes forbinder *sen* med konjunksjonen *och*, eller med *så*, som markerer konklusjon/konsekvens og som ikke krever inversjon i svensk (jf. Ganuza 2008: 8).

Vi har også sett at temporale konnektiver forekommer hyppig i narrativer (jf. Opsahl 2001; Ganuza 2008), som var en av stilene Ganuza (2008) undersøkte. Hennes materiale er, naturligvis, betydelig større enn mitt, og også skriftlig, noe som fører til flere forekomster av *sen*. Siden jeg kun tar utgangspunkt i gjenfortellinger som dukket opp i løpet av vennesamtalene, er det færre forekomster av *så*-konstruksjoner å analysere. Derfor er det muligens ikke rom for generaliseringer på dette punktet. Likevel er det etter mitt skjønn en tydelig forskjell mellom mine og Ganuzas (2008) funn når det gjelder de to konnektive adverbene *så* ('sen') og *da* ('då') og subjekt-verb-inversjon.

6.1.2 Oppsummering rundt X-leddet

I det foregående har jeg forsøkt å finne et svar på spørsmålet om hvilke lingvistiske kontekster som eventuelt kan knyttes til V2-bruddene. Som diskusjonen av X-leddet tyder på, er det først og fremst ved enkeltstående topikalisererte adverb vi finner XSV-strukturene (39 tilfeller). I denne gruppa kan særlig adverbet *egentlig*, som forekommer hyppig, knyttes til XSV-strukturene i materialet. Adverbet *da*, derimot, utløser på sin side XVS-strukturer i så mange som 11 tilfeller av 17 (jf. tabell 6a). Når det gjelder adverbene og (manglende) inversjon, er altså ikke bildet entydig. En mulig tolkning av disse adverbene kan, som påpekt, være adverbets lengde: *da* er et kortere X-ledd enn *egentlig*. Enstavelses-rytmen kan altså være en mulig forklaring på *da*VS-konstruksjonene. Jeg har også forsøkt å forklare subjekt-verb-inversjonen ved adverbet *da* ved å sammenligne det med det konnektive adverbet *så*. *Da* har like pragmatiske egenskaper som *så*. Både *så* og *da* er frekvente ord å innlede setninger med i enkle fortellinger. De to adverbene fungerer altså som konnektiver, og begge karakteriseres som korte X-ledd. På bakgrunn av den hyppige forekomsten av *da*VS i materialet, konkluderte jeg med å si at *da*, i likhet med (*og*) *så*, favoriserer inversjon fremfor å hindre det, i de fleste tilfellene. Jeg har også forsøkt å forklare forekomsten av manglende inversjon ved adverbet *egentlig* ved å tolke det som et fokuserende adverbial. I disse tilfellene knyttes subjektet tett sammen med *egentlig*, hvor subjektet blir stående sammen med adverbet og slik hindrer det inversjon.

I den nest største gruppa (gruppe II) har vi topikalisererte leddsetninger som kan knyttes til XSV-strukturene. Omtrent halvparten av disse er vilkårssetninger. Gjennomgangen av topikalisererte leddsetninger med inversjon har også vist at det er en tydelig sammenheng mellom *så*-innskudd og inversjon, som også er funnet i andre studier fra multietniske ungdomsmiljøer (jf. Ganuza 2008; Opsahl 2009). Om vi ser bort fra *da*-setningene fra gruppe I og setninger med

(og) så fra gruppe IV, får vi et tydeligere bilde av sammenhengen mellom lingvistisk kontekst og manglende inversjon. Det er særlig gruppe I, adverbene, og gruppe II og III, topikaliserede leddsetninger og preposisjonsfraser, som ser ut til å kunne knyttes til V2-bruddene i samtalematerialet. Det kan tyde på at det er et samspill mellom lingvistisk kontekst og manglende inversjon i disse tilfellene, som er i tråd med tidligere studier av multietnolekter i Oslo, Bergen, Trondheim, Sverige og Tyskland (jf. f.eks. Opsahl 2009; Opsahl & Nistov 2010; Ellingsen 2015; Strandheim 2018; Ganuza 2008; Freywald et al. 2015). De norske, svenske og tyske dataene viser at manglende inversjon er mer vanlig når X-leddet er et adverb, inkludert tidsadverb, en preposisjonsfrase eller en leddsetning, særlig i vilkårssetninger med «hvis» (Freywald et al. 2015: 85). Det er ikke bare likheter, men også forskjeller mellom min studie og andre studier av multietnolekter i Skandinavia. Som vi har sett, finner Ganuza (2008) flest tilfeller av manglende inversjon etter adverbene *sen* og *då*, og etter en topikalisert leddsetning. I motsetning til Ganuza (2008) finner jeg flere ytringer med inversjon enn uten etter de konnektive adverbene *så* og *da*.

Vi har også sett at om vi holder gruppe I utenfor, tyder dataene på at X-leddets lengde kan ha noe å si for hvorvidt V2-regelen opprettholdes (jf. også Opsahl 2009: 138), noe som også var synlig ved *egentlig*, men også ved *selyfølgelig*, *endelig* og *plutselig* i gruppe I. Det kan altså tenkes at tyngre ledd har en tendens til å hindre inversjon (jf. også Hagen 1992). Det er først og fremst i topikaliserede leddsetninger (25), dernest i preposisjonsfraser (12), og (og) så-konstruksjoner, og gruppe V med 7 tilfeller, som blant annet *neste uke*, *hver lørdag*, at vi finner flest tilfeller av manglende inversjon. Opsahl (2009) foreslår: «En undersøkelse av eventuelle lingvistiske restriksjoner [...] vil også kunne være interessant, blant annet for å se om tendensene knyttet [...] til X-leddets lengde og pragmatiske egenskaper viser seg å være av betydning» (ibid.: 156). Min undersøkelse, som altså viser samme resultat når det gjelder samspillet mellom X-leddets lengde og manglende inversjon, og like pragmatiske egenskaper mellom adverbene *da* og *så* som viser seg å være avgjørende for forekomsten av XVS-strukturene, kan bidra til å besvare den problemstillingen Opsahl tar opp. I tillegg til det har jeg forsøkt å antyde fellestrekk mellom adverbene *bare* og *egentlig*, som ser ut til å være av betydning for V2-bruddene.

6.2 Andre forhold som resulterer i en V3- struktur

I dette avsnittet ønsker jeg å kommentere noen andre syntaktiske forhold enn brudd på V2-regelen. Eksemplene som analyseres under 6.2.3, er ikke inkludert i tilgjengelige X-kontekster

i tabell 3, ettersom diskursmarkørene ikke regnes som syntaktisk integrerte, eller som grammatiske ledd. Poenget her er å vise et interessant mønster som dukker opp i materialet.

6.2.1 *Så*-konstruksjoner

Som nevnt under 6.1.1, finner vi en del forekomster av den abstrakte bruken av *så* (jf. Faarlund et al. 1997: 817) i materialet. I disse tilfellene fungerer *så* som et pro-ord, skutt inn mellom et topikalisert element og det finitte verbet, og det resulterer i at verbet kommer på tredje plass (Hårstad & Opsahl 2013: 120; også Østbø 2017: 433²⁸). Det er viktig å skille mellom det Faarlund et al. (1997: 816–817) kaller for den konkrete og den abstrakte bruken av *så*. I disse, og i en del andre setninger, fungerer *så* som pro-ord. Dette er altså den abstrakte bruken av *så*, som skiller seg fra den konkrete bruken av *så* (ibid.: 817).

Både Ganuza (2008: 100–101), Opsahl (2009: 140) og Strandheim (2018: 45) finner en tydelig sammenheng mellom *så*-innskudd og inversjon. De finner at sjansen for inversjon (XVS) er større ved et *så*-innskudd enn i tilfeller uten *så*. Også i mitt materiale finner vi inversjon (XVS) ved *så*-innskudd, ikke bare ved topikalisert leddsetning, men også ved andre typer X-ledd (se 6.3). I motsetning til Opsahl (2009: 140–141), som finner manglende inversjon også ved *så*-innskudd,²⁹ finner jeg ingen tilfeller av manglende inversjon ved *så*-innskudd i materialet mitt.

Selv om *så*-konstruksjoner er et tilsynelatende brudd på V2-regelen, i og med at det finitte verbet havner på tredje plass, ser det ut til å være en kopling mellom V2 og bruken av konstruksjonen: «Crucially, the resumptive particle does not occur in languages that do not have a V2 structure» (Meklenborg 2020: 90). Ifølge Eide (2011: 180) er *så*-konstruksjoner hyppigere i talespråk enn i skriftlige tekster. Både i Upus-materialet og i mitt materiale, som vi har sett, finnes det tilfeller av et slikt innskutt *så*, eksempler som:

(2) Nadia: Hvis du- hvis du hopper med beina først, **så** kommer skjelettet ditt gå ut #
av huden.

(3) Karim: Til syvende og sist **så** er det dama som bestemmer. [...] Men nå mot slutten
så er det # liksom letta seg.

²⁸ Østbø (2017: 224), ved å referere til Ekerot (1988: 237ff), skriver at denne konstruksjonen også finnes i svensk, finlandssvensk, dansk og færøysk, men ikke islandsk. Videre skriver Østbø (2017: 434) at konstruksjonen ser ut til å være hyppigere på norsk enn svensk og dansk. Østbø (ibid.: 433) skriver også at *så*-konstruksjoner fremkaller V3-struktur.

²⁹ Som i Anders eksempel fra Upus-materialet: *Og så til slutt så vi fant ut hva det betydde.*

I flertallet av eksemplene er *så* innskutt mellom en topikalisert leddsetning og det finitte verbet, som i (2). Som vi har sett, er det en nær sammenheng mellom *så*-innskudd og inversjon i mitt materiale: Av de 25 tilfellene med topikalisert leddsetning er det kun 7 eksempler med inversjon, 6 av dem med *så*-innskudd, hvorav 5 av disse er eksempler på vilkårssetninger. Også i intervjuene finner vi et slikt innskutt *så* i alle de 12 tilfellene med topikalisert leddsetning (jf. 6.3 nedenfor). Ifølge Meklenborg (2020: 96) er den type bruk av *så* mest vanlig etter en innledende vilkårssetning på de germanske språkene. Meklenborg konkluderer med at:

From a pragmatic point of view, having access to resumptive particles makes it easier to fulfil the V2 requirement. Prosodically it may be challenging to include a long initial element in the sentence structure—the use of a resumptive gives the speaker the opportunity to catch their breath and relaunch the clause (Meklenborg 2020: 124).

Meklenborgs forklaring kan være en god begrunnelse på forekomsten av *så*-innskudd og inversjon i materialet mitt. Den støtter samtidig tanken om at tunge X-ledd har en tendens til å hindre inversjon, mens *så*-innskudd «fremkaller» verbet tilbake. Samtidig vil jeg understreke at denne konstruksjonen på ingen måte er noe spesielt for en multietnolektisk talestil. Eksemplene er ment å illustrere sammenhengen mellom *så*-innskudd og inversjon.

6.2.2 *Så* som innledende konjunksjon

I materialet finner jeg et interessant mønster som er knyttet til konjunksjonen *så* og manglende inversjon. *Så* som konjunksjon kan innlede både hoved- og leddsetninger, og markerer følge eller konsekvens (Faarlund et al. 1997: 1140). I utgangspunktet vil ikke setninger med denne bruken av *så* kreve inversjon (jf. Ganuza 2008: 8). Det som likevel viser seg å være interessant, er at vi finner et mønster der X-leddets lengde kanskje kan ha noe å si for V2-bruddene. Vi tar en titt på eksemplene fra Avin og Akam fra samtalematerialet:

(4) Avin: Så da jeg må hoppe ut sånn her.

(5) Akam: Så basically du sier du drar til Fretex. [...] Så egentlig det er rart at [...] Så egentlig jeg burde få ...

I disse eksemplene er *så* og det påfølgende adverbet ikke nødvendigvis to separate konstituenten. Likevel finner vi manglende inversjon i disse setningene fordi vi har å gjøre med et adverb (*da*, *basically* og *egentlig*) i forfeltet. Resultatet er altså en V3-struktur, men som skiller seg fra de øvrige eksemplene vi har vært innom under 6.1.1, i og med at setningen

innledes med konjunksjonen *så*. Denne bruken av *så* gjør at vi får et lengre X-ledd i forfeltet. Tidligere har jeg påpekt at X-leddets lengde har noe å si for hvorvidt XVS-strukturene skal dukke opp (jf. 6.1.1). Mønsteret er: Jo kortere X-leddet er, desto oftere dukker XVS-strukturen opp. Funnene fra dette avsnittet peker i samme retning. Sitatene under linje 4 og 5 tyder på at tunge førsteledd kan være årsaken til manglende inversjon, som vi også har sett at er tilfelle ved lange, topikaliserede leddsetninger.

6.2.3 «V3» ved diskursmarkører

I det følgende analyserer jeg forholdet mellom visse diskursmarkører og verbplassering. Det er interessant at liknende funn også er blitt dokumentert i multietniske miljøer i Oslo (jf. Opsahl 2009). Samtidig er det viktig å nevne at vi også finner liknende V3-plassering ved andre diskursmarkører blant ungdommer utenfor multietniske miljøer. Dette er synlig for eksempel ved diskursmarkøren *bare* som tar verbets plass, som i «jeg bare går [...]» eller i «så jeg bare nei»³⁰, der *bare* i det sistnevnte blir brukt istedenfor et finitt verb (jf. Opsahl & Svennevig 2007: 30 & 44).

Wallah som diskurspartikkel har blitt løftet frem som et karakteristisk trekk ved unges tale i multietniske miljøer både i Skandinavia og andre land (jf. 3.1.2). Opsahl (2009: 139) finner V3-struktur i setninger som innledes med *wallah*.

Både i Upus-Oslo-materialet og i materialet fra Malmö finner vi forekomster av *duvet*-setninger (Svensson 2009). I Malmö blir *duvet* (av *du vet*), løftet frem som en typisk markør som brukes av ungdommene i flerspråklige miljøer (Svensson 2009: 106). I materialet fra Oslo resulterer diskursmarkøren *duvet* i en V3-struktur (Opsahl 2009: 139).

Opsahl finner også bruken av andre diskursmarkører som blant annet *sverg* (ibid.: 26), som forekommer sammen med XSV-strukturene. Interessant nok finner jeg en god del *wallah* og *duvet*-setninger, samt bruk av *bror*, *sverg* og *Koran* i mitt materiale, og disse markørene forekommer før subjektet og det finitte verbet (jf. også Opsahl 2009: 139):

(6) Karim: *Wallah* vi lyver ikke.

(7) Avin: *Du vet* jeg kunne den ikke om du og (jentenavn) ikke hadde snakka om [...]

(8) Avin: *Bror* det synes ikke engang.

(9) Akam: *Sverg* han spiser bacon.

³⁰ Et liknende eksempel finner vi også i mitt materiale, som for eksempel når Nadia sier: «På den der chatten jeg tok ikke med men jeg bare sånn ((der)) # se her».

(10) Nadia: Quran det var skikkelig fint. Quran jeg vil ikke ha deg [...]

(11) Nadia: Duvet egentlig jeg er så glad for at jeg ikke gått dit.

Det er ingen pause mellom det leksikalske ordet og subjektet, i hvert fall ikke i eksemplene som tas opp her. Disse eksemplene har ikke blitt tatt med i beregningen av antall tilgjengelige X-kontekster, altså setninger som starter med noe annet enn subjekt, utenom det siste *duvet*-eksempelet fra Nadia, hvor adverbet *egentlig* står i forfeltet. Mønsteret i disse eksemplene er nokså interessant, fordi de skaper inntrykk av en V3-struktur. Likevel er diskursmarkørene ikke syntaktisk integrerte. Hovedpoenget er at vi finner en rekke diskursmarkører, som assosieres med unges tale i multietniske miljøer, og disse gir inntrykk av en V3-struktur (X + subjekt + finitt verb) hos disse ungdommene. V3 ved diskursmarkører er kanskje med på å bidra til en større sekvens av V3-aktige strukturer i innputt, som igjen kan bidra til endringer eller påvirke andre strukturer som likner, men der X-leddet har en mindre uklar syntaktisk rolle.

Mens det siste eksempelet fra Nadia (11) kan gi inntrykk av en V4-struktur (*duvet* + *egentlig* + subjekt + verb), illustrerer eksempelet poenget om at foranstilte tunge ledd hindrer inversjon (jf. også Hagen 1992). I samtalematerialet finner vi bruken av *wallah* og *duvet* av de samme ungdommene som også benytter seg av en XSV-struktur, forenklet genus og lånord fra de sentrale innvandrerspråkene.³¹

6.3 Syntaktiske trekk i intervjuene

I dette avsnittet prøver jeg å besvare følgende forskningsspørsmål: *Påvirker situasjonskonteksten forekomsten av trekkene?* Grunnlaget for analysen er intervjuene med Akam, Ahmed, Karim, Hassan, Amir, Nadia og Avin. Ungdommene ble intervjuet to og to i grupper, mens den ene gruppa var på tre. Intervjuene varte i alt fra 8 til 17 minutter, avhengig av ungdommenes engasjement. Totalt utgjør intervjumaterialet med hovedinformantene (jf. tabell 2) 39 minutter. Hos noen av dem var responsen på spørsmålene jeg stilte, nokså kort. Dette førte naturligvis til færre forekomster av deklarativsetninger innledet av ikke-subjekter. Når det gjelder distribusjonen til XSV- og XVS-strukturene i de to ulike samtalesituasjonene (se tabell 3 under 5.1), kan det forklares nettopp ved hjelp av ungdommenes engasjementnivå under opptakssituasjonene. Noen av informantene var uventet engasjert i vennesamtalene, men

³¹ Det er kun Amir og Ahmed som verken har ytringer med forenklet genus eller *duvet*-setninger i samtalematerialet, noe som kanskje kan knyttes til at Amir var kun med på én vennesamtale, og Ahmed var med på to vennesamtaler, hvor han i den ene vennesamtalen snakket ganske lite.

ikke i intervjuene, og vice versa. Engasjementet til noen av ungdommene i intervjuene førte til at det ble færre taleturer til de andre ungdommene.

Et vesentlig spørsmål er om intervjuene er sammenlignbare med vennesamtalene når de to samtalesituasjonene er såpass forskjellige også i lengden (3 timer vs. 39 minutter), og naturligvis siden antall setninger innledet av ikke-subjekter er høyere i vennesamtalene totalt sett (145 vs. 75). Dessuten skiller intervjusituasjonen seg fra vennesamtalene ved at jeg som forsker var til stede og «utfordret» ungdommene med spørsmål som de skulle svare på. Jeg mener likevel at det er et sammenligningsgrunnlag mellom intervjuene og vennesamtalene. Som det fremgår av tabell 7, finner vi samme type X-ledd i intervjuene som vi også finner i vennesamtalene.

I intervjuene har jeg talt opp 75 tilgjengelige X-kontekster for V2. Fem av ungdommene bryter med V2-regelen 15 av dem, mens to av ungdommene har ingen tilfeller av brudd på V2 (jf. tabell 3).

Tabell 7: Oversikt over typer X-ledd i intervjuene.

Type X-ledd	XSV-struktur	XVS-struktur
I. Adverb	4	29
II. Topikalisert leddsetning	6	10
III. Preposisjonsfraser	5	5
IV. (konj.) + så	0	14
V. Andre	0	1

I vennesamtalene kom det frem at den største gruppa (gruppe I), bestod av adverb, og den nest største gruppa (gruppe II) bestod av topikalisererte leddsetninger (jf. tabell 6). Som tabell 7 viser, får vi interessant nok et litt annet bilde fra intervjuene. Der er det nemlig adverbene, den største gruppa, som gir flest XVS-strukturer, og færrest XSV-strukturer. Blant adverbene forekommer *da* hyppigst (11 ganger), og i alle tilfellene – utenom én gang hos Ahmed – finner vi inversjon etter *da* som innleder. Inverterte setninger med *da* også i intervjuene er med på å støtte tanken om at *da* kan fungere på samme måte som det konnektivet adverbet *så* (jf. 6.1.1).

I intervjuene er det også verdt å bemerke sammenhengen mellom *så*-innskudd og inversjon. Det er totalt 20 forekomster av *så*-innskudd og inversjon i intervjuene. I alle de 10

inverterte eksemplene med en innledende leddsetning (gruppe II), finner vi et slikt innskutt *så*. Også i vennesamtalene var 6 av de 7 tilfellene av leddsetning+V+S med *så*-innskudd (jf. 6.1.1).

Sammenhengen mellom *så*-innskudd og inversjon gjelder også ved adverbene. Vi husker at ungdommene – unntatt ved ett tilfelle – ikke inverterte etter adverbet *egentlig*, som forekom hyppig i samtalene (jf. tabell 6a). Adverbet *egentlig* dukker opp to ganger i intervjuene, og vi finner inversjon i begge tilfellene. I begge tilfellene finner vi et innskutt *så* mellom *egentlig* og det på påfølgende subjektet. Et slikt innskutt *så* finner vi også én gang etter adverbene *plutselig*, og to ganger etter stedsadverbet *her*. Også i alle de 5 inverterte setningene i gruppe III, finner vi et innskutt *så* mellom preposisjonsfrasen og subjektet, samt ved det ene eksempelet fra gruppe V. Det er altså mulig at det er *så*-innskudd som fremmer inversjon i disse tilfellene (jf. også Opsahl 2009: 134).

Det temporale konnektivet *så*, ofte kombinert med konjunksjonen *og*, forekommer totalt 14 ganger, og vi finner inversjon i alle tilfellene. Vi husker at guttene ikke inverterte³² etter (*og*) *så* i vennesamtalene (jf. 6.1.1), mens de, interessant nok, alltid inverterer etter (*og*) *så* i intervjuene. Dette utdraget fra Akam, der han forteller om sin beste kamp til meg³³, illustrerer dette godt:

(12) Akam: Okey vi var på Hamar cup ## jeg var ny på laget ikke sant # og # jeg skulle vise meg frem **så tenkte** jeg la meg spille bra # ee det var corner # **og så skulle** jeg ta corneren og så ## skrudde jeg³⁴ ballen # **og så gikk** den i krysset.

Dette og andre eksempler med (*og*) *så*-konstruksjoner blant guttene i intervjumaterialet viser at manglende inversjon etter det temporale konnektivet (*og*) *så* kun forekommer i vennesamtaler, og ikke i intervju med en forsker. At disse *så*-konstruksjonene utløser XSV kun når guttene samtaler med hverandre, kan tolkes som en gruppemarkør blant guttene. Dette kan i sin tur tyde på en sammenheng mellom bruken av multietnolektisk talestil og maskulinitet (jf. også Quist 2000; Opsahl 2009; Madsen 2008). Denne foreløpige konklusjonen kan sies å gjelde andre typer X-ledd og forekomsten av XSV-strukturene også, og er noe jeg vil ta opp igjen seinere.

Funnene mine peker i retning av at brudd på V2-regelen kan knyttes til en inngruppestil, som blir brukt av ungdommene for å uttrykke sin identitet og markere gruppetilhørighet.

³² Unntatt ett tilfelle hos Karim, som jeg mener at henger tett sammen med den foregående aktiviteten ungdommene deltar i (se 6.4 nedenfor).

³³ Ungdommene ble bedt om å fortelle om enten den beste fotballkampen, en dramatisk historie, eller om en situasjon der de hadde vært flau. Det var en metode for å fjerne fokuset fra språkets form (jf. Labov 1972).

³⁴ Det ene tilfellet av (*og*) *så*-konstruksjonen i Akams setning er ikke inkludert under gruppe IV i tabell 6a, ettersom det er en lang pause etter (*og*) *så* og det finite verbet (jf. 6.1.1).

Ungdommenes uttalelser fra intervjuene er med på å styrke denne tesen. Det er altså vanskelig å tolke dette som et andrespråksfenomen. Dette er synlig når de er i stand til å veksle mellom XSV og XVS, avhengig av den situasjonelle konteksten. Dessuten er en sammenligning av (*og*) *så*-konstruksjonene i samtalematerialet og intervjuene med på å støtte opp under tanken om at XSV-strukturen er en identitetsmarkør. Dette vil bli diskutert nærmere under talestilens funksjoner (jf. 6.9).

Funnene fra intervjuene bidrar til å svare på det tredje forskningsspørsmålet jeg stilte innledningsvis, nemlig: *Påvirker situasjonskonteksten forekomsten av trekkene?* Tabell 3 (jf. 5.1) og 7 viser tydelig at ungdommene bryter mye mindre med V2-regelen i intervjuene når jeg, som forsker, er til stede. Dessuten er bruddet fraværende hos noen av ungdommene, som for eksempel hos Karim og Amir (jf. tabell 3). Selv om antallet X-kontekster er betydelig mindre i intervjuene sammenlignet med vennesamtalene, viser tabell 7 at ungdommene bryter mindre med V2-regelen i intervjuene. Det er altså tydelig at situasjonskonteksten påvirker ungdommenes valg av syntaktisk struktur. Tidligere studier av multietnolektisk talestil har også vist at ungdommer bryter mye mindre med V2-regelen i intervjuer enn i vennesamtaler (jf. f.eks. Svendsen & Røyneland 2008; Opsahl 2009; Opsahl & Nistov 2010; Ganuza 2008).

6.4 Kontekstuelle forutsetninger

Før vi går over til genusforenkling, ønsker jeg å kommentere noen flere språktrekk som kan knyttes til situasjonskonteksten og den konkrete aktiviteten ungdommene deltar i. Både Ganuza (2008: 152) og Opsahl (2009: 154, 148) finner et samspill mellom XSV-forekomstene (og andre multietnolektiske trekk, (Opsahl 2009: 154)) og aktivitetstyper som er spesifikke for ungdomsgruppa, samt samtaleemne. Dataene mine viser liknende funn.

Både hos Hassan, Nadia og Karim finner vi inversjon (XVS) i alle ytringene der de er – mer eller mindre – *bevisste* på opptakssituasjonen. Det gjelder for eksempel når Hassan oppfører seg som om de lager en podkast, eller som en programleder (jf. 4.7.1). Også hos Nadia og Karim kan XVS-strukturene knyttes til den konkrete aktiviteten de deltar i, altså det å bli forsket på av en utenforstående:³⁵

(13) Hassan: God dag folkens. **I dag er vi** med # Karim [...] God dag aften. **I dag**

³⁵ I tillegg har vi denne setningen fra Karim: «*Der snakker vi* også om fritidsklubber og sånt», som han sier til meg i slutten av den første opptakssituasjonen.

har vi Ahmed med grov stil. Hva har du på deg Ahmed?

(14) Nadia: **Selvfølgelig vil jeg** hete (gutteneavn).³⁶ [...] Okey, **nå skal vi** prøve å ha en samtale her.

(15) Karim: Si et par ord, **så skal vi** forklare det til # lytterne.³⁷ [...] **Da har vi** fått litt ee hva heter det ee utdannelse i kebabnorsk.

Det er også to andre eksempler fra Karim, hvor temaet for samtalen kan knyttes til «norskhet», og ungdommene snakker om en kamerat fra gjengen som har begynt å gå på turer i skogen: «Endelig integrerer han seg. [...] Så nå er han òg {uforståelig}»³⁸. Det er også tilfellet når Karim bruker uttrykket *til syvende og sist*: («til syvende og sist så er det dama som bestemmer»), som har en mer skriftspråklig karakter og kan indikere at setningen er nokså godt planlagt. Disse funnene kan tyde på at ikke bare «bevisstheten» rundt opptaksituasjonen, men også den konkrete aktiviteten de deltar i, altså det å bli studert av en forsker, kan påvirke forekomsten av XVS-strukturene, i hvert fall i disse tilfellene.

I materialet finner jeg også det motsatte, altså tilfeller av manglende inversjon (XSV) og normavvikende genusmarkering som kan knyttes til kontekstuelle forutsetninger. I noen av tilfellene kan «avvikene» knyttes til temaet for samtalen. Det gjelder tilfeller der forholdet mellom «vi» og «de andre» belyses. I intervjuet, når ungdommene blir spurt om hvor og hvorfor de benytter seg av en multietnolektisk talestil, dukker bruddene opp. Disse eksemplene fra Sara, Ahmed og Karim er med på å illustrere dette poenget:

(16) Sara: [...] så når vi gikk på kjølerommet **og så vi åpna** kjeften bla bla bla <latter> og snakka den kebabnorsken og **når vi var ut igjen, vi ble stille**. [...] Det er **den der bitchblikken** dems. [...] så det er på en måte **en innblikk** vi får det derfra.

(17) Ahmed: **Når jeg er for eksempel med norske vennene mine ikke sant # de der pleier** å snakke for eksempel veldig # veldig norsk og gammeldags [...]

(18) Karim: [...] så bruker jeg **et annet type språk**.

³⁶ Dette sier Nadia i løpet av de første minuttene av første opptak når hun og Avin diskuterer hvilket dekknavn de ønsker å få i denne masteroppgaven.

³⁷ Dette er det eneste eksempelet med det konnektivet adverbet *så* og inversjon i samtalematerialet blant de fem guttene. Etter mitt syn henger inversjonen i Karims setning sammen med den konkrete aktiviteten de deltar i, nemlig det å bli forsket på av en utenforstående forsker.

³⁸ Det er interessant at vi finner kun ett eksempel av slike setninger innledet med konjunksjonen *så*, som i andre liknende tilfeller resulterte i en V3-struktur, som i eksemplene 4 og 5 (jf. 6.2.2). Selv om dette eksempelet ikke stemmer overens med tanken om X-leddets lengde og manglende inversjon i liknende eksempler, mener jeg at det er kontekstuelle forutsetninger som gjør at Karim inverterer i akkurat dette eksempelet.

I alle disse tilfellene er temaet multietnolekten i Fredrikstad, der ungdommene i intervjuene reflekterer over hvor og hvorfor de benytter seg av en multietnolektisk talestil. Det kan se ut til at multietnolektiske språktrekk blir brukt bevisst av disse ungdommene for å uttrykke gruppetilhørighet. Tidligere studier av multietnolektisk talestil knytter bruken av stilen til et uttrykk for minoritetsstatus (jf. 6.9.5), og til et solidaritetsaspekt (jf. 6.9.4).

Både XSV-strukturene og normavvikende genusmarkering dukker opp hyppigere når talerne er sterkt engasjert i temaet, og særlig om det er et emne som får opp temperaturen. Det gjelder for eksempel når guttene argumenterer for og imot abort, homofili og betydningen av motivasjon i fotballkamper. Dette er også tilfelle hos de to jentene, Nadia og Avin. XSV-strukturene dukker opp hyppigere når det for eksempel er hissig stemning mellom dem,³⁹ eller når de snakker om gutter og deres fremtidige mann. Dermed kan det sies at funnene mine kan støtte opp under påstanden som reises hos Opsahl (2009), som i sin doktoravhandling foreslår følgende: «[E]n videre kvalitativ utforskning av de interaksjonelle funksjonene som kan forbindes med V2-brudd i ungdomssamtalene. Slike studier kan støtte grundigere opp under påstanden om at de ser ut til å inngå i et samspill med aktivitetstype og samtaleemner» (ibid.: 29).

Disse funnene tyder på at kontekstuelle forutsetninger, som temaet for samtalen, ungdommenes engasjementnivå, ulike aktivitetstyper, samt sammenhenger der forholdet mellom «vi» og «de andre» belyses – som igjen har å gjøre med ungdommenes engasjementnivå – har påvirkning på «bruddene». Det sistnevnte kan også knyttes til de to ulike strategiene i akkommodasjonsteorien, nemlig konvergens og divergens (jf. Giles & Smith 1979). Ifølge teorien varierer språkbrukeren språket sitt avhengig av temaet for samtalen, og samtalepartneren (jf. 2.1.4). Eksemplene fra Sara og Karim kan forstås som et resultat av ulike former for akkommodasjonsprosesser. Gjennom bruken av ulike språktrekk markerer de sin gruppetilhørighet. Disse konvergeringsprosessene kan knyttes til et ønske om å vise solidaritet med ungdommene i nærmiljøet, men også med foreldregenerasjonen, ettersom de «avvikende» grammatiske trekkene ofte kan assosieres med foreldrenes norskkunnskaper. Samtidig kan solidaritetsaspektet tolkes som et forsøk på å skape divergens i forhold til «de andre». Jeg skal komme tilbake til solidaritetsaspektet under 6.9.4.

³⁹ For eksempel når Nadia sier: «Hvis jeg går og vasker bilen, **jeg vil** ikke at du skal sitte oppi bilen og bare stå der som en prinsesse mens jeg står og vasker ## dritt ut av bilen».

6.5 Genusmarkering i materialet

Vi går nå bort fra syntaktiske forhold, og over til genusmarkering. Den første delen av analysen tar utgangspunkt i vennesamtalene, før jeg diskuterer morfosyntaktiske trekk i intervjuene. I likhet med undersøkelsen av V2-brudd ovenfor, prøver jeg her å svare på følgende forskningsspørsmål: *Påvirker situasjonskonteksten forekomsten av trekkene?* Det er først og fremst *normavvikende genusmarkering* som står sentralt her. Genus defineres som «classes of nouns reflected in the behavior of associated words» (Corbett 1991: 1). Genus er altså en kongruenskategori (Faarlund et al. 1997: 149). Det er eksempler i dette materialet som bryter med gjeldende bokmålsnorm. Et eksempel på det er «blikken», som fremstår som normbrudd i bestemthetsmarkering. Dette blir diskutert under 6.5.2. Den følgende analysen er todelt. Først tar vi for oss genussystemet i Fredrikstad, nokså kort. Deretter ser vi på tilfeller av avvik i genuskongruens, som gjerne regnes som et typisk trekk ved en multietnolektisk talestil (jf. 3.1.1).

Det er ikke enighet i litteraturen om hvorvidt en skal regne bestemthetssuffikset som uttrykk for genus. Enger (2004: 133), for eksempel, er blant dem som skiller sterkt mellom genus og bøyingsklasse (jf. også Enger 1996), og argumenterer for at endelser, eller nærmere sagt *-a* suffikset, ikke er nok til å regnes som et uttrykk for feminint genus, men snarere et uttrykk for bøyingsklasse. Fra definisjonen til Corbett gjengitt ovenfor, følger det at ord som står som adledd til substantivet, blant annet determinativer og adjektiver, er avgjørende for ordets genus (jf. også Enger & Conzett 2016: 223). Bøyingsklasse, derimot, har ingen konsekvenser for andre ord i setningen (Enger 1996: 36). Jeg deler tankene til Enger (1996, 2004) og mange andre (f.eks. Lødrup 2011), og behandler dermed ikke bestemthetssuffikset *-a* som et uttrykk for feminin genusmarkering i mitt materiale.

I likhet med Lødrup (2011), som skriver om Oslo-dialekten, argumenterer jeg for at Fredrikstad-dialekten har et tokjønnsystem, og at tilfeller av feminine possessiver i Fredrikstad ikke er relatert til feminin kongruens, ikke minst fordi disse kun forekommer etter suffikset *-a* i bestemt entall (f.eks. *dama mi*). Disse *-a*-endelsene kan samtidig analyseres som en hankjønnsendelse, som også forekommer flere ganger uten etterstilte possessiver (som f.eks. *døra, jenta*). *-A*-endelsene i disse substantivene er bøyingsklassesuffiks, nettopp fordi de ikke korrelerer med «associated words» (jf. Corbett 1991). Jeg finner *venninna mi*, og samtidig ikke *mi venninne*, men *min venninne*. Lødrup (2011) argumenterer for at *mi* i for eksempel *boka mi* ikke kan sees som et tilfelle av feminin kongruens, hvis en ikke også finner fraser som *mi bok*. Jeg finner heller ingen bruk av den ubestemte femininumartikkelen *ei*. Jeg finner *gruppa di*,

men *en gruppe* hos én og samme taler, som enda kan være et godt argument for tokjønnsystemet i Fredrikstad. «Trekjønnsystemet» er altså kun synlig i possessiver:

(19) Akam: Hassan jeg har **t-skjorta di**.

(20) Avin: Jeg vil ha **t-skjorten** hennes fra forrige gang.

Disse eksemplene på variasjon i femininer hos ulike talere stemmer overens med Lødrups (2011: 125) poeng, samt konklusjonen hans. Ifølge Trosterud (2001: 29) har «[t]alarar som seier *sola mi*, men *min sol*, [...] eit togenussystem, der *mi* meir har karakteren av eit possessivsuffiks enn av eit kongruerende ord». Dermed kan vi konkludere med at også Fredrikstad-dialekten har et tokjønnsystem, slik den kommer til uttrykk hos mine unge informanter. I den neste delen av kapitlet skal vi se på avvikende genusmarkering i de miljøene jeg har undersøkt, noe som er særlig relevant for talemålsstilen blant ungdommer i multietniske miljøer.

6.5.1 «En innblikk» i avvikende genusmarkering i multietniske miljøer i Fredrikstad

I dette avsnittet skal vi se eksempler på normavvikende genusmarkering i samtalematerialet. Som nevnt tidligere under 5.2 er det totalt 12 forekomster av ordbøying og fraser som avviker fra gjeldende bokmålsnorm, hvorav 7 av dem dukker opp i vennesamtalene, som er utgangspunktet for analysen i dette avsnittet.

(21) Karim: Dra til Mexico sånn duvet sånne steder hvor man får # **en # eventyr** liksom skjønner du?⁴⁰

(22) Hassan: Dere får **annen opplegg** mann.

(23) Hassan: Liksom hvis du go-vært ha vært på **god lag** nå [...]

Eksempelet fra Karim viser at leksetet *eventyr* får den ubestemte maskuline artikkelen *en*, istedenfor den tradisjonelle intetkjønnsartikkelen *et*. Artikkelen blir regnet som et viktig kjennetegn for substantivets genus (jf. Faarlund et al. 1997: 150). Tradisjonelt har en forståelse av at genus er en vanskelig kategori for andrespråksbrukere vært dominerende i litteraturen. Etter min tolkning kan Karims genusavvik anses som et eksempel på et innlærertrekk.

⁴⁰ Karims ytring er interessant i og med at diskursmarkøren *duvet* (jf. Svensson 2009), som blir løftet frem som en typisk markør som brukes av ungdommer i flerspråklige miljøer i Malmö, forekommer sammen med forenklet genus (jf. 6.2.3). Dette gjelder også Hassans sitat (eksempel 22), hvor vi finner diskursmarkøren *mann*, som forekommer sammen med genusavvik.

Hassans første eksempel viser at kvantoren *annen* er bøydd i hankjønnsformen, istedenfor intetkjønnsformen « annet », slik en kunne forvente av kongruens med substantivet *opplegg*, som tradisjonelt er nøytrum. Liknende avvik finner vi ved adjektivet *god*, som står i hankjønn-/hunkjønnsform fremfor nøytrumsformen « godt », når vi har å gjøre med leksetet *lag*, som er et intetkjønnsord. Med andre ord viser de siste to eksemplene fra Hassan manglende kongruensbøying med substantivet. Ved alle tre tilfellene vinner maskulinumsformen over nøytrumsformen, noe som gir støtte til en oppfatning av at maskulinum er en defaultkategori (f.eks. Trosterud 2001). I samtalen mellom Avin og Nadia finner vi to avvik:

(24)

- (1) Avin: Jeg synes du burde levere s- kåpen din tilbake. Den var jævlig stygg.
- (2) Nadia: Den var skikkelig fin. Quran **den** var skikkelig **fint**. [...]
- (3) Avin: Den grønne t-skjorten hennes. Husker du? **Det** var så **fin**.

Nadias eksempel viser manglende samsvar mellom pronomenet *den* i maskulinform og adjektivet *fint* i nøytrumsform i den andre setningen. Pronomenet *den* brukes anaforisk og viser til *kåpen*, men det er manglende samsvar i setningen « den var skikkelig fint » i den forstand at pronomenet *den* står i maskulinumformen istedenfor nøytrumsformen, som mangler samsvarbøying med adjektivet *fint*. Det er interessant fordi hun bruker « riktig » form i den første setningen (« den var skikkelig fin »), men endrer på adjektivet når hun gjentar setningen. I Avins siste setning (linje 3) viser pronomenet *det* til *t-skjorten*, men når vi analyserer setningen for seg selv, finner vi nok en gang genusavvik ved adjektivet *fin* i maskulinumformen, istedenfor intetkjønnsformen *fint*, som en skulle forvente. Begge tilfellene er eksempler på manglende samsvarsbøying mellom pronomenet og adjektivet. Vi går over til foranstilte possessiver:

(25)

- (1) Akam: Abort generelt?
- (2) Hassan: ((Ville)) du tatt bort ee barnet eller ikke liksom? Hvis mannen din hadde sagt til deg # skjønner du?
- (3) Akam: Jeg tenker det er dama **si valg**. Jeg bryr meg ikke.
- (4) Karim: Hva med deg Hassan?
- (5) Hassan: Som jeg har sagt det tidligere # på skolen og jeg skal si det på nytt # stopp å ta drikka mi <henvender seg til Karim> [...] Liksom det jeg tenker er liksom det er dama **sin valg** [...]
- (6) Karim: Sitt valg.

Det dreier seg altså om foranstilt fem./mask. possessiv i setningene fra Akam og Hassan, der nøytrum hadde vært forventet. Spørsmålet her er også hvorvidt Hassans tilfelle av avvikende genusmarkering kan tolkes som en adaptasjon av den avvikende formen Akam introduserer, selv om Akam bruker feminint possessiv.⁴¹ Uansett er det gitt eksempler på normavvikende genusmarkering fra Hassan ovenfor (jf. *god lag, annen opplegg*), der maskulinumformer vinner over nøytrumsformer ved to andre tilfeller. Et annet interessant punkt her er Karim «retter på» Hassan ved å si *sitt valg* nøytrumsmarkert (linje 6), noe som Hassan ikke reagerer på, og han fortsetter med å ytre sine meninger om temaet. Interessant nok kommer ikke Karim med denne «rettingen» etter Akams ytring. Det er i prinsippet mulig å tolke Hassans *sin valg* som en konstruksjon der *sin* er samsvarsbøyd med *dama*, istedenfor med substantivet *valg*, men da kunne vi forvente å finne *si* istedenfor *sin*, som er tilfellet hos Akam. Dataene viser likevel tydelig at disse ungdommene har «riktig» samsvarsbøying ved possessiver, substantiver, blant andre, i de fleste sammenhengene. Dessuten har verken Akam, eller Hassan som har snakket ganske lite under intervjuet, tilfeller av genusavvik i intervjuet. En rimelig tolkning kan, etter mitt syn, være ungdommenes engasjementnivå når de er i samtale med hverandre. Som jeg har påpekt tidligere, dukker bruddene oftere opp i slike samtalsituasjoner (jf. 6.4). Hovedpoenget er at de fleste eksemplene – om ikke alle – på genusavvik, likeså brudd på V2-regelen, dukker opp når ungdommene er engasjert i et tema. Det være seg abort, som i sistnevnte samtaleutdrag, eller fotballkamper og motivasjon, som i de to andre eksemplene fra Hassan (jf. *annen opplegg, god lag*), der han fremstår som litt hissig. Slike kontekstuelle forutsetninger som ser ut til å påvirke *noen av* tilfellene av genusavvik, gjør det etter mitt syn utfordrende å slå fast om dette trekket kan tolkes som innlærerfeil eller som en gruppemarkør. Dette diskuterer jeg nærmere i neste avsnitt.

6.5.2 Avvikende genusmarkering i intervjuene

Analysen i dette avsnittet tar for seg genusmarkering i intervjuene. Her tar jeg utgangspunkt i hovedinformantene mine (jf. tabell 2) som også har vært med på samtale, samt Sara, som ikke har vært med på noen vennesamtaler, men som har tilfeller av avvikende genusmarkering som er interessante.

⁴¹ Akams *dama si valg* (linje 3) er i utgangspunktet transkribert som «sin valg». Etter flere gangers lytting med professor Sverre Stausland Johnsen er det fortsatt vanskelig å fastslå om han sier «sin» eller «si». Dette styrker samtidig tanken om at Hassans *dama sin valg* (linje 5) godt kan være en adaptasjon av den formen Akam introduserer, ettersom det er vanskelig å avgjøre om det er den ene eller den andre formen som blir benyttet av Akam.

Et eksempel på substantiv i ubestemt form finner vi hos Sara, som bruker hankjønnskvantor istedenfor nøytrumkvantor når hun sier *en innblikk* («Vi får jo mange ord derfra og # så det er på en måte **en innblikk** vi får det derfra»). Dette sier hun når hun snakker om påvirkning fra TV-seriene som gir «en innblikk» i multietnolekten fra Oslo. Dermed kan det tenkes at forekomsten av genusavvik her kan være temaet for samtalen med Sara (jf. 6.4). Et annet eksempel fra Sara har vi når hun sier: «Det er **den bitchblikken** dems». I eksempelet har vi avvikende genustilordning ved demonstrativet *den*, som er kongruensbøyd med *blikken*, som tradisjonelt er et nøytrumsord. Her vil jeg trekke inn Saras sinnsstemning på det tidspunktet hun ytret setningen, der hun var ganske engasjert og frustrert over måten eldre nordmenn ser på henne og hennes venninner når de bruker en multietnolektisk talestil. Dette eksempelet kan altså tolkes i den sammenhengen det dukker opp, hvor det skilles mellom «vi» og «de andre» (jf. 6.4), ikke minst fordi Sara bruker den normtilpassede varianten med nøytrumsord når hun sier «det blikket» seinere i intervjuet, når hun har «roet» seg ned. Dette er også et godt eksempel på morfosyntaktisk variasjon i materialet.

Et annet eksempel har vi fra Karim med to kvantorer: *Et annet type språk* («[...] så bruker jeg **et annet type språk**»). Eksempelet skiller seg fra de øvrige eksemplene ved at nøytrumsformen vinner over maskulinumformen. Det kan tenkes at han velger nøytrumkvantor ut ifra substantivet *språk*, og ikke *type*, som er et hankjønnssord, og kvantoren *annet* får da også intetkjønnsbøying. Dette bruddet kan muligens knyttes til temaet for samtalen, hvor Karim reflekterer over sin bruk av en multietnolektisk talestil (jf. 6.4).

Et annet eksempel har vi fra Nadia: *en veldig stor tegn på respekt*. Nadia innleder frasen med en maskulinum-kvantor (*en*), for så å kople den med et nøytrumsord (*tegn*). Adjektivet *stor* mangler også kongruensbøying med substantivet *tegn*.

Et siste eksempel fra intervjuene kommer også fra Nadia, når jeg spør om hennes holdning til Fredrikstad-dialekten. Hun mener at hun ikke bruker Fredrikstad-dialekten «for **det** er **stygg**». Dette likner på eksempelet fra Avin i vennesamtalen (jf. «det var så fin»). Subjektet *det* står i nøytrum, mens det predikative adjektivet *stygg* står i maskulinform. Det er altså manglende samsvar, noe som resulterer i at vi står overfor et tilfelle av genusforenkling, der maskulinum «vinner over» nøytrum.

Når det gjelder forskningsspørsmålet jeg stilte innledningsvis, altså om situasjonskonteksten påvirker forekomsten av trekkene, er det ikke store forskjeller mellom vennesamtalene og intervjuene (7 mot 5 forekomster). Det er imidlertid andre kontekstuelle faktorer som kan ha betydning for forekomsten av genusavvik. Som vi har sett, blir normavvikende genusmarkering anvendt når talerne er sterkt engasjert i temaet, særlig om det

er et emne som får opp temperaturen, samt når de ønsker å vise solidaritet med andre brukere av en slik talemålsstil, og på den måten markere gruppetilhørighet.

Et spørsmål som vi så vidt har vært innom, er om vi kan anse dette trekket som en innlærerfeil eller som en gruppemarkør i likhet med brudd på V2-regelen. To forhold gjør dette spørsmålet vanskelig å svare på: 1) Den lave forekomsten av genusforenkling i materialet, og 2) én av informantenes botid i Norge (jf. tabell 2). En mulig tanke her er at andrespråksbrukere får mindre norsk innputt i barndommen, også når det gjelder genus (Enger 2013: 16). Da er det rimelig å tenke at Hassan, som vi så hadde tre genusavvik totalt, men også andre talere, er «mindre» kjent med genussystemet i norsk, ettersom Hassan ikke er født i Norge og kom hit etter at han fylte 4 år. På den andre siden skriver Enger (2013: 17) at «[a]ndrespråksevidensen indikerer da også at genus er lærbart». Om vi ser bort fra eksemplene fra Hassan, sitter vi igjen med totalt 9 tilfeller av avvikende genusmarkering, og disse eksemplene stammer fra ulike talere i materialet som er født og oppvokst i Norge. Samtidig er tallet på genusavvik svært få – ikke bare i materialet fra Fredrikstad, men også i multietniske ungdomsmiljøer i Oslo og Bergen – noe som gjør det vanskelig å konkludere entydig. Likevel oppfattes dette trekket som ganske salient, og assosieres ofte med en multietnolektisk talestil, nettopp fordi det har blitt dokumentert i andre multietniske miljøer i Skandinavia og Nederland (jf. 3.1.1). Selv om det er et samspill mellom kontekstuelle faktorer, andre trekk (V2-brudd og leksikalske/diskursive trekk) og forekomsten av genusavvik, kan vi ikke uten videre tillegge dette trekket rollen *kun* som gruppemarkør. Etter mitt syn kan noen av forekomstene tolkes som typiske innlærertrekk. Et mulig svar på hvordan vi skal tolke genusavvikene, er Ole Brumm-varianten «ja takk, begge deler»: Avvikende genusmarkering kan være både gruppemarkør og innlærertrekk blant ungdommene i mitt materiale.

6.5.3 Oppsummering av genusmarkering

I denne delen har jeg analysert 12 forekomster av normavvikende genusmarkering i materialet. Selv om det er vanskelig å sammenligne tallene på dette trekket med brudd på V2-regelen, er inntrykket at V2-brudd forekommer mer hyppig enn genusavvik. Samtidig var det også få tilfeller av normavvikende genusmarkering i Upus-Oslo-materialet, mens i Nederland ble dette trekket trukket frem som typisk for talemålet blant ungdom i multietniske miljøer (jf. f.eks. Nortier 2001: 65).

Gjennomgangen av genusmarkering viser at to av tilfellene dreier seg om foranstilt artikkel («en eventyr», «en innblikk»). Jeg finner også indikasjoner på maskulinum som defaultkategori i dataene mine (jf. f.eks. *sin valg, en veldig stor tegn*) (jf. f.eks. Trosterud 2001).

Jeg har også funnet et eksempel på det motsatte, altså der nøytrumsformen «vinner over» maskulinformen: *Et annet type språk*. En tentativ tolkning vi har vært inne på, er at Karim produserer nøytrumsfrasen ut ifra *språk*, og ikke *type*, som er hankjønnsord. Dette er det eneste eksempelet jeg finner hvor den ubestemte artikkelen *et* brukes til fordel for *en*. Eksempler på at maskuline bøyningstrekk blir brukt på tradisjonelle nøytrumsformer, viser seg både i foranstilte artikler, suffikser og possessiver, og kongruensbøying ved for eksempel adjektiver og én normavvikende genusmarkering forekommer i form av bestemthetssuffikset ((*den*) *blikken*). Det er altså en tendens til overgeneralisering av maskulinum også i multietniske miljøer i Fredrikstad, i likhet med funn fra Oslo (Opsahl 2009) og Bergen (Ellingsen 2015), noe som også kan sammenlignes med overbruk av felleskjønn i Stockholm (Kotsinas 1988), København (Quist 2000) og Nederland (Nortier 2001).

På spørsmål om hvorvidt vi kan anse avvikende genusmarkering som en markør for disse ungdommenes talemålsstil, er bildet som sagt ikke like entydig. Selv om tallet på avvikende genusmarkering er nesten identisk i de to samtalsituasjonene, og noen av forekomstene kan tolkes som typiske innlærertrekk, kan vi også tolke dette trekket som en identitetsmarkør som noen av dem benytter seg av for å uttrykke sin identitet som flerspråklig ungdom, og slik vise solidaritet med andre brukere av en multietnolektisk talestil (jf. også 6.4). For å se hvorvidt vi kan regne normavvikende genusmarkering som et karakteristisk trekk ved multietnolekten i Fredrikstad, må videre undersøkelser til, gjerne med et større datatilfang. Vi forlater nå avvikende genusmarkering for å se på det siste trekket, nemlig leksikalske/diskursive trekk.

6.6 Leksikalske/diskursive trekk

Som nevnt innledningsvis (jf. 1.2) plasserer jeg diskursmarkørene under leksikalske trekk. På det leksikalske nivået i vennesamtalene finner jeg flere ord og fraser fra engelsk, arabisk, kurdisk og berbersk. De mest frekvente orda er *wallah*, *mæbe* og *jette*, samt *eywa*, som forekommer kun i vennesamtalene, og ikke i intervjuene. Dessuten er det noen diskursmarkører, ved siden av (*si*) *wallah*, som blir brukt frekvent av ungdommene, som *mann*, *sverg*, *duvet* og *liksom*⁴².

⁴² *Liksom* ble også løftet frem som en typisk markør blant ungdommer i Malmö (jf. Svensson 2009), som også Kotsinas (1988: 266) har funnet i sitt materiale fra Rinkeby. Selv om noen av ungdommene (f.eks. Amanda og Kari, (jf. tabell 1)) selv peker på hyppig bruk av ordet *liksom* i intervjuet, er det ikke nødvendigvis et ord som kan regnes som en typisk markør for en multietnolektisk talestil, men for ungdom generelt.

De mest frekvente orda som dukker opp i materialet, er også blitt funnet i andre multietniske miljøer, både i Norge og andre land (jf. Aasheim 1995; Drange 2002; Benyskovå 2007; Svendsen & Røynealand 2008; Opsahl 2009; Opsahl et al. 2008; Hårstad 2010; Ellingsen 2015; Strandheim 2018; Svensson 2009; Quist 2000, 2005; Nortier 2001). Det er blant annet orda *wallah* og *mann*, samt *duvet*, *sverg*, og til en viss grad *mæbe*, som også er blitt funnet i multietniske miljøer i Oslo. I tillegg til det finner jeg noen veldig få leksikalske trekk som regnes som typiske for Fredrikstad-dialekten, som pronomenet /*hu*/ og ordet *brått*, som brukes i betydningen av 'kanskje' i Fredrikstad. Bruken av ordet *brått* finner vi for eksempel hos Nadia når hun sier: «Jeg vet ikke *brått* jeg har gjort feil».

Som nevnt er *wallah* det mest frekvente ordet blant ungdommene i materialet, og som vi har sett, blir ordet noen ganger kombinert med et annet ord, *Koran* (jf. 5.3). Ifølge Svendsen og Røynealand (2008: 71) fremstår diskursmarkøren *wallah* som et maskulint fenomen (jf. også Opsahl 2009: 190). Dette stemmer ikke helt med funnene mine fra Fredrikstad. Dataene mine viser at *wallah* blir brukt av både jentene og guttene i materialet. Diskursmarkører som likevel fremstår som maskuline fenomen, er *sverg* og *mann* (se 6.9.6).

Wallah er opprinnelig arabisk, men brukes også i kurdisk, samt i tyrkisk (jf. også Quist 2000: 157). Blant to av de kurdiske informantene, Nadia og Avin, blir både *wallah* og *si wallah* oversatt til kurdisk. *Baxwa* og *xude*, som er kurdiske ord for *wallah*, blir brukt av jentene med kurdisk bakgrunn. Samtidig er disse eksempler på kodeveksling (jf. 6.8).

(26) Avin: Bijje xude⁴³ ('si wallah')

(27) Nadia: Xude ('wallah')

(28) Nadia: Baxwa ('wallah') alt som kan være liksom # handle ...

Dataene mine viser at *wallah* kan ha flere funksjoner. Det kan blant annet fungere som en forsterker og fremhever (jf. Svendsen & Røynealand 2008; Opsahl 2009). De tilsvarende kurdiske orda, *xude* og *baxwa* ('wallah'), ser ut til å ha den samme funksjonen som *wallah*. Diskursmarkøren *wallah* fungerer også som en symbolsk markør for ungdommene som snakker multietnolektisk norsk, slik også Svendsen & Røynealand (2008) fant hos Upus-informantene. Dette er også noe som blir påpekt av informantene i intervjuene. Følgende utdrag illustrerer *wallahs* funksjoner:

⁴³ 'X' (i *xude*, og i *baxwa*) uttales med en ustemt velar frikativ [x], en lyd som finnes i det kurdiske språket.

- (29) (1) Avin: **Si wallah** du kan bilskiltnummeret hans?
(2) Nadia: **Wallah** jeg kan det utenat. [...] **Wallah** det er mye verre.

I dette utdraget fra en dialog mellom Avin og Nadia fungerer *wallah* som både spørrende, bekreftende og forsterkende (jf. Quist 2000: 157). Ordet brukes i betydningen ‘jeg sverger det er sant (det jeg sier)’ (jf. også Quist & Svendsen 2015). Når Avin sier «si wallah», for å få en bekreftelse på Nadias ytring, bekrefter Nadia det med å si «wallah» og gjentar uttalelsen sin. De tre utdragene fra samtaler mellom Akam og Karim og mellom Hassan og Ahmed viser at *wallah* har de samme funksjonene som vi har vært gjennom. I tillegg eksemplifiserer utdragene andre diskursmarkører:

- (30) (1) Akam: I Kurdistan vi spis-# vi spiser vannmelon med brød.
(2) Karim: ((vi er)) i Algerie ass <latter>
(3) Akam: **Sverg** <leende>
(4) Karim: Ja **wallah** <felles latter>
- (31) Hassan: Dere får annen opplegg **mann**. [...]
- (32) (1) Hassan: Du må oppføre deg **mann**.
(2) Ahmed: **Wallah** jeg sitter bra **wallah**.
- (33) (1) Hassan: Oh my God albanere **duvet** albanere **mæber** # huuh!
(2) Hassan: [...] Og så jeg gjorde sånn # jeg sa {uforståelig} <leende>
(3) Ahmed: **Sverg**.
- (34) Akam: **Duvel** hvis {uforståelig} han hadde kommet ut, han hadde sagt ## sønnen min det går bra jeg er også gay egentlig <felles latter> [...] **Duvel** England # med en gang noe skjer, de blir rasister.

Det er hensiktsmessig å analysere det første utdraget (eksempel 30) i lys av Opsahls (2009: 190–191) kopling mellom diskursmarkørene *wallah* og *sverg*. I utdraget mellom Akam og Karim diskuterer ungdommene likhetene mellom kulturen deres. I linje 3 utfordrer Akam Karim til å *sverge*, og Karims respons «wallah» (linje 4) kan være med på å understreke sannhetsverdien av det han sier: ‘jeg sverger ved Allah (det er sant, det jeg sier)’. Her brukes

altså *wallah* i en annen betydning sammenlignet med eksempel (32) linje 2, der diskursmarkøren har en forsterkende rolle.

Utdragene viser også hvordan diskursmarkørene *wallah*, *duvet*, *mann* og *sverg*⁴⁴ samforekommer med syntaktiske trekk som brudd på V2-regelen, og morfosyntaktiske trekk som avvikende genusmarkering. Det berberske ordet *mæbe* blir kombinert med diskursmarkøren *duvet*, og disse forekommer sammen med XSV-strukturen. Diskursmarkøren *mann* brukes som tiltaleord og er utbredt blant guttene i samtalematerialet. I sin pilotstudie fra København dokumenterte Quist (2000) liknende funn, og det samme gjorde Nortier (2001: 61) i Nederland. Quist (2000: 154) viser at ordet *mann* brukes som en form for diskurspartikkel «med en både ytringsforsterkende og ytringsafsluttende funktion». Dataene mine indikerer at *mann* har den samme funksjonen i Fredrikstad som Quist beskriver fra København.

Spørsmålet er om vi kan regne diskursmarkøren *mann* som noe spesifikt for multietnolekten i Fredrikstad. Etter mitt inntrykk er *mann* utbredt blant gutter generelt, og brukes også av majoritetsungdommer. Ordet er godt beskrevet i norsk og kan brukes «i utrop for glede eller forundring», som i uttrykket «du store mann!»⁴⁵. Uttrykket *gå mann!* for eksempel, brukes i bergensk i betydningen av 'jøye meg'.⁴⁶ Samtidig kan det tenkes at diskursmarkøren *mann* er særlig utbredt blant multietniske gutter, og den brukes kanskje i nye sammenhenger.

Et annet og kanskje nytt ord i multietnolektisk talestil kan være det arabiske ordet *eywa*. Så vidt jeg vet, finnes det ingen beskrivelser av dette ordet i tidligere forskning på multietnolekter. Basert på Akams egen rapportering kan ordet bety 'eyy' eller 'jaa', og brukes som en reaksjon på noe som blir sagt.

Orda som vi har vært gjennom, dukket opp spontant i samtalene. Vi finner også et par andre ord som guttene i materialet tar opp på slutten av nesten hver samtale, og diskuterer betydningen av: «Du skjønner vi avslutter alltid med litt kebabnorske # ord» (Akam i vennesamtale).⁴⁷ De orda som går igjen, er *jette*, *avor*, *harakat*, *kæbe*,⁴⁸ *lættis* og *mæbe*, og noen

⁴⁴ Diskursmarkøren *sverg*, sammen med *wallah/wolla*, var også utbredt blant Upus-ungdommene, og beskrives som karakteristiske for ungdomssamtalene (jf. Opsahl 2009: 26).

⁴⁵ Punkt 7a i: [http://no2014.uib.no/perl/ordbok/no2014.cgi?soek=mann#ariadne=\[\[121138\],0,|mann\]](http://no2014.uib.no/perl/ordbok/no2014.cgi?soek=mann#ariadne=[[121138],0,|mann])

⁴⁶ Loodtz, A-K. 2021: Ka betyr det for nokke? I *Bergen kommune*. Hentet fra

<https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/fakta-om-bergen/kuriosa/ka-betyr-det-for-nokke>

⁴⁷ Det er interessant at opptakene alltid blir avsluttet med «noen kebabnorske ord», selv om ungdommene ikke visste det «egentlige» målet med prosjektet. I informasjonsarket ble ungdommene informert om at prosjektet handler om *språk og språkutvikling blant ungdom i Fredrikstad*, og dette ble forbundet med «vårt språk», «kebabnorsk» (jf. 4.4).

⁴⁸ *Avor* er et verb og betyr 'gå, stikke, komme'. Ordet finnes både i berbersk, persisk og kurdisk med liknende betydning (Østby 2005: 51). *Harakat* er et arabisk ord, som Akam forklarer under en av vennesamtalene som: «Jeg mener det er å lage kaos. Jeg vet ikke. Finne på ## sprell». Utenom dette har jeg ikke klart å finne noen

av dem finner vi også i Østbys *Kebab-norsk ordbok* (2005), i Drange (2002), samt i Aasheims (1995) hovedoppgave. Utenom disse lånorda kommer ungdommene med noen norske ord, som blant annet *farlig*, og Akam forklarer det slik: «liker å si farlig da # det er jo ## det er et norsk ord men i vår sammenheng som brukes det til å beskrive noe som er grovt # noe som er kult» (min uthevning).

Quist (2005) fant i sin studie at ungdommene tok i bruk ord og fraser på engelsk. Når det gjelder bruken av engelske ord og fraser i mitt materiale, vil jeg ikke hevde at det er noe karakteristisk for en multietnolektisk talestil, men snarere et kjennetegn ved ungdomsspråket generelt (se f.eks. Svendsen et al. 2015: 16).

I intervjuene, derimot, finner jeg ikke bruk av lånord eller diskursmarkører. Det er kun Avin og Nadia som kommer med et par meta-eksempler når de skal beskrive det som er karakteristisk for talemålsstilen. Det er først og fremst ordet *wallah*, kombinert med *Koran*, de peker på, samt *xude* ('wallah') som de sier at de bruker ofte: «Så det er veldig mange sånn ord som jeg på en m- # jeg bruker mye wallah # i setningene våres kanskje». Utenom det kommer de med eksempler som *sjpa*, *å lø sjmø/schmø*, og *habibi/habibti*.⁴⁹

6.7 Integrering av lånord

I dette avsnittet skal jeg presentere og analysere noen eksempler på lånord som får norsk bøyning. I sin pilotstudie (jf. 3.1) dokumenterer Quist (2000: 156) at de innlånte orda får dansk bøyingsmorfologi i multietniske miljøer i København. Dette har jeg også funnet i min studie. Et tydelig eksempel på lånord som får norsk bøyningssuffiks, er ordet *mæba*. Ordet blir også kombinert med den feminine eiendomsmarkøren *mi*. Tilsvarende funn gjorde Opsahl (2009: 96, 175) i Oslo. Vi finner også ett eksempel fra kurdisk:

(35) Avin: Husker du da du skrev på familiechatten «jeg får bare restene dine»? Duvet du *eyba* deg selv ut ikke sant <latter>

Setningen «du *eyba* deg selv ut» kan oversettes til «du *dumma* deg ut» på norsk. Stammen på det kurdiske ordet er *eyb*, og det får en svak norsk preteritumendelse *-a*, og blir bøyd på samme måte som det norske verbet 'å dumme (seg ut)'. Omvendt kan norske adjektiv bli bøyd etter

beskrivelser av dette ordet fra tidligere forskning på multietnolekter. *Kæbe* brukes ved siden av *mæbe*, og betyr 'dame, jente' (Opsahl et al. 2008: 38).

⁴⁹ *Sjpa* 'bra, kult', *å lø* 'utrop'; om noe overraskende; 'stygg, heftig, gæren, kul' (Opsahl et al. 2008: 38, 40). *Sjmø* 'bra, pent, kult' (Østby 2005: 42). *Habibi/Habibti* er fra arabisk og betyr 'venn', 'min kjære' (Bjorvatn 2015: 40).

reglene for verbbøying fra unges morsmål. Den korte setningen fra Nadia er med på å illustrere dette poenget:

(36) Nadia: Ato *sjalui*. ('du er sjalu')

I setningen finner vi et innskutt kurdisk ord; *ato* ('du'), som er andrepersonspronomen i kurdisk, med et etterfulgt norsk adjektiv: *sjalu*. Det norske adjektivet får endelsen *-i* i andre person, ettersom *-i* er et (indikativ) kopulasuffiks for presensformen av verbet 'å være' i kurdisk (Dorleijn 1996: 39–40). De resterende tilfellene er engelske verb og substantiv som får norsk bøying. Det er blant annet det engelske substantivet «performance» som får det maskuline bestemthetssuffikset *-en*, for eksempel når Karim sier «la oss først rate *performancen*» på slutten av en av opptakssituasjonene. I samme setning finner vi et annet integrert ord; *rate*, som uttales med en tydelig tostavellesprofil med utgang på trykklett *-e /reite/*. Et annet eksempel på ord som får norsk bøying, har vi i det engelske verbet *record*, som får presenssuffikset *-er* («Vi er her og *recorder*»). Et annet engelsk verb som får (svakt) norsk preteritumsuffiks, er verbet (to) *hate*, når Hassan sier: «På starten # alle *hata* /heita/ på (guttens navn)». Et siste eksempel finner vi i setningen til Akam: «Så **basically** du sier du drar til Fretex», der *basically* blir brukt istedenfor det norske adverbet *egentlig*, og her finner vi også brudd på V2-regelen (XSV). Min tolkning her er at *basically* heller kan betraktes som et lånord enn en form for kodeveksling. I neste delkapittel skal vi se på kodeveksling, som er en språklig praksis som ofte benyttes når en kan to eller flere språk (jf. 3.2).

6.8 Når ungdommene blander – Kodeveksling

I materialet finner jeg eksempler på både *taggveksling*, *intersentensiell* og *intrasentensiell kodeveksling* (jf. Svendsen 2021: 72). Det førstnevnte stiller ikke særlig store krav til språkferdigheter i et annet språk. Det kan være automatiserte ord/fraser, som eksempelvis når Hassan og Akam bruker den engelske forkortelsen *ait*, som står for 'alright', eller *oh my God!*. Intersentensiell og intrasentensiell kodeveksling, derimot, stiller store krav til språkferdigheter i begge språkene (ibid.). Det er flest eksempler på intersentensiell og intrasentensiell kodeveksling i materialet. Det er først og fremst guttene som anvender engelske ord når de er i samtale med hverandre, men også jentene kodeveksler til engelsk noen få ganger. Noen eksempler på kodeveksling er:

(37) Nadia: [...] jeg hadde kanskje gått # og så hadde jeg vært sånn «I am the bride»

(38) Amir: *Everyday* klubber, *harakat*. Var det det?

Det siste sitatet fra Amir er interessant. Den første setningen består av tre ord, hvert ord fra ulike språk; engelsk, norsk og arabisk. Her kodeveksler han altså både til engelsk og arabisk, som er hans morsmål.

Hos jentene blir både enkelte ord, fraser og helsetninger ytret på kurdisk, som er deres morsmål. Min tilstedeværelse i deler av opptakssituasjonene førte også til at jentene byttet til kurdisk i samtale med meg. I tillegg til samtalepartner virker det som om emnet for samtalen har mye å si for bruk av de enkelte kurdiske orda. Jentene bruker kurdisk, altså kodeveksler, når de vil understreke noe (jf. eksempel 42) eller når det er hissig stemning mellom dem. Denne måten å skifte språk på, som Svendsen påpeker, «kan ledsage en utvikling av en konflikt mellom samtalepartnere, men også bidra til å løse den» (Svendsen 2021: 73):

(39) Avin: Ey (innleder setningen på kurdisk) la oss snakke helt ærlig vi ødelegger
{uforståelig, kurdisk ord} det er jævlig frekt.

(40) Avin: *Quzelqurt # bè exlaq* (nedsettende ord/frase)⁵⁰

(41) Nadia: *Bè terbiyet* (nedsettende frase). [...] Det er søstera di skjerp deg # *basa*
(‘det holder’)

Som nevnt tidligere (jf. 6.6) blir både *wallah* og *si wallah* oversatt til kurdisk av de to jentene, som kan betraktes som kodeveksling. Et annet kurdisk ord som dukker opp noen ganger i setninger ytret på norsk, er ordet *bas*, som oversettes til konjunksjonen ‘men’, og kan ha en understrekende funksjon (jf. Svendsen 2021: 72):

(42) Avin: ee *bas* ee jeg vet ikke hvorfor, men det gjør bare vondt. [...] Eller jo det også
bas {uforståelig} du har fått det store rommet.

Et annet eksempel på bruken av andre språk i en samtale finner vi hos Nadia, som bruker tysk i samtale med Avin. Under en av opptakssituasjonene starter Nadia med å si *Guten Morgen*, og Avin responderer ved å si *Guten Morgen*. Nadia fortsetter å snakke tysk, mens Avin svarer på norsk denne gangen. Nadia kommenterer på tysk, igjen, og Avin sier «den grønne t-skjorten

⁵⁰ Sitatene 40 og 41 er vanskelig å oversette til norsk, ettersom vi ikke har tilsvarende ord/fraser på norsk. Den nærmeste oversettelsen av *quzelqurt* kan være ‘holdt kjeft’, *bè exlaq* og *bè terbiyet* kan bety ‘din pervers’.

hennes», og samtalen avsluttes med Nadias tyske setning. Etter det foregår hele samtalen på norsk, og noen ganger kurdisk. Det ser ut som Nadia «inviterer» Avin til å ha en samtale på tysk, mens Avin foretrekker å ha samtalen på norsk. Under feltsamtalene rapporterte de to jentene at de har tysk som fremmedspråk på skolen, men behersker ikke nok til å ha en (lang) samtale på tysk med hverandre. Jeg anser både bruken av tysk og engelsk i samtalene som eksempler på kodeveksling.

6.9 Diskusjon av funnene – hvordan og hvorfor multietnolekt?

Her skal jeg gå inn på hvordan de undersøkte trekkene kan forklares og forstås. Med andre ord skal jeg prøve å forklare hva som kan være årsaken til endringene som vi har vært gjennom, og, enda viktigere, *hvorfor* ungdommene i min studie benytter seg av en såkalt multietnolektisk talestil. Diskusjonen er også ment for å gi svar på det siste forskningsspørsmålet: *Hvilke funksjoner har talemålsstilen?* Her diskuteres informantenes egne uttalelser fra intervjuene i lys av relevant teori.

Når man, som i mitt tilfelle, studerer språklig variasjon, samt prøver å innlemme en meningsdimensjon i forklaringen av bruken, blir spørsmålet hva slags betydning de ulike strukturene kan ha, og hvordan vi kan knytte mening til språklig variasjon (jf. Eckert 2008: 458). Ims (2019) skriver om *-a* versus *et*-endelser ved svake verb i Oslo, og viser hvordan ungdommer i multietniske miljøer i Oslo bruker tradisjonelle talemålstrekk som uttrykk for lokal identitet og tilhørighet (ibid.: 19). Hun viser det meningspotensialet variantene *-a* versus *-et* i svake verb har i Oslo i dag. Forholdene Ims (2019) diskuterer når det gjelder *a*-endelsene, kan overføres til forholdene i mitt materiale. Både XSV-strukturene, diskursmarkørene – først og fremst *wallah* – og morfologiske trekk, som både *-en*-endelsene og den ubestemte artikkelen *en*, kan ha en meningsdimensjon, og språkbrukere kan bruke det for å uttrykke tilhørighet og/eller identitet. Disse trekkene kan indeksere gruppetilhørighet. Ikke bare trekkene, men også variasjonen jeg finner mellom to ulike samtalesituasjoner (jf. 6.3), og ikke minst i en og samme samtale (jf. 6.4) kan henge sammen med ulike meningsdimensjoner. Variasjonen er meningsbærende; den *betyr* noe. Trekkene koples altså indeksikalsk mot minoritetsstatus, og får rollen som identitetsmarkør blant ungdommene. Det er her vi kan trekke inn Eckerts (2012) stilbegrep, nettopp fordi ungdommene er i stand til å veksle mellom ulike språklige former. Samtidig brukes talestilen for å formidle en annen sosial mening, i form av andre faktorer, som maskulinitet (jf. 6.9.6). Ungdommenes uttalelser fra materialet støtter opp under en tolkning av

at multietnolektisk språkbruk er en identitetsmarkør blant disse ungdommene, og at talemålsstilen blir brukt blant annet for å markere en «ikke-norsk»-identitet (jf. 6.9.5).

6.9.1 Fortolkninger av resultatene

6.9.2 Et resultat av språkkontakt?

Språkkontakt kan i prinsippet føre til endringer på alle nivå i språket. Endringene kan for eksempel være i form av forenkling, men også i form av innovasjoner. Vi kan ofte se en tendens til innovasjoner innenfor leksikon, i og med at (direkte) språkkontakt kan føre til at nye ord kommer inn i (jf. Drange 2002: 10). Vi vet også en del om hvordan grammatikken forenkles når andrespråksbrukere møter det norske språket, der resultatet ofte er brudd på V2-regelen og genusforenkling under tilegnelsesprosessen. Begge fenomenene assosieres ofte med innlærere av norsk som andrespråk (jf. f.eks. Hagen 1992; Nergård 2008: 102). Genus blir beskrevet som en «sårbar» kategori, og tidligere forskning har vist hvordan språkkontakt kan føre til endringer i genussystemet i områder der norsk er, og har vært, i kontakt med andre språk. Et tydelig eksempel på det finner vi i Bergen, som var i kontakt med nedertysk i hansatiden. Nesse (2002) betoner kontakten mellom tysk og norsk som en forklaring på endringene i genussystemet i Bergen. Påvirkning fra nedertysk er ikke bare å finne i Bergen, men også i Stockholm og København, som også har vært i kontakt med nedertysk (jf. Nesse 2002: 216). I språkkontaktbygdene Manndalen og Sappen i Nord-Norge har norsk vært i kontakt med samisk og kvensk, og i disse områdene har talemålet fått et togenussystem: felleskjønn og intetkjønn (Conzett et al. 2011). Endringer som et resultat av språkkontakt kan også sies å gjelde V2-regelen i en språkmøtesituasjon. Manglende inversjon i deklarativer hovedsetninger i dialekten i Sappen i Nord-Norge er også påvist i tidligere studier (f.eks. Sollid 2003: 212–225).

Det er altså ikke overraskende at vi finner «forenkling» innenfor grammatikken, og utvidelse innenfor ordforrådet, når to eller flere språk møtes. Vi husker at Kotsinas (1988: 267) trakk frem «felaktig ordfølj» og «osåkerhet i genusval» som et forenklenne trekk ved rinkebysvenskan. Denne forenklingen oppsummerer Sara elegant når hun sier «den profesjonelle norsken er norske sine, men den der litt kebabnorsken er vår», eller når Akam sier «feil grammatikk, men med vilje da» når han skal beskrive det karakteristiske ved talemålsstilen. Den «profesjonelle norsken» kan altså tolkes som et ikke-forenklet språk eller en stil, mens «kebabnorsken», som er «forenklet», står i motsetning til den.

Kari, en av ungdommene med to norskfødte foreldre, som har vært med på intervju, beskriver karakteristiske trekk ved en multietnolektisk talestil ved å si at «dens kulturmåte å

snakke på liksom [...] så vi bytter litt liksom litt om på ordsettinga [...] eller sammensetninger som er litt sånn # ikke helt grammatisk riktig norsknessig da». Det er ikke urimelig å tolke «dens kultur måte å snakke på» som *minoritetens* måte å snakke norsk på, altså som en språkkontaktpåvirkning.

Både XSV-strukturene, forenkling i genussystemet og lånord fra (noen) av minoritetsspråkene kan altså forstås som et resultat av språkkontakt. Tanken om at språkkontakt er opphavet til for eksempel XSV-strukturen, er jeg selvsagt ikke aleine om. Også Opsahl (2009: 146) peker på at «[o]pphavet til XSV-strukturen antagelig best [kan] forstås som et resultat av språkkontakt mellom ikke-gjensidig forståelige varieteter, mens *utbredelsen* av den best kan knyttes til konvergerings- og divergeringsprosesser mellom gjensidig forståelige varieteter». Konvergerings- og divergeringsprosesser, sammen med identitetshandlinger, er også relevant i min studie fra Fredrikstad.

6.9.3 En akkomodasjonsprosess

For å forstå de språkvalgene informantene i denne studien foretar, brukes akkomodasjonsteorien som et verktøy. Antakelsen er at språkbrukere varierer språket sitt avhengig av samtalepartneren og temaet for samtalen, avhengig av om de ønsker å konvergere eller divergere (jf. Giles & Smith 1979: 45). Kari oppsummerer tydelig at det er – blant annet – konvergeringsprosesser som ligger til grunn for utbredelsen, og bruken, av en multietnolektisk talestil i Fredrikstad, når hun sier: «Man snakker kanskje mest likt med de som snakker mest likt som seg, så jeg snakker sånn her på (skolenavn)». Vi har også sett at både samtalepartneren og temaet for samtalen påvirker forekomsten av trekkene (6.3 & 6.4). Både XSV-strukturene, de leksikalske/diskursive trekkene, og ikke minst den avvikende genusmarkeringa, forekommer hyppigere når ungdommene er i samtale med hverandre, mens de to førstnevnte trekkene forekommer sjeldnere eller er fraværende hos ungdommene i intervju med meg.

Når det gjelder bruken av XSV-strukturen, knytter Ganuza (2008: 160) konstruksjonen til syntaktisk akkomodasjon: «Om en talare använder sig av många raka ordföljder så tenderar detta med andra ord att påverka övriga deltagare till att också använda sig av rak ordföljd och vice versa». Også Opsahl (2009: 154), som tidligere nevnt, mener at utbredelsen av XSV-strukturene kan forklares innenfor rammene av akkomodasjonsteori, men at vi også bør «innlemme en meningsdimensjon i forklaringen av utbredelsen til strukturen» (Opsahl 2009: 153), noe som vi kan finne gjennom å betrakte bruken av XSV-strukturen som

identitetshandlinger, ifølge Opsahl. Quist (2000:161–162) finner også språklig akkommodasjon i materialet sitt, og knytter det også til solidaritetsaspektet.

Syntaktisk akkommodasjon viser seg å gjelde også for mine data. Når ungdommene prater med hverandre i vennesamtalene, kommer bruddene nokså hyppig. Bruken av XSV-strukturen kan med andre ord sies å ha en form for smitteeffekt. Det er nokså naturlig, ettersom ungdommene – som alle andre språkbrukere – har et ønske om å bli akseptert i gruppa de tilhører, og et ønske om å bli forstått. Denne «smitteeffekten» av en multietnolektisk talestil i Fredrikstad blir også påpekt av ungdommene selv, for eksempel av Karim: «Det er noen norske grupper òg som bruker det inn i deres grupper også # at liksom ((det)) har blitt smitta av # ke-kebabnorsken da ## av oss», og Karis utsagn kan være en bekreftelse på det: «Jeg merker at jeg blir veldig prega av (skolenavn)», samt Amanda, med én norskfødt forelder: «Jeg òg har det sånn at jeg har plukka veldig mye her».

Selv om mye taler for at trekkene er et resultat av gjensidig akkommodasjon, og at bruken kan forstås som et resultat av konvergeringsprosesser, viser dataene også at de samme ungdommene kan divergere fra en multietnolektisk talestil for å bli akseptert av «de andre», som for eksempel læreren. Avin, en av dem som karakteriserer seg mer eller mindre som bruker av en multietnolektisk talestil, sier for eksempel at:

(43) [...] men # når jeg snakker med for eksempel med læreren min, så vil jeg at han skal tenke at jeg er flink, at jeg snakker # at jeg er # liksom integrert skjønner du # at jeg ikke er som de wannabe gangsterne.

Nadia «vil si det samme egentlig». Ut fra Avins sitat ser vi at konvergeringsprosessen går motsatt vei. Her viser hun nemlig at hun foretrekker *majoritetens* måte å snakke på, nettopp for å ikke bli sett på som en av «gangsterne». Når hun snakker med andre enn ungdommene i nærmiljøet, skaper hun, og Nadia, divergens i forhold til «gangsterne».

6.9.4 En solidaritetsstrategi

Akkommodasjonen kan ikke bare knyttes til et ønske om tilhørighet og gjensidig forståelse, men også til gruppesolidaritet (jf. f.eks. Kotsinas 1988: 277; Quist 2000: 162). Gjennom konvergens markerer ungdommene gruppeidentitet og viser solidaritet med andre gruppe-medlemmer. Cheshire (2005: 94) kobler syntaktisk variasjon til gruppesolidaritet, og Ganuza (2008: 130; 2010: 52) knytter bruken av XSV-strukturene til det å vise solidaritet med sine jevnaldrende (jf. også Opsahl 2009: 157). Flere uttalelser fra ungdommene er med på å

støtte opp under denne forståelsen. Ahmed, for eksempel, mener at det beste er å «snakke alle slags typer» med andre i vennegjengen for å ikke «la [...] en av gutta være utafør samtalen»:

(44) Ahmed: [...] du kan ikke la for eksempel en av gutta være utafør samtalen. Så ## vi prøver alltid # f- eller ee vi merker med engang hvis vi får ny venn # så tenker vi okey hvor # hvor ligger språket hans. Så sier vi okey han der k-kan veldig bra da kan vi se # da kan vi snakke alle slags typer med han så skjønner ((han)) alt det vi sier. [...] Fordi jeg føler at dem har ikke sånn ee humoren ee som for eksempel mine gutta ## så # så jeg må alltid balansere det hvem jeg snakker til # og hvem det er.

Selv om informantenes uttalelser må tas med en klype salt, sier Ahmed at han «alltid må balansere» språket sitt i forhold til samtalepartnern, noe som viser at det er en konvergeringsprosess involvert. Sitatet gir også rom for en solidaritetsstrategisk tolkning: «mine gutta», det vil si den gjengen han selv er en del av. Begge disse tolkningene er tilgjengelige i den begrunnelsen Ahmed gir ovenfor. Tidligere har vi sett hvordan trekkene kan dukke opp i sammenhenger der forholdet mellom «vi» og «de andre» belyses, eller hvordan samtaleemner og den foregående aktiviteten påvirker forekomsten av trekkene (jf. 6.3 & 6.4). To andre eksempler fra Ahmed og Sara, hvor XSV-strukturen (variasjonen) muligens kan tolkes som meningsbærende (jf. Eckert 2008, 2012: 94), finner vi i sitatene nedenfor. Disse uttalelsene viser samtidig at akkommodasjonen kan knyttes til gruppesolidaritet (jf. også Opsahl 2009: 146):

(45) Sara: Når jeg starta på jobb da og venninna mi starta også der og vi tenkte sånn ((der)) **vi** må gi først **de** bra blikk liksom og sånt så vi snakka sånt hva-profesjonelt norsk til hverandre og vi holdt på å dø innvendig så når vi gikk på kjølerommet **og så vi åpna** kjeften bla bla bla <latter> og snakka den kebabnorsken og **når vi var ut igjen, vi ble stille.**⁵¹

(46) Ahmed: **Når jeg er for eksempel med norske vennene mine ikke sant # de der pleier** å snakke for eksempel veldig # veldig norsk og gammeldags ikke sant ## og jeg føler det er ikke meg, men jeg må bare bli med i samtalen # skjønner du?

⁵¹ Saras XSV-forekomster er ikke tatt med i beregningen under tabell 7, ettersom jeg ikke har noen vennesamtaler med henne som kan sammenlignes med intervjudata.

Her uttrykker Sara at når hun snakker «vanlig» norsk, holder hun «på å dø innvendig». På den andre siden viser sitatet at Sara, i likhet med de andre ungdommene i undersøkelsen, presenterer seg ulikt i ulike situasjoner. Språkbruken hennes kan altså forstås ut ifra en konstruktivistisk identitetsoppfatning (jf. 2.1.2). Sitatet viser samtidig konvergeringsprosesser som går begge veier. Hun viser altså hvordan hun konvergerer i forhold til samtalepartnerne, med «profesjonell» norsk på den ene siden, og «kebabnorsk» på den andre siden. Gjennom bruken av XSV-strukturen viser hun, og Ahmed, solidaritet med andre flerspråklige ungdommer. Cheshire (2005: 94), som nevnt, kopler syntaktisk variasjon til uttrykk for gruppesolidaritet. Forholdene Cheshire (2005) og Ganuza (2008) diskuterer, kan med andre ord overføres til mine data også.

(Gruppe)solidaritets-begrepet er også relevant å trekke inn i diskusjonen av andre trekk enn XSV-strukturen. I samtalen (jf. 6.5.1) mellom Akam, Hassan og Karim, for eksempel, innledet Akam diskusjonen ved å si «dama *si valg*», og like etter sa Hassan «dama *sin valg*». I og med at det i lydopptaket er vanskelig å avgjøre om Akam sier *si* eller *sin*, kan en solidaritetsstrategisk konvergering være en mulig tolkning. Det samme kan også sies å være tilfellet når Sara sier «[...] *den der bitchblikken dems*» når hun beskriver måten eldre nordmenn ser på henne på når hun benytter multietnolektiske trekk. Saras genusavvik i denne setningen kan tolkes ut fra et solidaritetsaspekt, og slik skaper hun konvergens i forhold til ungdommene som benytter seg av den samme stilen, samtidig som hun skaper divergens i forhold til «de andre». Gruppesolidaritet er trukket frem som en viktig funksjon i bruken av multietnolektiske språktrekk, som nevnt, også av Kotsinas (1988: 277, 1994: 157), Emanuelsson (2005: 70), Ganuza (2008: 130) og Opsahl (2009: 157).

Solidaritetsstrategien er ikke nødvendigvis kun knyttet til innad i ungdomsgruppa, men også til foreldregenerasjonen (jf. også Kotsinas 1988: 277). Her nærmer vi oss spørsmålet om hvorfor ungdommene bruker trekk som de ikke hadde behøvd å bruke. Kotsinas (1994) skriver at: «[M]ed de grammatiska avvikelserna, «felen», visar de sin solidaritet och lojalitet med dem de älskar och respekterar, såsom nyanlända kamrater och föräldrar och andre vuxna som inte behärskar svenska så väl» (Kotsinas 1994: 157). Det er et faktum at alle ungdommene som har tilbrakt sine første 18–20 år i Norge, behersker den konvensjonelle strukturen med verbet på andre plass. Med andre ord har de muligheten til å velge mellom XVS og XSV hvis de selv ønsker det. Foreldrene – om ikke alle – derimot, har ikke den samme muligheten. Det er altså ikke overraskende at de, gjennom bruken av multietnolektiske språktrekk, ønsker å vise solidaritet med foreldregenerasjonen, ettersom de «avvikende» grammatiske trekkene ofte kan assosieres med foreldrenes norskkunnskaper.

6.9.5 Identitet og tilhørighet

Solidaritetsaspektet henger også sammen med en forståelse av at stilen er knyttet til en inngruppestil. Dette viser både fordelingen av XSV-konstruksjonene i de to ulike samtalsituasjonene (jf. tabell 3) og ungdommenes egne uttalelser i intervjuene, der de omtaler språkstilen som noe som de bruker «bare med gutta» og «ikke med læreren, nei». Multietnolektiske språktrekk brukes altså i bestemte grupper. Dette begrunnes blant annet med at «fordi vi tenker sånn der ee det er språket vårt vi få-vi må få lov til å snakke det vi vil og det er vi er komfortabl-komfortable med» (Sara). Disse uttalelsene støtter opp under konklusjonen om at talemålsstilen er knyttet til en inngruppestil:

(47) B. Rashidi: Med hvem gjør du det eventuelt når du gjør det?

(48) Akam: Blant ee gutta da # ((med)) de de gutta som er ## i minoritet de også de da, at de har minoritetsbakgrunn # men la oss si med ## en annen ee vennegjeng som er [...] etnisk norsk # da # da kan jeg merke at norsken min sånn ## ikke er helt det samma.

(49) Sara: Jeg og mine venner når vi er sammen # så kan vi blande hva som helst [...] men hvis jeg liksom snakker med en lærer eller snakke-ringer et sted som Telenor liksom for abonnementet mitt så endrer jeg meg helt skjønner du? Da endrer jeg norsken til sånn profesjonelt norsk. [...] så hvis jeg snakker vanlig norsk til de vennene mine så skal de synes de at det er rart # skjønner du? Hvis jeg snakker normalt norsk så s-tenker de hva faen har det skjedd med deg i dag # liksom hva # <latter> hva er det du har spist.

Sitatene fra Akam og Sara, i likhet med uttalelsene fra de andre informantene, kan forstås som at multietnolektiske språktrekk anvendes kun med venner. Aarsæther (2010: 125) knytter bruken av en multietnolektisk talestil i Oslo til ulike identitetshandlinger. Ungdommene vil demonstrere kontrast til ungdom fra Oslo-vest gjennom identitetshandlinger knyttet til å markere tilhørighet til østkanten og avstand fra vestkanten. Gjennom identitetshandlinger ønsker de å uttrykke minoritetsstatus og gruppeidentitet (jf. også Clyne 2000: 87). Når det gjelder funnene mine, peker de i samme retning. Bruken av en multietnolektisk talestil blant informantene mine i Fredrikstad kan ses på som identitetshandlinger, *acts of identity* (jf. 2.4.2). Gjennom språkbruken ønsker de å identifisere seg som «utlendinger» (jf. eksempel 51

nedenfor), som flerspråklige ungdommer. I en slik situasjon som er tilfelle i multietniske miljøer i Fredrikstad, er det ikke overraskende at språktrekk som assosieres med andrespråksinnlærere (både ungdom og foreldrene), som brudd på V2-regelen og avvikende genusmarkering, blir benyttet av disse ungdommene. At vi også finner noen få trekk fra Fredrikstad-dialekten (jf. 6.6) kombinert med multietnolektiske språktrekk, gjør at disse ungdommenes språklige praksiser kan tolkes som uttrykk for to sammensatte identiteter: uttrykk for minoritetsstatus og uttrykk for stedstilhørighet. En rimelig konklusjon om bruken av trekk fra den lokale dialekten og trekk fra en multietnolektisk talestil, kan i likhet med Kotsinas' konklusjon være at «[i] ungdomsspråket markeras denna identitet gjennom blandningen av typiskt lokala dialektdrag och «främmande» drag» (1994: 157).

Flere av ungdommene skiller også mellom språkbruken som benyttes i sentrumsområdet, Lisleby, og Gressvik i Fredrikstad. Kari beskriver multietniske ungdomsmiljøer som «områder hvor det er flere forskjellige kulturer», altså språklig og kulturelt homogene miljøer. Sara bruker begrepet «bondeby» om steder som Manstad og Engelsviken. Ifølge Kari er Gressvik «ikke mye prega» av multietnolekten. Ungdommenes uttalelser sier noe om at lokalitet er en del av det indeksikalske feltet som disse trekkene inngår i. Slik markeres tilhørighet til områder hvor multietnolektisk talestil er utbredt.

Ikke bare ungdommer med utenlandskfødte foreldre plasserer seg i det multietniske landskapet, men også ungdommer med to norskfødte foreldre, som for eksempel Kari: «Og så kan noen ikke skjønne hva *vi* mener fordi *vi* snakker såpass spesielt». Gjennom pronomensvalg i dette sitatet markerer hun en gruppetilhørighet. Karis bruk av en multietnolektisk talestil kan forstås som en identitetshandling: Gjennom bruken av en bestemt talemålsstil ønsker hun å identifisere seg med andre brukere av denne stilen. Identitetsaspektet blir påpekt også i tidligere studier av multietnolektisk talestil i de tre skandinaviske landene (jf. Aasheim 1995: 160; Svendsen & Røyneland: 2008: 79; Opsahl 2009: 153; Aarsæther 2010: 125; Kotsinas 1988: 277, 1994: 157; Bijvoet 2002: 68; Ganuza 2008: 146; Quist 2000: 165).

Vi husker Eckerts (2012) «tre bølger» innenfor variasjonsstudier i sosiolingvistikken (jf. 2.1), hvor studier i den «andre bølgen» blant annet ser på betydningen av varianter som identitetsmarkører knyttet til gruppene som bruker dem mest (jf. Eckert 2015c). I den «tredje bølgen» til Eckert (2012: 94), der også stilbegrepet står sentralt, blir språklig variasjon sett på som meningsbærende (jf. også Eckert 2008). Identitetsaspektet kan utvides ved hjelp av det Eckert (2008) kaller for språkets indeksikalitet, knyttet til «the indexical field» (jf. 2.1.5), som ifølge Eckert er: «[C]onstellation of ideologically related meanings, any one of which can be activated in the situated use of the variable» (Eckert 2008: 453). Eckert argumenterer for at

betydningen av variabler ikke bør ses på som presise eller faste, men at de snarere inngår de i et felt av potensielle betydninger – et indeksikalsk felt. Det er snakk om språkets sosiale betydningspotensial. Et slikt meningspotensial finner vi uttrykk for i mine data:

(50) Ahmed: Je-jeg vil ikke kalle det kebabnorsk ## jeg vil kalle for eksempel ee {uforståelig} kan si [...] blanding for eksempel av [...] hvem jeg er egentlig # hva hva jeg gjør.

(51) Sara: Jeg er født og oppvokst i Norge # men # det er bare sånn at # vi er utlendinger og det er vi føler at det er vårt språk skjønner du?⁵² [...] liksom det føle- det føles som vår egen identitet da skjønner du?

Ahmeds utsagn om «det er egentlig hvem jeg er» minner oss om definisjonen av identitetsbegrepet, nemlig *den man er* (jf. Mæhlum 2008: 107). Samtidig tar han avstand fra termen «kebabnorsk». Tidligere i dette avsnittet har jeg tolket Saras sitat (jf. eksempel 45) som fullstendig konstruktivisme. Saras sitat ovenfor (eksempel 51), derimot, er vanskelig å beskrive ut ifra en konstruktivistisk identitetsoppfatning. Sitatet gir rom for en tolkning i retning av en essensialistisk identitetsoppfatning, hvor identitet blir sett på som en medfødt størrelse (jf. 2.1.2): «[...] men det er bare sånn at vi er utlendinger». Sara skiller også mellom «vi» og «de andre» flere ganger i intervjuet. På spørsmål om hvem det «vi»-et er, svarer hun «utlendinger», minoritetsgruppa, og vi-et har et språk, «vårt språk», «kebabnorsken», som hun selv kaller det: «Så vi ser det som # vårt språk # ikke nordmenn sitt språk». Hun gir også klart uttrykk for at denne språkformen «føles som vår egen identitet». Saras sitat illustrerer språkets indeksikalitet. Her ser vi tydelig hvordan språkets indeksikalitet knyttes til deres måte å snakke norsk på, til ei bestemt sosial gruppe: «utlendinger», og at multietnolektiske språktrekk koples indeksikalsk mot uttrykk for en (gruppe)identitet: «det føles som vår egen identitet».

6.9.6 Kjønnen språk?

I dette avsnittet diskuterer jeg forholdet mellom kjønnsidentitet og bruken av multietnolektiske språktrekk nærmere (jf. 6.1.1), og argumenterer for at bruken av (noen av) trekkene kan koples indeksikalsk opp mot uttrykk for maskulinitet.

⁵² Et annet interessant utsagn er når Sara sier: «[...] fordi jeg mener det der er vårt språk. Hvor var det du henta mæba mi fra liksom # det var jeg. Du sier dame, du sier jente, jeg sier mæbe liksom».

I intervjuene peker informantene på at en multietnolektisk talestil blir brukt av «gutter mest» (Hassan), mens Avin «føler» at «det er flest gutter, men [...] jeg har møtt både gutter og jenter». Akam, Karim og Ahmed sier at de bruker en multietnolektisk talestil «blant gutta». At multietnolektiske stiltrekk kan benyttes til å fremføre maskuline identiteter, blir også påpekt av andre forskere. Opsahl (2009) beskriver liknende tendenser i Oslo, og viser for eksempel at det er blant guttene hun finner flest språktrekk som kan assosieres med en multietnolektisk stil, og at «dette kan henge sammen med at vi har å gjøre med en maskulin stil» (ibid.: 146). Om fordelingen av XSV-strukturene i Upus-Oslo materialet skriver Opsahl (2009) at strukturene «kan forbindes med en forståelse av «tøffhet» som en prototypisk maskulin egenskap» (ibid.: 150). Hårstad (2010: 233) viser hvordan flere av hans informanter kopler multietnolekten til å spille tøff. Madsen (2008: 211) argumenterer for at bruken av «late modern urban youth style» i dansk sammenheng kan knyttes til uttrykk for en tøff maskulin stil, heller enn uttrykk for etnisk identitetsaspekt. Også Quist knytter – i noen av tilfellene – bruken av multietnolektiske språktrekk til maskulinitet (Quist 2000: 196). Østby (2005: 113) peker på samme tendens og skriver at orda som han har undersøkt, brukes mest av gutter for å markere sin maskulinitet (jf. også Opsahl et al. 2008). Også i mitt materiale har vi sett at lånord fra sentrale innvandrerspråk, som *avor*, *kæbe* og *mæbe*, og diskursmarkørene *mann* og *sverg*, blir, ikke overraskende, brukt mest av guttene og ikke av jentene i materialet. Dette er også med på å bekrefte den innledende tanken, nemlig at bruken av stilen henger tett sammen med uttrykk for maskulinitet. Samtidig utelukker det ikke de andre funksjonene som vi har vært gjennom i det foregående, nemlig det å markere en minoritetsidentitet; en ‘ikke-norsk’-identitet, og en gruppeidentitet.

En slik kopling mellom bruken av multietnolektiske språktrekk og maskulinitet kan bidra til å forklare den hyppige forekomsten av (*og*) *så*-konstruksjonene og manglende inversjon blant gutteinformantene i samtalematerialet. Under 6.1.1 har jeg pekt på forskjellen mellom gutte- og jenteinformanter i forbindelse med forekomsten av (*og*) *så*-konstruksjonene med manglende subjekt-verb-inversjon. Som nevnt, produseres de fleste tilfellene av (*og*) *så* og subjekt-verb-inversjon av de to jentene i samtalematerialet. Dette kan muligens knyttes til jentenes forkjærlighet for narrativer med (*og*) *så*-konstruksjoner med inversjon (jf. også Opsahl 2009: 136). (*Og*) *så*SV-konstruksjonene blant guttene i samtalematerialet kunne i utgangspunktet tolkes som innlærertrekk. Likevel viser intervjudataene at guttene behersker den konvensjonelle strukturen med (*og*) *så* og verbet på andre plass (jf. 6.3). Det kan tyde på at XSV-konstruksjonen med (*og*) *så* er en gruppemarkør blant guttene, som de benytter seg av i samtaler seg imellom for å fremføre maskuline identiteter, og ikke med meg under intervjusituasjonen. Ifølge Ganuza (2008: 146) kan *sen*SV-konstruksjonene i hennes materiale

oppfattes som en markør for ungdommenes identitet. Vi kan overføre Ganuzas tolkning til mitt materiale, men i mitt tilfelle kan (og) så-konstruksjonene med manglende inversjon blant guttene knyttes til maskuline identiteter.

Likevel vil jeg ikke, i likhet med andre forskere nevnt ovenfor, hevde at «tøffhet» er en av de *primære* funksjonene til talemålsstilen jeg dokumenterer i Fredrikstad, ettersom jeg ikke finner nok evidens for en slik tolkning i mitt materiale.⁵³ Det er kun de to jentene, Nadia og Avin, som bruker uttrykk som «midgetter» og «gangstere» i intervjuet (jf. fotnote 53). Hos guttene, derimot, finner vi ikke metaspråklige kommentarer som kan gi rom for en tolkning av at talemålsstilen er uttrykk for tøffhet, til forskjell fra funnene til Opsahl (2009: 150) i Oslo, Hårstad (2010: 233) i Trondheim, Ellingsen (2015: 95) i Bergen, eller Emanuelsson (2005: 71) i Uppsala (se også Bijvoet 2002: 62).

6.10 Supplerende analyse av intervjumaterialet

I den siste delen av analysekapitlet skal vi se på noen andre utsagn fra intervjuene, som henger tett sammen med det vi har vært gjennom i kapittel 6.

6.10.1 Hva annet tjener multietnolekten i Fredrikstad til?

Andre funksjoner enn for eksempel (gruppe)solidaritet og minoritets-identitet, som kommer frem i intervjuene, er at talemålsstilen blir brukt av ungdommene fordi de «er komfortable med det». Sara uttrykker dette slik: «J-jeg føler meg ikke komfortabel ((hvis jeg)) snakker vanlig norsk med venninna mi # så vi ja # hundre prosent bevisst». Karim kommer med liknende kommentarer: «Jeg tenker først at # det handler at man er mer komfortabel med # venner og det er jo det språket som man har vokst opp med da # at man liksom har brukt # at vi for eksempel er fra forskjellige land og kulturer og at vi alltid blander inn andre ## språk i det». Denne måten å snakke norsk på har blitt en vane ifølge informantene. Liknende funn er også gjort i flerspråklige miljøer i Bergen (jf. Ellingsen 2015: 87). Videre peker flere av ungdommene på at bruken av en multietnolektisk talestil er en bevisst prosess, og de klarer å veksle til «vanlig norsk» i klasserommet, eller med sjefen. Dette fikk jeg bekreftet – i større eller mindre grad – av min gamle norsklærer, som er kontaktlæreren til Akam og Karim, under

⁵³ Unntatt Nadia, som har et annet synspunkt. På spørsmålet «er det gutter eller jenter som bruker talestilen mest?» svarer hun: «Gutter og midgetter», som Avin beskriver som «kort og aggressiv». Avin bruker uttrykket «gangstere» i intervjuet (jf. sitat 43 under 6.9.3). Det er uklart om hun mener kun gutter her, eller også «gangsterjenter», et uttrykk som en av Upus-informantene benytter seg av for å beskrive jentene som bruker en multietnolektisk talestil (jf. Opsahl 2009: 151).

feltsamtalene med henne. Hun mente at talemålsstilen ikke brukes noe særlig av ungdommene i klasserommet. Dette kan fortelle noe om at «avvikene» jeg finner i materialet, brukes mer eller mindre bevisst av disse ungdommene.

6.10.2 Hvem bruker multietnolekt og hvem gjør ikke det?

10 av de 15 ungdommene som har vært med på intervju, karakteriserer seg selv som brukere av en multietnolektisk talestil. Interessant nok mener Nadia at hun ikke bruker denne språkformen «så mye», fordi «det er mange kebabnorske-ord» som hun ikke kan, selv om hun «er på en måte egentlig er litt sånn høylyd». Hun peker kun på ordet *wallah*, samt *xude* (jf. 6.6), og sier at hun og Avin bruker det ganske mye. Avin, på sin side, svarer: «Kan hende noen få ord kommer inn». På spørsmål om hva de kan si om setningsnivået (syntaktiske trekk), svarer Nadia «jeg vet ikke, vi snakker egentlig ganske rent [...] spesielt når vi snakker med andre som på en måte kan norsk», men også «spørs hvem vennene dine er da». Videre når jeg spør om de snakker slik med læreren, svarer Nadia bestemt «nei», og Avin «ikke kebabnorsk med læreren, nei nei». Men for «kødd» kan Nadia si «unnskyld meg, jeg har *en spørsmål*». Det er interessant at begge – mer eller mindre – hevder at de i liten grad er brukere av en multietnolektisk talestil, fordi de ikke kan så mange «kebabnorske ord», samtidig som Nadia nevner «en spørsmål», som kan tolkes i retning av genusavvik, for «kødd». Mer interessant blir det når vi sammenligner V2-bruddene i de to ulike samtalsituasjonene (jf. tabell 3). I samtalen har Nadia 30 tilgjengelige X-kontekster, og i intervjuet har hun 29 tilgjengelige X-kontekster. I samtalen med Avin bryter hun med V2-regelen 14 ganger, mens i intervjuet med meg lar hun være å invertere kun 3 ganger. V2-bruddene i intervjuene kan kanskje tolkes som en «vane» som kommer «automatisk», og som ungdommene er «komfortable» med, faktorer som de selv nevner. Nadias usikre og tvetydige svar («vi bruker ikke så mye», «spørs hvem vennene dine er da», og «det føles mye mer komfortabel») sier kanskje noe om deres ønske om å ikke definere seg som «gangsterne» (jf. 6.9.3).⁵⁴

I intervjuet med disse to jentene, særlig Nadia, skilles det mellom «vi» og «de andre», hvor vi-et noen ganger er ikke-brukere av multietnolekten, mens det andre ganger kommer eksplisitt frem at de plasserer seg i det sosiale landskapet med andre brukere av en multietnolektisk talestil. Deres nølende svar kan kanskje henge sammen med at denne måten å

⁵⁴ Men kanskje også om ungdommenes (som folk flest) manglende begrepsapparat for å beskrive grammatiske fenomener (jf. f.eks. Akselberg 2008: 142). I intervjuet sier hun «de bytter på grammatikk», men klarer ikke å si noe om *hva* som ligger i det. Noe liknende opplevde Upus-forskerne. Upus-ungdommene pekte ikke på syntaktiske trekk ved språkbruken i ungdomsmiljøer (Opsahl 2009: 38; Hårstad 2010: 227).

snakke norsk på ikke blir sett på som noe «passende» for jenter. Tidligere har jeg beskrevet at Avin unngår å bruke «kebabnorsk» med læreren, nettopp fordi hun ikke vil bli sett på som «de wannabe gangsterne», og Nadia sier seg enig med Avin her.

I samtalematerialet mellom de to jentene finner vi en god del eksempler på kodeveksling til kurdisk (jf. 6.8). Jeg vil hevde at det å uttrykke en kurdisk-norsk identitet står sterkt hos dem, og støtte for denne påstanden henter jeg fra både samtalematerialet og fra intervjuet med dem. Nadias utsagn fra intervjuet er med på å bekrefte denne tanken:

(52) Nadia: Jeg føler at det er fordi vi snakker, vi skiller så mye # eller vi har skilt veldig mye fra ## norsk og kurdisk når vi på en måte var mye yngre, for da fikk vi på en måte ikke lov til å snakke norsk hjemme, så var det ikke lov til å snakke kurdisk utafor, men når vi ble eldre, så begynte vi på en måte få litt mer lov. Så vi har begynt å snakke både norsk og kurdisk hjemme, som har gjort det til en vane og bare snakker norsk og kurdisk utafor ...

Faktorer som det å være «komfortabel», «det er morsomt» og «det har blitt en vane», som de selv nevner, står sentralt hos de to jentene når de begrunner sin bruk av en multietnolektisk talestil. Det er verdt å sammenligne Nadia og Avins kommentarer med Saras meninger (jf. eksempel 51) om multietnolektisk talestil. Sara, som er født og oppvokst i Norge med to utenlandskfødte foreldre, betegner denne måten å snakke norsk på som «vårt språk», og som uttrykk for (minoritets-)identitet, og sier at hun «holder på å dø innvendig» når hun må snakke «vanlig norsk» med venninna si på jobb. Også to majoritetsungdommer, Kari og Amanda, gir klart uttrykk for at de er brukere av talemålsstilen.

Videre i intervjuene sier ungdommene at en kan finne ungdommer fra majoritetsgruppa som bruker talemålsstilen, men at «det er veldig, veldig få» (Akam). Etersom jeg ikke har noen vennsamtaler med ungdommer fra majoritetsgruppa, men kun ett intervju med Kari og Amanda, som hevder at de er brukere av talemålsstilen, hadde det vært interessant å undersøke fenomenet også blant ungdommer med to norskfødte foreldre i Fredrikstad. De fire andre ungdommene med to norskfødte foreldre som ble intervjuet (jf. tabell 1), karakteriserer seg ikke som brukere av den multietnolektiske talemålsstilen, men bekrefter blant annet eksistensen av en slik talestil i Fredrikstad, og sier at de som benytter seg av en slik språkform, kun gjør det i

vennegjengen og ikke med voksne, som for eksempel læreren. Også Hana, med to utenlandskfødte foreldre (jf. tabell 1), kommer med liknende meta-kommentarer i intervjuet.⁵⁵

6.10.3 Hva karakteriserer multietnolekten ifølge informantene?

I intervjuet blir ungdommene spurt om «typiske trekk ved en multietnolektisk talestil». Kari og Amanda svarer likt, f.eks. sier Kari: «Jeg kan begynne å si egentlig før en setning, å si egentlig jeg liker det»,⁵⁶ men egentlig skal jo egentlig være på slutten». Dette er interessant når vi tar en titt på tabell 6a, der adverbet *egentlig* utløste XSV-strukturen hos alle informantene i samtalematerialet. Jeg finner kun ett tilfelle (av 17) av *egentlig*VS i samtalematerialet (jf. 6.1.1). Når jeg spør om de kan lage en setning med *egentlig* på «riktig» norsk, svarer Kari: «Jeg liker det bedre egentlig. Så tonefallet er også annerledes». Det er vanskelig å tolke om Karis utsagn er et forsøk på å beskrive V2-bruddet, eller å si noe om hva som er «feil» med å plassere *egentlig* i starten av en setning, som hun sier. Når det gjelder den hyppige forekomsten av *egentlig*SV i materialet mitt, kan en mulig tolkning, som påpekt tidligere, være at *egentlig*, i likhet med *bare*, tolkes som et fokuserende adverbial, og åpner for V2-brudd, selv om bruddene er ulike: *Sbare*V vs. *egentlig*SV (jf. 6.1.1).

De fleste ungdommene i intervjuet peker på ord og uttrykk fra et ikke-norsk språk og en «annerledes» uttale når de blir spurt om hva som kjennetegner deres talemålsstil (jf. også Quist 2000: 170). Saras utsagn «det går fort» kan knyttes til det blant annet Upus-forskerne har dokumentert i multietniske miljøer i Oslo (jf. Svendsen & Røyneland 2008). Karims uttalelse «man trykker mer på ordene» kan tolkes som en beskrivelse i retning av «stakkato», men det kan også henge sammen med det jeg har påpekt tidligere under 5.3, nemlig uttalen av trille-*r* (vibrant), et trekk som også trondheimsungdommene Hårstad (2010: 229) intervjuet, pekte på. Kari beskriver uttalen slik: «Tonefallet blir lagt både # uttale og alt blir på en måte blir egentlig lagt sånn norsk grammatisk feil. Det blir lagt trykk på feil ord også».

Nadia nevner annerledes grammatikk, men ikke overraskende klarer hun ikke å utdype hva som ligger i det. Også Akam sier: «feil grammatikk, men med vilje da [...] det er bevisst da [...] altså # de klarer å snakke [...] sånn perfekt norsk [...]». Men når jeg ber ham om å lage en setning som starter med adverbet *egentlig* (jf. tabell 6a) og *plutselig*, svarer han: «Egentlig så er det greit å snakke sånn», «plutselig så blei det slikt». Begge setningene har *så*-innskudd (jf.

⁵⁵ Hana sier følgende: «Det er oftest når de snakker med ee vennene sine eller folk på sin alder, da snakker de kebabnorsk, vil jeg si. Men ikke når de snakker med voksne. Da bytter de # nei da bytter de med engang».

⁵⁶ Karis XSV-tilfeller er ikke inkludert i antall tilgjengelige X-kontekster under tabell 6, ettersom jeg ikke har noen vennesamtaler med henne.

6.1.1). *EgentligSV*-strukturen, derimot, er hyppig i samtalene og kan knyttes til en inngruppestil.

6.10.4 «Jeg vil ikke kalle det kebabsorsk»

I et forsøk på å navngi denne måten å snakke norsk på, både i intervjuene og spørreskjemaene, nevner de fleste informantene termen «kebabsorsk», mens både Ahmed, Amanda og Kari tar avstand fra termen. Kari sier at: «Det blir vel kalt kebabsorsk. Jeg sier aldri det, [...] fordi det er litt voksent ord på det. Hos oss så er det bare [...] liksom ny måte å snakke på som vi ikke gidder å sette noe ord på, tror jeg». Ahmed sier at: «[...] jeg snakker ikke kebabsorsk, jeg vil ikke kalle det. [...] jeg vil kalle sp-det er mitt språk». Andre benevnelse som vi finner i materialet, er «utenlandsknorsk», «slang», og noen negative benevnelse som «noen kaller det for»: «jalla-språk», «ghetto-språk» og «svartskalle-språk». Det viser seg at den veletablerte termen «kebabsorsk» (jf. f.eks. Aasheim 1995; Ims 2013; Svendsen 2014) også er utbredt i multietniske miljøer i Fredrikstad. Hårstad (2010: 227–28) finner liknende benevnelse – unntatt «kebabsorsk» – blant trondheimungdommene han intervjuer. I motsetning til Hårstads (2010: 229) informanter, som viser negative holdninger til multietnolekten i Trondheim, eksempelvis gjennom hyppig bruk av betegnelser som «dårlig», «ukorrekt» og «feil», uttrykker stort sett ikke ungdommene i mitt materiale slike negative holdninger til den språklige atferden. En mulig forklaring på dette kan være at Fredrikstad er mer multietnisk enn Trondheim (jf. 1.1). Det er kun noen få svar fra spørreskjemaene som vitner om en negativ holdning til multietnolekten i Fredrikstad.⁵⁷ En undersøkelse av benevnelse på den språklige praksisen i multietniske miljøer i Fredrikstad kunne være et interessant forskningsfelt, nettopp fordi noen av ungdommene stiller seg kritisk til den etablerte termen «kebabsorsk», mens andre (både brukere og ikke-brukere) ikke har noe imot termen.

6.10.5 «Hvem sier bilær og båtær?»

I intervjuene blir 5 av de 7 hovedinformantene (jf. tabell 2), i tillegg til Hana (jf. tabell 1), også spurt om deres holdning til Fredrikstad-dialekten. Ungdommene hevder tydelig at de ikke bruker den tradisjonelle Fredrikstad-dialekten, «for det er stygg».⁵⁸ Så hvem sier bilær og båtær og tutær og bråkær» (Nadia). I sin masteroppgave om holdninger til Fredrikstad-dialekten

⁵⁷ På spørsmål om «Hvis du veksler, hvorfor tror du at de gjør det?», får jeg følgende svar av noen deltakere: «Fordi det blir nok sett på som dårlig oppførsel», «dårlig ordforråd», «Fordi den formen av norsk kan bli sett på som ufin og passer ikke i alle sammenhenger som skole».

⁵⁸ Dette sitatet fra Nadia er samtidig et eksempel på normavvikende genusmarkering (jf. tabell 4).

skriver Imrik (2011: 94) at flere av hans informanter er negative til *ær*-endelser. Også ungdommene i Mathisens (2016: 117) undersøkelse gir uttrykk for negative språkholdninger til Fredrikstad-dialekten. Karim sier at han ikke tror «det er noen ungdommer som bruker Fredrikstad-dialekta lenger». Også Amir hevder at Fredrikstad-dialekten kun brukes blant «eldre folk som har bodd her veldig lenge». Ifølge Karim forsvinner dialekten «sakte, men sikkert». Det er kanskje en av hovedgrunnene til at jeg ikke finner noen morfologiske trekk fra dialekten, rett og slett fordi den ikke brukes av ungdommene i mitt materiale. Dette kan henge sammen med at Fredrikstad-dialekten hører til de dialektene som kan sies å ha lavest prestisje i Norge (jf. f.eks. Vikør 1999: 39). Som nevnt finner jeg kun to leksikalske trekk, nemlig /hu:/⁵⁹ og *brått* i samtalematerialet. Mathisen (2016: 116) avslutter sin masteroppgave med å si at «bruken av den tradisjonelle Fredrikstad-dialekta er på vikende front». Språkbruken til informantene mine kan i stor grad sies å være i samsvar med deres eksplisitte holdninger og tidligere forskning om Fredrikstad-dialekten. Dette viser at det er parallelle holdninger til Fredrikstad-dialekten mellom informantene mine med minoritetsbakgrunn og majoritetsungdommer fra tidligere studier.

Den helhetlige analysen viser at forekomsten av både grammatiske og leksikalske/diskursive trekk og ungdommenes egne uttalelser kan støtte opp under tanken om at trekkene er knyttet til en inngruppestil, der solidaritetsaspektet står sentralt. I neste og siste kapittel oppsummerer jeg de viktigste funnene fra oppgaven og konkluderer.

⁵⁹ I intervjuet sier Hana (jf. tabell 1) at: «Når f- # for jeg har familie i Skien, og når jeg snakker med de på norsk, så får jeg ofte kommentarer på at jeg snakker veldig på en Fredrikstad-dialekt-måte, men det legger jeg ikke merke til selv. For eksempel at ## okey i Skien sier de hun (/hü:/) kommer nå, men jeg sier hun (/hu:/) kommer nå. Det blir fort # lagt merke til ha-jeg har fått masse kommentarer på det». *Ho* indekserer altså lokalitet.

7 Avslutning

Denne oppgaven har tatt for seg grammatiske og leksikalske/diskursive trekk blant noen ungdommer i multietniske miljøer i Fredrikstad, i tillegg til å beskrive hvilke funksjoner den dokumenterte talemålsstilen kan ha. Oppgaven har også beskrevet den lingvistiske og interaksjonelle distribusjonen av XSV-strukturene i materialet. I det følgende oppsummerer jeg oppgaven, men først vil jeg komme med noen forslag som kan være relevante for videre forskning. Noen av dem har jeg allerede nevnt underveis i oppgaven.

Oppgaven etterlater et behov for videre undersøkelser av genusmarkering i multietniske miljøer i Fredrikstad, for å se hvorvidt vi kan regne normavvikende genusmarkering som et karakteristisk trekk ved multietnolekten i Fredrikstad. Basert på den lave forekomsten av genusavvik og én av informantenes botid i Norge (jf. tabell 2), kunne jeg ikke konkludere så entydig på dette punktet. Vi har imidlertid sett at det er et samspill mellom dette trekket og syntaktiske trekk som brudd på V2-regelen.

Å forske på fonologiske/prosodiske forhold i de undersøkte miljøene, mer enn det som var mulig innenfor rammene av mitt prosjekt, kunne være et relevant forskningsfelt, blant annet for å sammenligne resultatene med tidligere beskrivelser av de unges tale. *Kj-/skj*-sammenfallet trekkes frem som et trekk som eskalerer i multietniske miljøer, en endring som først ble oppdaget i Bergen (jf. f.eks. Johannessen 1983: 12, 26), utenfor multietniske miljøer. Det kunne være interessant å se om denne endringen er i gang, eller hvor utbredt den er, også i multietniske miljøer i Fredrikstad.

Det ville også være interessant å forske videre på, gjerne med et større datamateriale, samspillet mellom (*og*) *så*-konstruksjonene med manglende inversjon og kjønnsaspektet. Slike studier kan støtte opp under påstanden om at konstruksjonen kan betraktes som en gruppemarkør blant guttene, og at multietnolektiske språktrekk blir anvendt for å fremheve maskuline identiteter.

En undersøkelse av navngivelse av den språklige praksisen i multietniske miljøer i Fredrikstad kunne være et interessant forskningsfelt, fordi noen av ungdommene stiller seg kritisk til termen «kebabnorsk», mens andre ikke har noe imot det eller har ikke et navn på fenomenet.

Min undersøkelse har vist at det er en forskjell på verditilskrivningen til en multietnolektisk talestil i mitt og Hårstads (2010: 229) materiale fra Trondheim (jf. 6.10.4). En holdningsundersøkelse av Fredrikstad-innbyggernes holdninger til multietnolekten kunne derfor være et relevant forskningsfelt.

Det er også behov for empirisk belegg blant ungdommer med to norskfødte foreldre, ettersom jeg av metodiske grunner ikke har klart å rekruttere majoritetsungdommer som ville være med på vennesamtaler. Det ble rapportert at – også av majoritetsungdommene som er brukere av multietnolekten – det også er noen majoritetsungdommer som bruker multietnolektisk talestil, «men det er veldig, veldig få».

Under feltsamtalene kom det frem at multietnolekten også er å finne i Sarpsborg. Det ville derfor være interessant å undersøke de språktrekkene jeg har undersøkt i «nabobyen», som også er en språklig og kulturelt heterogen by.

Innledningsvis stilte jeg fire spørsmål. I det følgende oppsummerer jeg de viktigste funnene.

For å besvare forskningsspørsmålet om hva som er karakteristisk for språkbruken blant ungdommer i multietniske miljøer i Fredrikstad, har det empiriske grunnlaget for denne oppgaven først og fremst vært samtalematerialet fra sju ungdommer med to utenlandskfødte foreldre som har bidratt med muntlig og spontan tale. Data fra intervjuene har også blitt trukket inn for å besvare dette spørsmålet. Jeg har funnet noen karakteristiske trekk både på (morfo-)syntaktisk og leksikalsk/diskursivt nivå. Det er særlig i forbindelse med det syntaktiske nivået jeg kan fastslå noen markante trekk. På det syntaktiske nivået har jeg funnet hyppige brudd på V2-regelen i deklarativsetninger innledet av ikke-subjekter, noe som resulterer i en XSV-struktur. I samtalematerialet har jeg talt 145 tilgjengelige X-kontekster, hvorav ungdommene bryter med V2-regelen i 95 av dem. Et av de viktigste argumentene for å regne dette trekket som karakteristisk ved ungdommenes tale, finner vi ved å trekke inn intervjudata, i og med at bruddene dukket opp sjeldnere når jeg var til stede. I intervjuene har jeg talt 75 tilgjengelige X-kontekster, og vi finner XSV-strukturen i 15 av dem. Dette har vist oss at bruddene er situasjonsbetinget. XSV-strukturen er vanligere når ungdommene samtaler med hverandre, samt når de er engasjert i et tema. Dette trekket er også blitt dokumentert i andre multietniske miljøer gjennom de siste 30 åra (jf. 3.1.1).

Jeg har funnet 12 tilfeller av normavvikende genusmarkering. Eksempler på maskuline bøyningstrekk som tradisjonelt oppfattes som nøytrere, viser seg både i foranstilte artikler, suffikser, possessiver og i kongruensbøyning ved for eksempel adjektiver og substantiver. Det er altså en tendens til overgeneralisering av maskulinum i multietniske miljøer i Fredrikstad, som også er funnet i tidligere beskrivelser av multietnolektisk talestil (jf. 3.1.1). Unntatt ved ett tilfelle vinner den maskuline formen over nøytrumsformen. Dette stemmer overens med tidligere studier som beskriver maskulinum som defaultkategori (jf. f.eks. Trosterud 2001). På spørsmål om hvorvidt vi kan betrakte avvikende genusmarkering som karakteristisk for

multietnolekten i Fredrikstad, var ikke bildet tydelig. Selv om jeg har regnet noen av forekomstene som innlærertrekk, har vi også sett at det er et samspill mellom dette trekket og syntaktiske trekk som brudd på V2-regelen. De kontekstuelle faktorene som påvirker forekomsten av dette trekket, som ungdommenes engasjementnivå og temaet for samtalen, har gjort det mulig å tillegge en meningsdimensjon til avvikene, og derfor også tolke dem som en identitetsmarkør blant ungdommene i multietniske miljøer i Fredrikstad.

På det leksikalske/diskursive nivået har jeg funnet en del lånord fra de sentrale minoritetsspråkene. De mest frekvente orda er *wallah*, *mæbe* og *jette*, som dukker opp kun i vennesamtalene, og ikke i intervjuene. Jeg har også funnet noen diskursmarkører som er utbredt blant ungdommene i materialet; ved siden av (*si*) *wallah* finner vi *mann*, *sverg* og *duvet*, og disse samforekommer med XSV-strukturen og genusavvik i noen av tilfellene. Når det gjelder funksjonene til ordet *wallah*, har vi sett at ordet fungerer som både spørrende, bekreftende og forsterkende. Hos de kurdiske jenteinformantene blir både *wallah* (*xude* og *baxwa*) og *si wallah* (*bije xude*) oversatt til kurdisk, med de samme funksjonene som er beskrevet i forbindelse med diskursmarkøren *wallah*. I tillegg til det har jeg funnet noen få leksikalske trekk som regnes som typisk for Fredrikstad-dialekten, som orda */hu/* og *brått*. Jeg har også funnet noen tilfeller av kurdiske ord som får norsk bøyning, og omvendt får norske ord kurdisk bøyning, samt engelske verb og substantiv som får norsk bøyning (jf. 6.7). Et eksempel på lånord som får norsk bøyningssuffiks, har vi funnet i ordet *mæba* fra berbersk.

På spørsmål om hvilke lingvistiske kontekster som eventuelt kan knyttes til V2-bruddene, viser analysen at det er et samspill mellom lingvistisk kontekst og manglende inversjon i de fleste tilfellene. Den største gruppa som utløste bruddene, bestod av topikaliserede adverb (inkl. tids- og stedsadverb) (jf. tabell 6). Blant disse forekom *egentlig* hyppig. Adverbet *da* stod derimot i en særstilling og favoriserte inversjon (XVS) i de fleste tilfellene (jf. tabell 6a). Når det gjelder adverbene og (manglende) inversjon, er altså ikke bildet entydig. Den hyppige forekomsten av *egentlig* og manglende inversjon, har jeg forsøkt å forklare ved å tolke det som et fokuserende adverbial. Dette gjør at subjektet knyttes tett sammen med *egentlig*, som resulterer i at subjektet blir stående sammen med adverbet og slik hindrer det inversjon. Når det gjelder den hyppige forekomsten av adverbet *da* og inversjon, har vi sett at *da* har like pragmatiske egenskaper som *så*, hvor begge fungerer som konnektiver, og karakteriseres som korte X-ledd. Enstavelses-rytmen kunne altså være en mulig forklaring på *da*VS-konstruksjonene. Gruppe II bestod av topikaliserede leddsetninger, og gruppe III av preposisjonsfraser. Gruppe IV bestod av (konj.) + *så*, som ga flere tilfeller av XVS enn XSV (jf. tabell 6), og dette har jeg knyttet til både sjanger, kjønn og stil. Her, i likhet med Opsahl

(2009: 136), konkluderte jeg med at (*og*) *så*-konstruksjonene favoriserer inversjon snarere enn å hindre det. Hvis vi holder gruppe I utenfor, tyder dataene på at X-leddets lengde har noe si for hvorvidt XVS-strukturene skal dukke opp. Mønsteret er at jo kortere X-leddet er, desto oftere dukker XVS-strukturen opp. Dataene viser altså at tyngre ledd har en tendens til å hindre inversjon, noe som også var synlig ved adverbet *egentlig* i gruppe I. Dette stemmer overens med tidligere antagelser om at lange, foranstilte ledd har en tendens til å favorisere manglende inversjon (jf. f.eks. Hagen 1992). Vi har også sett en tydelig sammenheng mellom *så*-innskudd og inversjon, særlig ved topikaliserede leddsetninger, i dataene mine (jf. også Ganuza 2008: 100–101; Opsahl 2009: 140). Innskutt *så* har en tendens til å fremme inversjon i alle tilfellene det brukes.

Ikke bare den lingvistiske, men også den interaksjonelle konteksten påvirker forekomsten av trekkene (forskningsspørsmål 3, (jf. 1.2)). Dataene viste at ungdommene bryter mye sjeldnere med V2-regelen i intervjuet med meg (jf. tabell 3). Det topikaliserede leddet (X-leddet) er av samme type som det jeg har beskrevet i vennesamtalene, mens tallene for inversjon er betydelig høyere i intervjuene enn i vennesamtalene. Det er altså tydelig at situasjonskonteksten påvirker ungdommenes valg av syntaktisk struktur. Vi har også sett at både aktivitetstyper og samtaleemner påvirker forekomsten av både XSV-strukturene og genusavvikene (jf. 6.4). Trekkene forekommer hyppigere når ungdommene er engasjert i et tema og i sammenhenger der forholdet mellom «vi» og «de andre» belyses.

For å besvare *hvorfor*-spørsmålet, altså hvilke funksjoner talemålsstilen har, har jeg i utgangspunktet benyttet meg av intervjudata, men også supplert det med samtalematerialet for å styrke konklusjonene. Som all annen språklig praksis, oppfyller multietnolektisk talestil flere funksjoner på én gang, og de funksjonelle aspektene har flere likhetstrekk med funn fra andre multietniske miljøer. Jeg har forsøkt å besvare forskningsspørsmål 4 blant annet i lys av akkommodasjonsteorien (jf. Giles & Smith 1979). Vi har sett at både utbredelsen og bruken av multietnolektisk talestil kan forklares som følge av ulike former for akkommodasjonsprosesser. Både fordelingen av XSV-strukturene, kontekstuelle faktorer som samtaleemne og samtalepartner, og ungdommenes egne uttalelser i intervjuene støtter opp under forståelsen av at det er ulike akkommodasjonsprosesser som ligger til grunn for forekomsten av XSV-strukturen. Dette støtter samtidig ideen om at vi står overfor syntaktisk akkommodasjon (jf. også Ganuza 2008). Ulike akkommodasjonsprosesser gjelder også, som påpekt, normavvikende genusmarkering.

Videre har jeg, i likhet med andre forskere (jf. f.eks. Kotsinas 1988; Ganuza 2008; Opsahl 2009), knyttet akkommodasjonen til solidaritetsaspektet. Jeg har vist tilfeller hvor XSV-

strukturene, samt noen av genusavvikene, kan knyttes til å vise solidaritet med andre brukere, ettersom trekkene dukket opp i kontekster der forholdet mellom «vi» og «de andre» ble belyst. I det sistnevnte tilfellet blir multietnolektiske språktrekk brukt tilsynelatende bevisst av ungdommene for å uttrykke gruppetilhørighet, og slik viser de solidaritet med «dem de älskar och respekterar» (jf. Kotsinas 1994: 157). Jeg har også argumentert for at det å vise solidaritet med foreldregenerasjonen kan være en viktig motivasjon for bruken av multietnolektiske trekk. Solidaritetsaspektet kan samtidig knyttes til å skape divergens i forhold til «de andre», forstått som majoritetsungdommer. Solidaritetsaspektet henger også tett sammen med en forståelse av at multietnolektisk talestil er knyttet til en inngruppestil. Både XSV-strukturene i de to ulike samtalsituasjonene, ungdommenes egne uttalelser fra intervjuene, samt dataene fra spørreskjemaene, var med på å bekrefte denne tolkningen. Dette henger også sammen med at variasjonen mellom de to ulike samtalsituasjonene er meningsbærende. I denne sammenhengen har jeg kunnet tolke multietnolektiske språktrekk som uttrykk for en (gruppe)identitet.

Jeg har også anvendt Eckerts (2008) «the indexical field», språkets indeksikalitet, for å forstå den språklige variasjonen i materialet bedre. Både XSV strukturene, diskursmarkørene – først og fremst *wallah* – og morfologiske trekk, som både -en-endelsene og den ubestemte artikkelen *en*, har en meningsdimensjon, som ungdommene bruker for å uttrykke sin identitet og markere gruppetilhørighet. Jeg har altså koplet multietnolektiske språktrekk indeksikalsk mot minoritetsstatus, og har tildelt dem rollen som identitetsmarkør. I tillegg bruker ungdommene noen få trekk fra den lokale dialekten, som /hu/ og *brått* (i betydningen av 'kanskje'), som et uttrykk for en geografisk tilhørighet. Ungdommenes uttalelser viste også at lokalitet også er en del av det indeksikalske feltet som disse trekkene inngår i. Vi har også sett at bruken av (noen av) trekkene kan koples indeksikalsk opp mot uttrykk for maskulinitet. Dette gjaldt (og) *såSV*-konstruksjonene og bruken av diskursmarkørene *sverg* og *mann*, som jeg har tolket som en gruppemarkør blant guttene i samtalematerialet.

Bruken av multietnolektisk talestil kan i sin helhet forklares og forstås som identitetshandlinger (jf. Le Page & Tabouret-Keller 1985). Gjennom identitetshandlinger ønsker ungdommene å uttrykke minoritetsstatus og gruppetilhørighet, og identitetshandlinger knyttet til et ønske om å markere lokal tilhørighet til Fredrikstads multietniske områder. Basert på disse funnene i sin helhet, er det etter mitt syn mulig å konkludere med at multietnolektisk talestil har rollen som identitetsmarkør også blant ungdommer i multietniske miljøer i Fredrikstad, som sier «vi er utlendinger» og «det er vårt språk». Paradokset er imidlertid at disse setningene blir sagt på *norsk*.

Litteraturliste

- Akselberg, G. 2008: «Kor pent bergensk snakkar du?». I *Målbryting* 9, s. 149–166.
- Akselberg, G. 2008: Talevariasjon, register og medvit. I Mæhlum, B., G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm, s. 127–147.
- Akselberg, G. & B. Mæhlum 2008: Sosiolingvistisk metode. I Mæhlum, B., G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm, s. 73–87.
- Auer, P. & I. Dirim 2003: Socio-cultural orientation, urban youth styles and the spontaneous acquisition of Turkish by non-Turkish adolescents in Germany. I Andoutsopoulos, J. K. & A. Georgakopoulou (red.) *Discourse constructions of youth identities*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, s. 223–246.
- Benýšková, H. 2007: «Kebab-norsk». *Språkfænomener i dagens flerkulturelle ungdomsmiljø i Norge*. Masteroppgave. Praha: Karlsuniversitetet i Praha.
- Bijvoet, E. 2002: «Om nån börjar kaxa, jag börjar snacka fittjasvenska». Multietnisk ungdomsspråk – uppfattningar och attityder. *KRUT* 106, Stockholm: Föreningen kritisk utbildningstidskrift, s. 56–71.
- Bjorvatn, D. K. 2015: *Slang i norsk. Forskningskampanjen 2014*. Masteroppgave. Oslo: Universitet i Oslo.
- Bodén, P. 2010: Pronunciation in Swedish Multiethnolect. I Quist, P. & B.A. Svendsen (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, s. 65–78.
- Bowern, C. 2015: *Linguistic Fieldwork: A practical guide* (2. utg.). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Buchstaller, I. & G. Khattab. 2013: Population samples. I Podesva, R. J. & D. Sharma (red.) *Research methods in linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 74–95.
- Cheshire, J. 2005: Syntactic variation and spoken language. I Cornips, L. & K. P. Corrigan (red.) *Syntax and Variation. Reconciling the Biological and the Social*. Amsterdam: John Benjamins, s. 81–106.
- Clyne, M. 2000: Lingua franca and ethnolects in Europe and beyond. I *Sociolinguistica* 14, s. 83–89.
- Conzett, P., Å. M. Johansen & H. Sollid 2011: Genus og substantivbøying i nordnorske språkkontaktområder. I *Nordand Nordisk Tidsskrift for andrespråksforskning* 6 (1), s.

7–43.

- Corbett, G. G. 1991: *Gender*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Creswell, J. W. & V. L. Plano-Clark 2006: *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. London: SAGE Publications.
- Dorleijn, M. 1996: *The decay of ergativity in Kurmanji. Language internal or contact inducted?* Tilburg: Tilburg University Press.
- Drange, E.-M. 2002: Fremmedspråklige slangord i norsk ungdomsspråk. I Drange, E.-M., U.-B. Kotsinas & A.-B. Stenström (red.) *Jallaspråk, slanguage og annet ungdomsspråk i Norden*. Kristiansand: Høyskoleforlaget, s. 9–18.
- Eckert, P. 2008: Variation and the indexical field. I *Journal of Sociolinguistics* 12 (4), s. 453–476.
- Eckert, P. 2012: Three waves of variation study: the emergence of meaning in the study of sociolinguistic variation. I *Annual Review of Anthropology* 41 (1), 87–100.
- Eckert, P. 2013: Ethics in linguistic research. I Podesva, R. J. & D. Sharma (red.) *Research methods in linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 11–26.
- Eckert, P. 2015c: «Third Wave Variation Studies». *Penny Eckert's Web Page*. Hentet 10.12.2021 fra: <https://web.stanford.edu/~eckert/thirdwave.html>.
- Eide, K. M. 2011: Norwegian (non-V2) declaratives, resumptive elements, and the Wackernagel position. I *Nordic Journal of Linguistics*, 34 (2), s. 179–213.
- Ellingsen, E. M. 2015: «Det er vår måte å kommunisere på». *En studie av språkbruk blant ungdom i flerspråklige miljø i Bergen*. Masteroppgave. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Emanuelsson, B. 2005: *Gatus – ett multietniskt ungdomsspråk i Uppsala*. FUMS rapport nr 214. Uppsala: Uppsala universitet.
- Enger, H.-O. 1996: Hvor mange genus har norsk? I *Norsklæreren* nr. 5, s. 36–43.
- Enger, H.-O. 2004: Tre endringer i det skandinaviske genussystemet i lys av grammatikaliseringsteori. I *Arkiv för nordisk filologi* 119, s. 125–145.
- Enger, H.-O. 2013: Andrespråksforskningens relevans for språkvitenskapelig teori. I *NOA. Norsk som andrespråk* 29 (1), s. 5–27.
- Enger, H.-O. & P. Conzett 2016: Morfologi. I Sandøy, H. & A. Nesse (red.) *Norsk språkhistorie I: Mønster*. Oslo: Novus, s. 215–315.
- Fangen, K. 2004: *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Freywald, U., C. Leonie, G. Natalia, N. Ingvild & O. Toril 2015: Beyond verb second – a matter of novel information-structural effects? Evidence from Norwegian, Swedish, German and Dutch. I Nortier, J. M. & B. A. Svendsen (red.) *Language, Youth and*

- Identity in the 21st Century. Linguistic Practices across Urban Spaces*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 73–92.
- Faarlund, J. T, S. Lie & K. I. Vannebo 1997: *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ganuza, N. 2008: *Syntactic Variation in the Swedish of Adolescents in Multilingual Urban Settings*. Doktoravhandling. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Ganuza, N. 2010: Subject-Verb Order Variation in the Swedish of Young People in Multilingual Urban Areas. I Quist, P. & B. A. Svendsen (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, s. 31–48.
- Giles, H. & P. Smith 1979: Accommodation Theory. Optimal levels of convergence. I Giles, H. & St Clair (red.) *Language and Social Psychology*. Oxford: Blackwell, s. 45–65.
- Hagen, J. E. 1992: Feilinvetering, overinvetering og underinvetering. I *NOA. Norsk som andrespråk* 15, s. 27–38.
- Hansan, G. F. & N. Pharao 2010: Prosody in the Copenhagen Multiethnolect. I Quist, P. & B. A. Svendsen (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, s. 79–95.
- Hilditch, G. & F. Aarsæther 2008: Andrespråkeleven og målspråket. I Nergård, M. E. & I. Tonne (red.) *Språkdidaktikk for norsklærere – mangfold av språk og tekster i undervisningen*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 43–65.
- Hårstad, S. 2010: *Unge språkbrukere i gammel by. En sosiolingvistisk studie av ungdoms talemål i Trondheim*. Doktoravhandling. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Hårstad, S., T. Lohndal & B. Mæhlum 2017: *Innganger til språkvitenskap. Teori, metode og faghistorie*. Oslo: Cappelen Damm.
- Hårstad, S., B. Mæhlum & R. v. Ommeren 2021: *Blikk for språk. Sosiokulturelle perspektiver på norsk språkvirkelighet*. Oslo: Cappelen Damm.
- IMDI: Hentet 08.05.2022 fra [https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/N3004/befolkning/befolkning_hovedgruppe/enkeltaar/@\\$u=personer;\\$y=2021;\\$scmp=N3063;innvkat5=innvandrere%2Cbef_u_innv_og_norskf%2Cnorskfodte_m_innvf;kjonn=alle](https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/N3004/befolkning/befolkning_hovedgruppe/enkeltaar/@$u=personer;$y=2021;$scmp=N3063;innvkat5=innvandrere%2Cbef_u_innv_og_norskf%2Cnorskfodte_m_innvf;kjonn=alle)
- Imrik, V. 2011: «Jæ bruker 'n når jæ trenger 'n». *Fredrikstad-dialekt blant noen utvalgte ungdommer i Plankebyen*. Masteroppgave. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Ims, I. I. 2013: Språklig registerdanning og verditilskrivning: Betegnelser på nye måter å snakke norsk på i Oslo. I *NOA. Norsk som andrespråk*, 29 (2), s. 37–71.

- Ims, I. I. 2019: A-ender og lokal indeks blant ungdommer i flerspråklige miljøer i Oslo. I *Maal og Minne 2*, s. 19–67.
- Jaspers, J. 2008: Problematizing ethnolects: Naming linguistic practices in an Antwerp secondary school. I *The International Journal of Bilingualism* 12 (1&2), s. 85–103.
- Johannessen, S. H. 1983: Om «skjendisar» og «chipsreiarar». Bruken av skje-lyd og kje-lyd i bergensmålet. I *Talemål i Bergen* 1, s. 5–28.
- Khemiri, J. H. 2003: *Ett öga rött*. Stockholm: Norstedt.
- Kotsinas, U.-B. 1988: Rinkebysvenskan – en dialekt? I Linell, P., V. Adelswärd, T. Nilsson & P. A. Pettersson (red.) *Svenskans beskrivning 16. Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning*. Linköping: Universitetet i Linköping, Tema kommunikation, s. 264–278.
- Kotsinas, U. B. 1994: *Ungdomsspråk. Ord och stil*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Kulbrandstad, L. A. 2004: «Kebabnorsk», «perkerdansk» og «gebrokken» – ord om innvandreres måte å snakke majoritetsspråket på. I Sandøy, H., E. Brunstad, J. E. Hagen & K. Tenfjord (red.) *Den fleirspråklege utfordringa*. Oslo: Novus, s. 114–135.
- Källström, R. 2010: Literary Use of Multiethnic Youth Language: Noninversion in Swedish Fiction. I Quist, P. & B. A. Svendsen (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, s. 142–155.
- Labov, W. 1972: *Sociolinguistic Patterns*. Oxford: Blackwell.
- Lanza, E. 2008: Selecting Individuals, Groups, and Sites. I Wei, L. & M. G. Moyer (red.) *Research Methods in Bilingualism and Multilingualism*, s. 73–87.
- Lavon, E. 2013: Ethnography and recording interaction. I Podesva, R. J. & D. Sharma (red.) *Research methods in linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 195–215.
- Le Page, R. & A. Tabouret-Keller 1985: *Acts of identity. Creole-based approaches to language and ethnicity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lund, C. 2006: «Vi sier ikke Freksta, vi sier Freiksta»: en variasjons- og endringsstudie av bymålet i Fredrikstad. Masteroppgave. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Loodtz, A-K. 2019: Ka betyr det for nokke? I *Bergen kommune*. [Oppdatert 29.12.202] Hentet 17.04.2022 fra <https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/fakta-om-bergen/kuriosa/ka-betyr-det-for-nokke>.
- Lundeby, E. 1995: *Østfoldsmål*. Gressvik: Østfold Mållag.
- Lødrup, H. 2011: Hvor mange genus er det i Oslo-dialekten? I *Maal og Minne 2*, s. 120–136.
- Madsen, L. M. 2008: *Fighters and Outsiders. Linguistic practices, social identities, and*

- social relationships among urban youth in a martial arts club*. Doktoravhandling. Københavns universitet.
- Mathisen, M. 2016: *En sosiolingvistisk undersøkelse av språktrekk og språkholdninger blant ungdom i Fredrikstad*. Masteroppgave. Høgskolen i Sørøst-Norge.
- Meklenborg, C. 2020: Adverbial resumptive particles and Verb Second. I Woods, R. & S. Wolfe (red.) *Rethinking Verb Second*. Oxford: Oxford University Press, s. 90–125.
- Mæhlum, B. 2008: Språk og identitet. I Mæhlum, B., G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm, s. 105–126.
- Møller, J. S. 2010: Polylingualism in the Steak House: Exploring Linguistic Practices in Late Modern Copenhagen. I Quist, P. & B. A. Svendsen (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, s. 127–141.
- Nergård, M. E. 2008: Språket som et speil for Halims utvikling. En gjennomgang av romanen *Ett öga rött* av Jonas Hassen Khemiri. I Nergård, M. E. & I. Tonne (red.) *Språkdidaktikk for norsklærere – mangfold av språk og tekster i undervisningen*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 95–109.
- Nesse, A. 2002: *Språkkontakt mellom norsk og tysk i hansatidens Bergen*. Oslo: Novus.
- Norberg, B. 2007: Vad er sociolingvistik? I Sundgren, E. (red.) *Sociolingvistik*. Stockholm: Liber, s. 11–33.
- Nordenstam, K. & I. Wallin 2002: *Osynliga flickor – synliga pojkar. Om ungdomar med svenska som andraspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Norsk Ordbok 2014: Mann. Hentet 17.04.2022 fra [http://no2014.uib.no/perl/ordbok/no2014.cgi?soek=mann#ariadne=\[\[121138|0,|mann|](http://no2014.uib.no/perl/ordbok/no2014.cgi?soek=mann#ariadne=[[121138|0,|mann|)
- Nortier, J. 2001: «Fawaka, what's up?» Language use among adolescents in Dutch monoethnic and ethnically mixed groups. I Hvenekilde, A. & J. Nortier (red.) *Meeting at the crossroads. Studies of multilingualism and multiculturalism in Oslo and Utrecht*. Oslo: Novus forlag, s. 61–72.
- Opsahl, T. 2001: Man må liksom være der for å forstå det. Om kjønnsrelaterte forskjeller i barns måte å fortelle på, med hovedfokus på jentefortellinger. I *Norskraft* 103, s. 63–78.
- Opsahl, T. 2009: «Egentlig alle kan bidra!» – en samling sosiolingvistiske studier av strukturelle trekk ved norsk i multietniske ungdomsmiljøer i Oslo. Doktoravhandling. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Opsahl, T. & J. Svennevig 2007: «Må ha det. Bare må ha det». Bare som pragmatisk partikkel

- i samtale. I *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 25 (1), s. 29–55.
- Opsahl, T., U. Røyneland & B. A. Svendsen 2008: Syns du jallanorsk er lættis, eller? – om taggen [lang=X] i NoTa-Oslo-korpuset. I Johannessen, J. B. & K. Hagen (red.) *Språk i Oslo. Ny forskning omkring talespråk*. Oslo: Novus, s. 29–41.
- Opsahl, T. & U. Røyneland 2009: Oslounddom – født på solsiden eller i skyggen av standardtalemålet? I *Norsk lingvistisk tidsskrift* 27 (1), s. 95–119.
- Opsahl, T. & I. Nistov 2010: On some structural aspect of Norwegian spoken among adolescents in multilingual setting in Oslo. I Quist, P. & B.A. Svendsen (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, s. 49–64.
- Opsahl, T. & F. Aarsæther 2015: Interaksjonelle tilnæringer i andrespråksforskninga. I *NOA. Norsk som andrespråk*, 30 (1&2), s. 121–150.
- Quist, P. 2000: Ny københavnsk ‘multiethnolect’. Om sprogbrug blandt unge i sprogligt og kulturelt heterogene miljøer. I *Dansk talesprog*. Bind 1. Institut for Dansk Dialektforskning. København: C. A. Reitzels Forlag, s. 143–212.
- Quist, P. 2005: *Stilistiske Praksisser i Storbyens Heterogene Skole. En etnografisk og sociolingvistisk undersøgelse af sproglig variation*. Doktoravhandling. Københavns universitet: Nordisk Forskiningsinstitut, afd. for dialektforskning.
- Quist, P. 2008: Sociolinguistic approaches to multiethnolect: Language variety and stylistic practice. I *The International Journal of Bilingualism*, 12 (1&2), s. 43–61.
- Quist, P. & M. Meagaard 2005: Etnografi, praksis og sproglig variation. om etnografisk metode i udforskningen af sproglig variation som social praksis. I *NyS. Nydanske Sprogstudier, Metode* 33, s. 42–73.
- Quist, P. & B. A. Svendsen 2015: MultiNord 2007–2015: Et nettverk for forskning om språk i heterogene byrom – empiriske og teoretiske hovedlinjer. I *NOA. Norsk som andrespråk* 30 (1&2), s. 151–194.
- Rampton, B. 1995: *Crossing. Language and ethnicity among adolescents*. London: Longman.
- Ryen, A. 2002: *Det kvalitative intervjuet*. Bergen: Fagbokforlaget
- Røyneland, U. 2005: *Dialektnivellering, ungdom og identitet. Ein komparativ studie av språkleg variasjon og endring i to tilgrensande dialektområde, Røros og Tynset*. Doktoravhandling. Universitetet i Oslo: Unipub.
- Røynesdal, H. H. 2007: *Diversitet og aksept. Språkpraksis og språkhaldningar blant sju ungdomar på Holmlia*. Masteroppgave. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Schilling, N. 2013: Surveys and interviews. I Podesva R. J. & D. Sharma (red.) *Research*

- methods in linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 96–115.
- Shakar, Z. 2017: *Tante Ulrikkes vei*. Oslo: Gyldendal.
- Skaranger, M. N. 2015: *Alle utlendinger har lukka gardiner*. Oslo: Oktober.
- Sollid, H. 2002: Om observatørens paradoks. I *Målbryting* 6, s. 175–190. Bergen: Norsk sosiolingvistisk nettverk.
- Sollid, H. 2003: *Dialektsyntaks i Nordreisa: Språkdannelse og stabilisering i møtet mellom kvensk og norsk*. Doktoravhandling. Tromsø: Universitet i Tromsø.
- SSB: *Fredrikstad (Viken)*. Hentet 25.03.2022 fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/fredrikstad>
- Strandheim, K. 2018: «Viss de e andre fålk som ikke sjønne sæ like my på de, så kainn vi snakk meir sånn tradisjonell trøndersk» – En sosiolingvistisk studie av registervariasjon hos ungdom fra flerkulturelle miljøer i Trondheim. Masteroppgave. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Strømshaug, K. 1995: *Mål i Østfold*. Oslo: Novus forlag.
- Svendsen, B. A. 2004: *Så lenge vi forstår hverandre: språkvalg, flerspråklige ferdigheter og språklig sosialisering hos norsk-filippinske barn i Oslo*. Doktoravhandling. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Svendsen, B. A. 2009: Flerspråklighet i teori og praksis. I Hvistendahl, R. (red.) *Flerspråklighet i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 31–60.
- Svendsen, B. A. 2014: Kebabnorskdebatten. En språkideologisk forhandling om sosial identitet. I *Tidsskrift for ungdomsforskning* 14 (1), s. 33–62.
- Svendsen, B. A. 2018: Sosiokulturell andrespåkslingvistikk. I Gujord, A-K. H. & G. T. Randen (red.) *Norsk som andrespråk. Perspektiver på læring og utvikling*. Oslo: Cappelen Damm, s. 76–106.
- Svendsen, B. A. 2021: *Flerspråklighet – til begeistring og besvær*. Oslo: Gyldendal.
- Svendsen, B. A. & U. Røynealand 2008: Multiethnolectal facts and functions in Oslo, Norway. I *The International Journal of Bilingualism* 12 (1 & 2), s. 63–83.
- Svendsen, B. A., E. Ryen & K. V. Lexander 2015: *Ta tampen på språket! – Rapport fra forskningskampanjen 2014*. Norges forskningsråd.
- Svennevig, J. 2009: *Språklig samhandling: Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm.
- Svensson, G. 2009: *Diskurspartiklar hos ungdomar i mångspråklige miljøer i Malmö*. Doktoravhandling. Lund: Lunds Universitet.
- Thorsnæs, G. 2021: Nedre Glomma. I *Store norske leksikon*. [Oppdatert 29.12.2021] Hentet

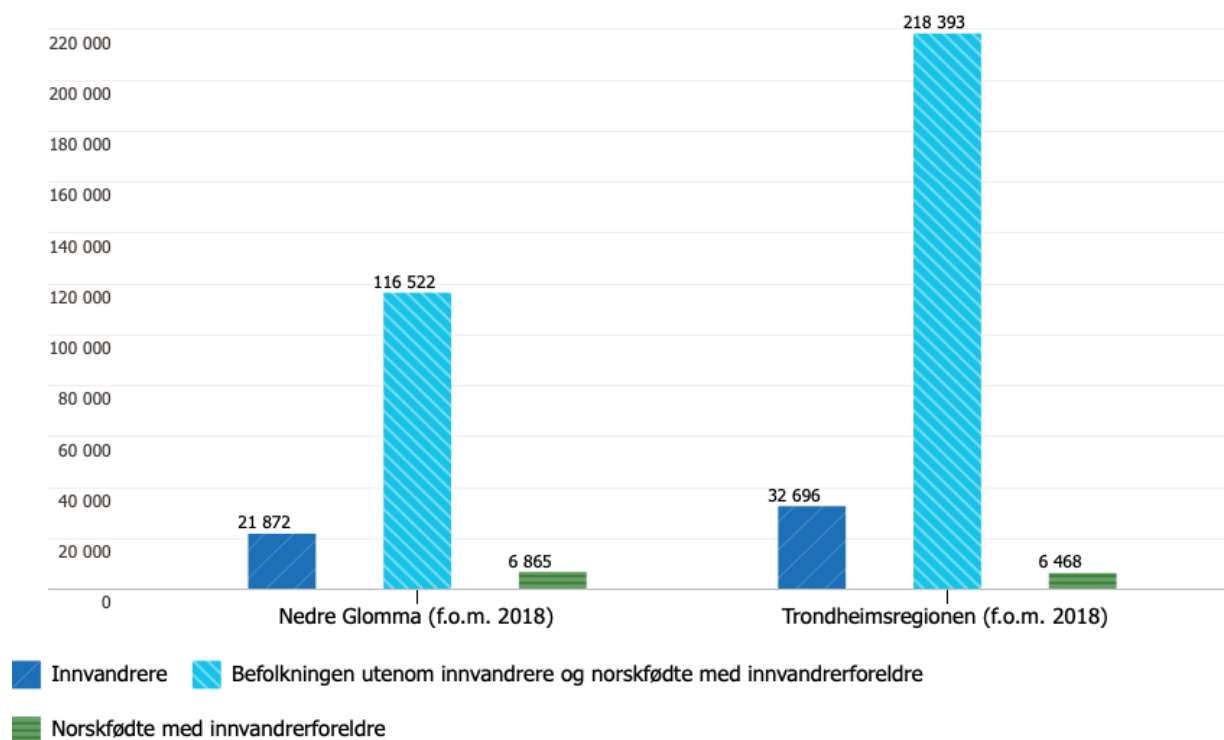
- 02.04.2022 fra [https://snl.no/Nedre Glomma](https://snl.no/Nedre_Glomma).
- Thorsnæs, G. 2022: Fredrikstad. I *Store norske leksikon*. [Oppdatert 18.03.2022] Hentet 29.03.2022 fra <https://snl.no/Fredrikstad>.
- Thurén, T. 2009: *Vitenskapsteori for nybegynnere* (9. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Trosterud, T. 2001: Genustilordning i norsk er regelstyrt. I *Norsk lingvistisk tidsskrift* 19, s. 29–57.
- UPUS-Oslo 2020: [Oppdatert 26.01.2021] Hentet 08.09.2021 fra <https://www.hf.uio.no/iln/forskning/prosjekter/upus/>.
- Venås, K. 1991: *Mål og miljø* (3. utg.). Oslo: Novus.
- Vikør, L. S. 1999: Austlandsmål i endring. I Kleiva, T., I. Donali, T. Nessel & H. Øygarden (red.) *Austlandsmål i endring: dialektar, nynorsk og språkhaldningar på indre Austlandet*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Wadel, C. 2014: *Feltarbeid i egen kultur*. Revidert utgave av Wadel, C. C. & O. L. Fuglestad. Oslo: Cappelen Damm.
- Yahya, H. 2013: *Yahya Hassan*. København: Gyldendal.
- Østby, A. E. 2005: *Kebabnorsk ordbok*. Oslo: Gyldendal.
- Østbø, C. B. 2017: Topic doubling. I *NALS. Nordic Atlas of Language Structures Journal* 1 (1), s. 423–434.
- Aarsæther, F. 2010: The Use of Multiethnic Youth Language in Oslo. I Quist, P. & B. A. Svendsen (red.) *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, s. 111–126.
- Aasheim, S. C. 1995: «Kebab-norsk». *Framandspråkleg påverknad på ungdomsspråket i Oslo*. Hovedoppgave. Universitetet i Oslo.

Vedlegg 1: Antall personer fordelt etter bakgrunn i 2021 i Nedre Glomma og Trondheimsregionen

Figuren viser antall personer fordelt etter bakgrunn i 2021 i Nedre Glomma (f.o.m. 2018) og Trondheimsregionen (f.o.m. 2018).

Kilde: SSB, sist målt: 01.01.2021

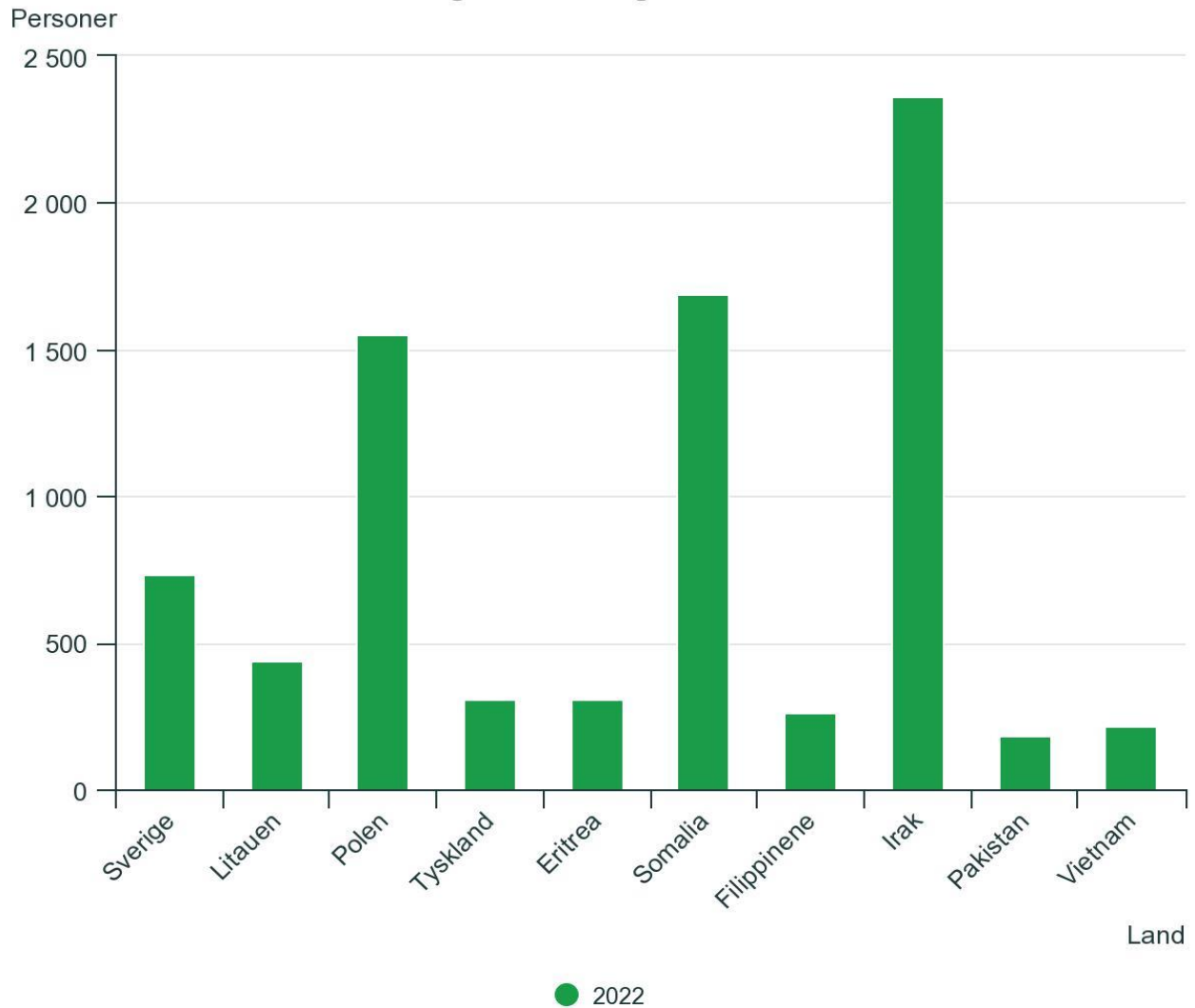
Sammensetning av befolkning

Figuren viser antall personer fordelt etter bakgrunn i 2021 i Nedre Glomma (f.o.m. 2018) og Trondheimsregionen (f.o.m. 2018).
Kilde: SSB, sist målt: 01.01.2021

Vedlegg 2: Personer med innvandrerbakgrunn i Fredrikstad.

Personer med innvandrerbakgrunn. Utvalgte land.

Kilde:

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 3: Transkripsjonsveiledning

Forklaring av tegn:

kort pause

lang pause

Kommentarer som skjer i samtalene skrives i < >. For eksempel: <latter>

{ } Kommentarer blir markert med krøllparenteser. For eksempel {uforståelig}

((det man tror informanten sier, men er usikker))

... når en hel ytring blir avbrutt

ee uansett lengde, nøling

+x ord fra andre språk, norske dialektord, multietnolekt.

Uavsluttede ytringer: Dersom en ytring ikke blir skikkelig avsluttet, og en annen informant overtar, for eksempel ved avbrytelse o.a., skal den avbrutte ytringen avsluttes med tre punktum med mellomrom foran: ... (f.eks.: høres ut som sånn her ...).

Avbrutte ord: Når et ord er avbrutt, skal de delene som er uttalt, likevel gjengis i ortografi. Dette markeres ved hjelp av bindestrek som skrives uten mellomrom rett etter den siste bokstaven. For eksempel: helse er vel-veldig viktig.

Navn: (jentenavn), (guttenavn), (gjenkjennelige stedsnavn).

Vedlegg 4: Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet «Språk og språkutvikling blant ungdom i Fredrikstad»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *beskrive språkutviklingen blant ungdommer i Fredrikstad*. I dette skrivet gis det informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I forbindelse med min masteroppgave ved Universitetet i Oslo gjennomfører jeg en språkundersøkelse blant ungdom i Fredrikstad. For å kunne gjennomføre prosjektet, er jeg avhengig av å tilbringe en del tid med deg og dine venner.

Opplysningene blir brukt til mitt masteroppgaveprosjekt. Ved å signere dette samtykkeskjemaet, gir du samtykke til dette.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

For dette prosjektet trenger jeg ungdommer mellom 13-26 år med ulike språkbakgrunn, som er født eller oppvokst i Norge. Totalt vil det bli rundt 20 deltakere.

Du får denne informasjonen fordi du utfyller kriteriene for utvalget.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Det å være informant for prosjektet mitt innebærer å være med på vennesamtaler/observasjoner, 1 (el.2) intervju(er) og fylle ut et spørreskjema.

I deltakerobservasjonene skal jeg ikke være med samtalenene, men det meste vil bestå av at dere snakker sammen om hva dere vil. Du/dere skal ikke gjøre noe annet enn å snakke fritt som dere ønsker det.

Intervjuene vil gjennomføres maks to ganger, og hvert av dem varer omtrent 30-40 minutter. I intervjuene skal du være med en eller flere andre deltakere som du kjenner fra før, samt meg. I intervjuene vil du/dere få noen spørsmål basert på min forskning. Dere trenger ikke å forberede dere på spørsmålene. Både under observasjonene og intervjuene kommer jeg til å bruke lydopptaker og ta notater. Om det lar seg gjøre, bruker jeg også videoopptak. Dette er for å kunne skille mellom deltakere når dere snakker, og det gjør jobben min enklere når jeg senere transkriberer samtalen.

Spørreskjemaet tar 20-30 minutter å fylle ut. Det inneholder spørsmål om din bakgrunn (fødeland og fødselsår) og om språkbruk blant ungdom i Fredrikstad. Ved å signere dette samtykkeskjemaet, kan du gi ditt samtykke til dette.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket, og ingen vil kunne gjenkjenne deg i den ferdige masteroppgaven. Hver informant vil få et dekknavn. Kun veilederne mine og jeg vil ha tilgang til informasjonen om deg.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Ved prosjektslutt vil opplysningene om deg slettes når oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 01.09.2022. Dersom det blir aktuelt med oppfølgingsstudier eller videre bruk av data, vil du bli kontaktet på nytt før denne datoen.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,

- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Meg på mail rashidibahra@yahoo.com eller ring/send meg melding på tlf: 40171830 dersom det er noe du lurer på.

Eller:

- Toril Opsahl (toril.opsahl@iln.uio.no) og Hans-Olav Enger (h.o.enger@iln.uio.no) ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo.
- Vårt personvernombud: Rogar Markgraf-Bye personvernombud@uio.no ved Universitetet i Oslo.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Bahra Rashidi

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Språk og språkutvikling blant ungdom*» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i observasjon
- å delta i intervju
- å fylle ut spørreskjema
- å gi overnevnte opplysninger om mine foreldre
- at det blir tatt lydopptak
- at det blir tatt videoopptak

Jeg har mottatt informasjonen om studien, og er villig til å delta.

(Deltakerens signatur) (Sted/dato)

Vedlegg 5: Spørreskjema fra pilotundersøkelsen

Spørreskjema

Fyll ut skjemaet nedenfor:

Bakgrunn

1. Jente? Gutt? Annet

2. Hvilket år er du født? _____

3. Er du født og oppvokst i Fredrikstad? _____

Hvis ja: Har du bodd i Fredrikstad hele tida?

Hvis ikke: Hvor er du født og oppvokst?

4. Vil du si at ungdom i flerspråklige miljø i Fredrikstad bruker en spesiell form for norsk?

I så fall: hva kaller du dette? _____

5. Bruker de denne formen for norsk hele tiden, eller veksler de mellom dette og mer «vanlig» norsk? _____

Hvis de veksler: hvorfor tror du at de gjør det? _____

6. Bruker du/de en slik språkform selv? I så fall: Når, med hvem og hvorfor?

7. Kan du beskrive hvordan du bruker dette språket, ev. gi eksempler? (ord, uttale, grammatikk (setninger?), annet?)

8. Hvilket eller hvilke språk påvirker denne norsken, tror du?

TUSEN TAKK FOR HJELPEN!

Vedlegg 6: Hovedspørreskjema

Dette spørreskjemaet ble fylt ut av flest ungdommer.

Spørreskjema

Fyll ut skjemaet nedenfor:

Bakgrunn

1. Jente? Gutt? Annet

2. Hvilket år er du født? _____

3. Er du født og oppvokst i Fredrikstad? _____

Hvis ja: Har du bodd i Fredrikstad hele tida?

Hvis ikke: Hvor er du født og oppvokst?

4. Er det noe som er typisk eller spesielt med den norsken som blir snakket av ungdommer i flerspråklige miljøer i Fredrikstad?

I så fall: hva kaller du dette? _____

5. Bruker de denne formen for norsk hele tiden, eller veksler de mellom dette og mer «vanlig» norsk? _____

Hvis de veksler: hvorfor tror du at de gjør det? _____

6. Bruker du en slik språkform selv? I så fall: Når, med hvem og hvorfor?

7. Kan du beskrive hvordan du bruker dette språket, ev. gi eksempler? (ord, uttale, grammatikk (setninger?), annet?)

8. Hvilket eller hvilke språk påvirker denne norsken, tror du?

TUSEN TAKK FOR HJELPEN!

Vedlegg 7: Intervjuguide

Spørsmål til intervjuet:

- 1) Vil du si at flerspråklige ungdommer i Fredrikstad bruker en spesiell form for norsk?
- 2) Hvis ja: Hva kaller du en slik språkbruk eller et slikt språk?
- 3) Kjenner du noen etnisk norske som tar i bruk en slik språkform?
- 4) Bruker du en slik språkform selv? Hvis ja: Når, med hvem og hvorfor vil du si at du/dere det?
- 5) Har du eksempler på det?
- 6) Er det flest jenter eller gutter som bruker en slik språkform?
- 7) Hvilke eller hvilket språk påvirker «denne norsken», ifølge deg?

Vedlegg 8: Tema for samtale

Fredrikstad

- Hva er det beste/verste med å være ung i Fredrikstad?
- Hva kan man finne på i Fredrikstad?
- Hva er typisk for Fredrikstad?
- Hvordan er Fredrikstad-folk?

Kultur

- Har dere sett filmer som *Ungdommens råskap*, *Izzat*, *Jalla, Jalla*? Hva synes dere om dem?
- Hvilken musikk liker dere å høre på?
- Filmer på kino, DVD
- Bøker

Sport

- Fotball eller en annen sport dere er interessert i.
- Har dere et favorittlag?
- Hva dere selv liker å gjøre av sportslige aktiviteter?

Feriereiser

- Hvordan bør den perfekte ferie være?

Vedlegg 9: Registrerte ord og uttrykk fra tilfeldige ungdommer i Fredrikstad

Ordlista over leksikalske enheter, basert på ungdommenes egen rapportering:

Uttrykk	Forklaring
Baosj	Politi
Gullela	Sverger
Tæsje	Stjele
Schpa/Sjpa	Deilig/bra
Mæbe	Jente/dame
Kæbe	Jente/dame
Lættis	Morsom
Wallah	Jeg sverger ved Gud
Jette	Dra/stikke
Shuff	Kjekk gutt
Habibi	Kjære (til gutter)
Kæze	Banke noen/drepe noen
Munche	Å spise veldig fort og veldig mye av noe
Dilt	Du er på toppen
Gilf	Du er ekstra pen
Broder	En nær venn